

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ХОЗЛУ ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ

УДК 342.9:351.749.2

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ**

Спеціальність 081 – Право

Галузь знань 81 – Право

Подається на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання власних ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **І.К. Хозлу**

Науковий керівник **Мердова Ольга Миколаївна**, кандидат юридичних наук,
професор

Кропивницький – 2024

АНОТАЦІЯ

Хозлу І.К. Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький, 2024.

Дисертація є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням здобутків вітчизняної та зарубіжної адміністративно-правової науки розкрито особливості адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, у результаті якого сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, а також пропозиції щодо внесення змін та доповнень до положень чинного законодавства, а також обґрунтовано прийняття нового відомчого документу.

Визначено сутність діяльності підрозділів поліції на воді в якості різновиду поліцейської діяльності, урегульованої нормами адміністративного права, в процесі якої посадові особи підрозділів поліції на воді Національної поліції України реалізують специфічні функції, шляхом здійснення цілеспрямованого організуючого державно-владного впливу на суспільні відносини у сфері охорони водного фонду та водної інфраструктури України, з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод громадян та протидії злочинності.

Виокремлено особливості поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які дозволяють ідентифікувати її з-поміж інших суб'єктів поліцейської діяльності, а саме: 1) урегульованість нормами матеріального та процесуального адміністративного права; 2) забезпечення публічного порядку та безпеки в особливій сфері суспільних відносин, які виникають з приводу охорони та захисту водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; 3) застосування специфічних методів адміністративного права – переконання та примусу;

4) зміст поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді полягає у попередженні та припиненні адміністративних та кримінальних правопорушень на водних об'єктах.

Зроблено висновок про те, що дослідження проблем поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді є відносно новим вектором адміністративно-правових досліджень, який характеризується недостатнім рівнем узагальнення, в результаті чого автором окреслено напрями наукових досліджень, які потребують уваги, серед яких: а) визначення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; б) унормування їхньої поліцейської діяльності, шляхом закріплення завдань, функцій та повноважень цього підрозділу поліції в спеціальному нормативно-правовому акті, який наразі відсутній; в) визначення особливостей взаємодії підрозділів поліції на воді з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері охорони об'єктів водного фонду України; г) удосконалення організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді.

Наголошено на двовекторній галузевій спрямованості правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді, яка охоплює нормативні акти поліцейського та водного права, однак, враховуючи їх структурне віднесення до адміністративного права, відзначається провідна роль останнього в процесі регулювання діяльності зазначених підрозділів.

Надано авторське визначення поняття «адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді» як врегульованого нормами адміністративного права їх правового положення в системі органів і підрозділів Національної поліції України, що характеризується закріпленою за ними компетенцією (що розкривається через специфічні права і обов'язки), здійснення якої забезпечує досягнення мети, виконання завдань та реалізацію функцій, що на них покладаються.

Розкрито структуру адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, яка являє собою його внутрішню будову, що передбачає формально

визначений порядок розташування та взаємодії цільового, організаційно-правового та компетенційного елементів, з метою збереження їх основних властивостей у разі внутрішніх і зовнішніх змін.

Зроблено висновок про те, що особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді обумовлені завданнями, функціями й компетенцією зазначених підрозділів, а також специфічністю таких ознак: 1) правовою основою адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді слугують норми поліцейського та водного права; 2) обумовленість мети поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді обсягом та змістом повноважень цих підрозділів; 3) кореляція організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді, відповідно до обсягу завдань та функцій їх діяльності; 4) наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту.

Викладено авторське бачення щодо систематизації завдань поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які класифіковано за критерієм поділу на загальні та спеціальні.

Зроблено висновок про те, що функції поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді деталізують загальні та спеціальні завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; відображають напрями адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; мають динамічний характер; визначають межі та зміст повноважень підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб; спрямовані на забезпечення реалізації адміністративних правовідносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, учасниками яких виступають підрозділи поліції на воді. Виокремлено дві групи функцій зазначених підрозділів: зовнішньоорганізаційні, до числа яких віднесено: а) природоохоронну; б) превентивно-профілактичну; в) контрольню-наглядову; г) юрисдикційну; д) представницьку; та внутрішньоорганізаційні, які

включають: а) управлінську; б) організаційно-штатну; в) організаційно-аналітичну; г) контрольну; д) координаційну функції.

З'ясовано особливості організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на регіональному рівні. Спираючись на норму п.п. 2 п. 1 розділу III Положення про Управління авіації та поліції на воді, зроблено висновок, що територіальні підрозділи поліції на воді, перебуваючи у складі територіальних органів Національної поліції, організаційно не входять до структури УАПВ, а тому не відповідають статусу структурних підрозділів зазначеного управління. Зазначений факт обумовлює необхідність організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді, шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді та нормативного закріплення їх правового статусу.

Наголошено на необхідності розширення компетенції підрозділів поліції на воді, в процесі здійснення рибоохоронних рейдів, спільно з представниками Держрибагентства, шляхом наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення: а) за порушення правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП; б) за порушення безпеки судноплавства, передбачених статтями 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП та внесенням відповідних доповнень до статті 255 КУпАП.

Проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді, в результаті чого встановлено, що вони наділені широкою компетенцією, яка не обмежується суто превентивними функціями. За обсягом компетенції підрозділи поліції на воді зарубіжних країн узагальнені автором у дві групи, зокрема підрозділи: а) загальної компетенції – у розумінні сукупності повноважень, визначених статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію»; б) спеціальної компетенції, коли поряд із суто поліцейськими функціями, підрозділи поліції на воді виконують додаткові завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони країни.

Здійснено узагальнення закордонного досвіду адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді таких країн, як Австралія, Німеччина, Швеція, Польща, Хорватія, Франція, Італія. Закцентовано увагу на можливості його запровадження в Україні, зокрема щодо: 1) створення служби водолазів у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України; 2) розроблення й запровадження спеціальної освітньо-професійної програми, спрямованої на визначення спеціальних фахових компетентностей, з урахуванням кваліфікаційних характеристик посад працівників підрозділів поліції на воді; 3) застосування поліцією обмежувальних заходів, спрямованих на припинення керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння, зокрема, вдосконалення порядку тимчасового затримання водного транспортного засобу та вилучення посвідчення судноводія; 4) нормативного закріплення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді у Положенні про зазначений підрозділ поліції, та визначення місця підрозділів поліції на воді у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України.

Визначено пріоритетний напрямок поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, в якості якого виступає забезпечення належного безпекового середовища на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, центральним елементом якого виступає безпека судноплавства.

Сформульовано низку авторських пропозицій щодо внесення змін та доповнень до законодавчих актів України, зокрема до Закону України «Про Національну поліцію», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року №1086, Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року №1102, Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування

під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженої наказом МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, Типового положення про службу морської безпеки, затвердженого наказом Міністерства інфраструктури України від 25 серпня 2011 №339, а також обґрунтовано прийняття Типового положення про підрозділи поліції на воді Національної поліції України.

Ключові слова: підрозділи поліції на воді, водна поліція, Національна поліція України, об'єкти водного фонду, інфраструктура водного транспорту, адміністративно-правовий статус, поліцейська діяльність, завдання, функції, компетенція, юрисдикційна діяльність, публічний порядок, публічна безпека, адміністративний примус, взаємодія.

SUMMARY

Khodzlu I.K. Administrative and legal support for the activities of police units on the water. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Dissertation for obtaining the degree of doctor of philosophy in specialty 081 - Law. – Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, 2024.

The dissertation is the first monographic study in which, comprehensively, using modern methods of cognition, taking into account the achievements of domestic and foreign administrative and legal science, the peculiarities of the administrative and legal support of the activities of the water police units of the National Police of Ukraine were revealed, as a result of which a number of new scientific provisions and conclusions were formulated, proposed personally by the acquirer, as well as proposals for amendments and additions to the provisions of the current legislation, as well as justified adoption of a new departmental document.

The essence of the activities of the water police units as a type of police activity regulated by the norms of administrative law, in the process of which officials of the water police units of the National Police of Ukraine implement preventive, control and jurisdictional functions, by exercising purposeful organizing state-authority influence

on public relations in in the sphere of protection of the water fund and water infrastructure of Ukraine, with the aim of ensuring public safety and order, protecting the rights and freedoms of citizens and combating crime.

Peculiarities of the police activity of water police units are highlighted, which allow to identify it from among other subjects of police activity, namely: 1) regulation by the norms of substantive and procedural administrative law; 2) ensuring public order and security in the special sphere of public relations arising from the protection and protection of water bodies and water transport infrastructure; 3) application of specific methods of administrative law - persuasion and coercion; 4) the content of the police activity of water police units is to prevent and stop administrative and criminal offenses on water bodies.

It was concluded that the study of the problems of police activity of police units on the water is a relatively new vector of administrative and legal research, which is characterized by an insufficient level of generalization, as a result of which the author outlined directions of scientific research that require attention, including: a) definition of administrative legal status of water police units; b) normalization of their police activity by establishing the tasks, functions and powers of this police unit in a special legal act, which currently does not exist; c) determining the specifics of the interaction of water police units with other subjects of public administration in the sphere of protection of water fund objects of Ukraine; d) improvement of the organizational and staff arrangement of water police units through the formation of territorial units of the Aviation and Water Police Department.

The two-vector sectoral orientation of the legal regulation of the activities of police units on the water is emphasized, which includes normative acts of police and water law, however, taking into account their structural reference to administrative law, the leading role of the latter in the process of regulating the activities of these units is noted.

The author's definition of the concept of "administrative-legal status of police units on the water" is given as their legal position in the system of bodies and units of the National Police of Ukraine regulated by the norms of administrative law,

characterized by the competence assigned to them (which is revealed through specific rights and duties), implementation which ensures the achievement of the goal, the performance of tasks and the implementation of the functions that rely on them.

The structure of the administrative-legal status of water police units is disclosed, which represents its internal structure, which provides for a formally defined order of location and interaction of target, organizational-legal and competence elements, with the aim of preserving their main properties in case of internal and external changes.

It was concluded that the peculiarities of the administrative-legal status of water police units are determined by the tasks, functions and competence of these units, as well as the specificity of the following features: 1) the legal basis of the administrative-legal status of water police units is the norms of police and water law; 2) conditionality of the purpose of police activity of police units on the water by the scope and content of the powers of these units; 3) correlation of the organizational and structural construction of police units on the water, in accordance with the scope of tasks and functions of their activities; 4) giving officials of water police units administrative legal personality in the field of protection of human rights and freedoms, ensuring public safety and order, combating crime on water bodies and water transport infrastructure.

The author's vision regarding the systematization of tasks of police activity of water police units, which are classified according to the criterion of division into general and special, is outlined.

It was concluded that the functions of police activity of water police units are detailed by general and special tasks of police activity of water police units in the sphere of protection of water objects and water transport infrastructure; reflect the directions of administrative police activity of water police units; have a dynamic nature; determine the limits and content of the powers of water police units and their officials; aimed at ensuring the implementation of administrative legal relations in the field of protection of water bodies and water transport infrastructure, the participants of which are water police units. Two groups of functions of the mentioned subdivisions are distinguished: external organizational, which include: a) nature protection; b) preventive and preventive; c) control and supervision; d) jurisdictional; e)

representative and intra-organizational, which include: a) managerial; b) organizational staff; c) organizational and analytical; d) control; e) coordination function.

The peculiarities of the organizational and structural construction of water police units at the regional level have been clarified. Based on the norm of paragraph 2, point 1 of Chapter III of the Regulations on the Directorate of Aviation and Water Police, it was concluded that the territorial units of the water police, being part of the territorial bodies of the National Police, are not organizationally part of the structure of the Ukrainian Air Force, and therefore do not correspond to the status of structural units of the said Office. This fact determines the need for the organizational and staffing of water police units by forming territorial units of the Aviation and Water Police Department and normatively establishing their legal status.

It was emphasized the need to expand the competence of water police units in the process of carrying out fish protection raids, together with representatives of the State Fisheries Agency, by empowering officials of water police units to draw up protocols on administrative offenses: a) for violation of fishing rules and protection of fish stocks, provided for in Article . 50, Part 3 of Art. 85, Art. Art. 86-1, 91-2 and 188-5 of the Code of Administrative Offenses; b) for the violation of navigation safety provided for by Articles 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 of the Code of Administrative Offenses and the introduction of relevant amendments to Article 255 of the Code of Administrative Offenses.

The foreign experience of administrative and legal support for the activities of police units on the water was analyzed, as a result of which it was established that they are endowed with a wide competence, which is not limited to purely preventive functions. According to the scope of competence, the water police units of foreign countries are summarized by the author into two groups, in particular the units: a) general competence - in the sense of the set of powers defined by Article 23 of the Law of Ukraine "On the National Police"; b) special competence, when in addition to purely police functions, water police units perform additional tasks in the field of ensuring national security and defense of the country.

A generalization of the foreign experience of administrative and legal support for the activities of water police units of countries such as Australia, Germany, Sweden, Poland, Croatia, France, and Italy was carried out. Attention is focused on the possibilities of its implementation in Ukraine, in particular regarding: 1) the creation of a service of divers in the structure of the Directorate of Aviation and Water Police of the National Police of Ukraine; 2) development and implementation of a special educational and professional program aimed at determining special professional competencies, taking into account the qualification characteristics of the positions of employees of water police units; 3) application by the police of restrictive measures aimed at stopping the driving of water vehicles while intoxicated, in particular, improvement of the procedure for temporary detention of water vehicles and withdrawal of the driver's license; 4) regulatory consolidation of the administrative and legal status of water police units in the Regulation on the specified police unit, and determination of the location of water police units in the structure of the Directorate of Aviation and Water Police of the National Police of Ukraine.

The priority direction of the police activity of water police units has been defined, which is the provision of an appropriate security environment on water objects and water transport infrastructure, the central element of which is the safety of navigation.

A number of author's proposals regarding amendments and additions to the legislative acts of Ukraine, in particular to the Law of Ukraine "On the National Police", the Code of Ukraine on Administrative Offenses, the Procedure for the temporary withdrawal of a driver's license for a vehicle and its return, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 17, were formulated No. 1086 of 2008, Procedure for temporary detention of vehicles by employees of authorized divisions of the National Police and their storage, approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 17, 2008 No. 1102, Instructions on the procedure for detecting signs of alcohol, drug or other intoxication in drivers of vehicles or being under the influence of drugs that reduce attention and the speed of reaction, approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the

Ministry of Health of Ukraine dated November 9, 2015 No. 1452/735, the Standard Regulation on the Maritime Security Service, approved by the order of the Ministry of Infrastructure of Ukraine dated August 25, 2011 No. 339, and the adoption of the Standard Regulation on water police units of the National Police of Ukraine is also substantiated.

Keywords: water police units, water police, National Police of Ukraine, water fund facilities, water transport infrastructure, administrative and legal status, police activity, tasks, functions, competence, jurisdictional activity, public order, public safety, administrative coercion, interaction.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Хозлу І.К. Зарубіжний досвід діяльності підрозділів поліції на воді (на прикладі Великобританії, Австралії, Німеччини, Швеції, Польщі). *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2. С. 127-135.

2. Хозлу І.К. Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 2 (4). С. 17-21.

3. Хозлу І. К. Організаційно-структурне положення підрозділів поліції на воді у системі Національної поліції України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 2. С. 62–67.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Хозлу І.К. Спеціальні заходи протидії керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених*. м. Маріуполь, 03 грудня

2021 року, 2021. Маріуполь: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2021. С. 46-49.

5. Хозлу І.К. Місце та роль підрозділів поліції на воді у структурі Національної поліції України. *International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats»: conference proceedings*, Vol. 1. (December 23, 2021, Odessa, Ukraine). Riga, Latvia : «Baltija Publishing». С. 209-211.

6. Хозлу І.К. Зарубіжний досвід підготовки працівників підрозділів поліції на воді. *Modern research in world science: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Куновіце (Чеська республіка), 17-18 червня 2022 року, 2022. Куновіце : Академія ГУСПОЛ. 2022. С. 165-167.

7. Хозлу І.К. Щодо правових підстав зупинки водного транспорту працівниками поліції. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики в умовах воєнної агресії: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Кропивницький, 07 жовтня 2022 року, 2022. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2022. С. 431-433.

8. Хозлу І.К. Профілактичні заходи з охорони рибних запасів та інших водних біоресурсів, що реалізуються підрозділами поліції на воді. *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року, 2023. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 142-143.

9. Хозлу І. Окремі проблемні питання реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень підрозділами поліції на воді. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності: збірник матеріалів засідання № 6 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Кропивницький, 12 жовтня 2023 року, 2023. Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво». 2023. С. 49–50.

10. Хозлу І.К. До питання правового врегулювання тимчасового вилучення посвідчення судноводія. *Актуальні питання адміністративного права та процесу*: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених. м. Кропивницький, 01 грудня 2023 року, 2023. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2023. С 207-208.

11. Хозлу І.К. Актуальні питання забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді. *Актуальні проблеми державотворення та правозастосування*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Дніпро, 07 грудня 2023 року, 2023. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 115-117.

12. Хозлу І. До питання правого врегулювання повноважень уповноважених підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення безпечного освітнього середовища. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони*. Міжнародна науково-практична конференція. м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року, 2024. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2024. С. 627-630.

13. Хозлу І. Взаємодія підрозділів поліції на воді з підрозділами превентивної діяльності. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* : матеріали ІV всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 червня 2024 року, 2024. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2024. С. 302-303.

ЗМІСТ

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ	25
1.1. Сутність та особливості діяльності підрозділів поліції на воді як суб'єкта адміністративно-правових відносин	25
1.2. Поліцейська діяльність підрозділів поліції на воді як предмет адміністративно-правових досліджень	40
1.3. Правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді та місце у ньому норм адміністративного права	56
Висновки до розділу 1	72
РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ	77
2.1. Поняття, структура та особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді	77
2.2. Цільовий компонент в структурі адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді	88
2.3. Організаційно-структурне положення підрозділів поліції на воді в системі Національної поліції України	110
2.4. Місце компетенції в структурі адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді.....	130
Висновки до розділу 2	146
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ	152
3.1. Закордонний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та можливості його використання в Україні	152
3.2. Визначення пріоритетних напрямів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, та шляхи покращення ефективності.....	ix 166
Висновки до розділу 3	182
ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	195
ДОДАТКИ	219

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Створення надійного безпекового середовища виступає в якості важливого напрямку державної політики та першочергового завдання діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. При цьому, серед багатьох напрямів забезпечення національної безпеки України, безпека водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту посідає особливе місце, оскільки її забезпечення віднесено до компетенції спеціально створених у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України підрозділів поліції на воді.

Проте, головний чинник, який обумовлює важливість та значущість діяльності підрозділів поліції на воді, полягає, передусім, в унікальному об'єкті адміністративно-правового регулювання підрозділів поліції на воді, в якості якого виступає безпека водного фонду України та його інфраструктури. Кількість водних об'єктів на території України включає: морське узбережжя, довжина якого складає 2782 км., понад 63 тис. річок, близько 20 тис. озер, більше 1 тис. водосховищ та 51 тис. ставів [1, с. 17]. Наявність такої великої та розгалуженої національної системи водогосподарства в державі вимагає здійснення особливого режиму адміністративно-правової охорони цих об'єктів, за допомогою регулюючого впливу підрозділів поліції на воді Національної поліції України.

Саме тому, будучи одним із найбільш вагомих векторів державної безпекової політики, поліцейська діяльність підрозділів поліції на воді вимагає сучасного адміністративно-правового забезпечення, заснованого на досвіді правового регулювання поліцейської діяльності провідних зарубіжних країн.

Відтак, перед наукою адміністративного права стоїть важливе завдання щодо вироблення надійного теоретико-правового підґрунтя поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, в частині здійснення: характеристики сучасного стану та шляхів покращення правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та з'ясування ролі адміністративного права в цьому

процесі; розкриття особливостей поліцейської діяльності зазначених підрозділів поліції; вироблення дієвих заходів щодо підвищення ефективності їх діяльності тощо.

Водночас, аналіз стану наукової розробленості проблем поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, дозволив констатувати, що вони виступають відносно новим вектором науки адміністративного права, методологія яких характеризується недостатнім рівнем узагальнення. Окремі питання адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді розкриті в роботах: Т.В. Брежнєвої, Д.О. Буцьких, М.Ю. Веселова, Я.А. Коваленка, Я.М. Когут, С.В. Кругового, С.О. Кузніченка, Є.О. Пилипенко, Т.М. Плачкової, А.П. Сахна та інших поважних учених.

Водночас, докладний аналіз наукових робіт з обраної проблематики засвідчив їх фрагментарність та вибірковість. Низка аспектів адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді залишилась поза увагою учених, а відтак – потребує ґрунтовного теоретико-правового осмислення, зокрема, в частині: визначення поняття, структури та особливостей адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; систематизації завдань їх діяльності та виокремлення характерних функцій, як центральних елементів цільового компоненту адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; з'ясування особливостей організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на регіональному рівні; аналізу закордонного досвіду адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та окреслення напрямів його можливого використання в національному законодавстві та правозастосовній практиці; підготовки пропозицій стосовно вдосконалення адміністративного законодавства у сфері поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України тощо.

Зазначене вище, вказує на актуальність та доцільність наукового дослідження сучасного стану адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, що й обумовило обрання теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційної роботи безпосередньо пов'язана з виконанням завдань Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, зокрема в частині змісту і напрямів реформування органів правопорядку. Тема відповідає пріоритетному напрямку «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21, пп. 1, 8, 17 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розроблення теоретико-методологічного підґрунтя адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України.

Для досягнення цієї мети поставлено та вирішено такі *завдання*:

- визначити сутність та розкрити особливості діяльності підрозділів поліції на воді;
- проаналізувати стан наукової розробленості проблем діяльності підрозділів поліції на воді в науці адміністративного права;
- розкрити особливості та визначити ознаки правового регулювання діяльності підрозділів поліції нормами адміністративного права;
- уточнити поняття, визначити структуру та особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді;
- систематизувати завдання діяльності та виокремити характерні функції, як центральних елементів цільового компоненту адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді;
- з'ясувати особливості організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на територіальному рівні;

- охарактеризувати сучасний стан та шляхи удосконалення правового забезпечення діяльності поліції на воді;

- проаналізувати позитивний закордонний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та визначити можливості його запровадження в Україні;

- визначити пріоритетні напрями поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України та шляхи їх удосконалення;

- підготувати пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства у сфері поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України.

Об'єктом дисертаційного дослідження виступають суспільні відносини, які складаються у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України.

Предметом дослідження є діяльність підрозділів поліції на воді Національної поліції України.

Теоретичну основу дослідження, поряд із науковим доробком вищевказаних науковців, також становлять наукові праці провідних фахівців у галузі адміністративного права (В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, В.В. Галуцько, О.В. Джафарова, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Т.О. Коломоєць, Р.С. Мельник, С.В. Петков, К.М. Рудой, О.П. Рябченко, С.Г. Стеценко, С.О. Шатрава та ін.).

Нормативною основою дослідження є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України.

Емпіричну базу дослідження склали матеріали узагальнення практики діяльності Національної поліції України за 2014-2024 рр., аналітичні довідки, звіти та довідково-інформаційні видання судових та правоохоронних органів, інформація з питань діяльності підрозділів поліції на воді, оприлюднена в

періодичних виданнях та інтернет-ресурсах, результати анкетування працівників підрозділів поліції на воді ГУНП в Черкаській, Київській, Запорізькій та Дніпропетровській області.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Застосування вказаних груп методів створило методологічне підґрунтя для застосування системного підходу, спрямованого на дослідження наукової проблематики в єдності її соціального змісту та юридичної форми. *Порівняльно-правовий метод* використано впродовж усього дослідження під час вивчення основних наукових підходів учених-адміністративістів, положень вітчизняного законодавства. За допомогою *логіко-семантичного методу* поглиблено й конкретизовано категоріальний апарат, зокрема надано або уточнено низку дефініцій, а саме: «діяльність підрозділів поліції на воді» (підрозділ 1.1), «публічна безпека та порядок на водних об'єктах», «органи рибоохорони» (підрозділ 1.2), «адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді», «морська безпека» (підрозділ 1.3); «адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді» (підрозділ 2.1); «цілі діяльності Управління авіації та поліції на воді» (підрозділ 2.2); «організаційно-структурний статус підрозділів поліції на воді» (підрозділ 2.3). *Метод документального аналізу та формально-юридичний метод* було використано під час: визначення правових засад нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді (підрозділ 1.3); визначення структурних елементів цільового компоненту адміністративно-правового статусу діяльності підрозділів поліції на воді (підрозділ 2.2); розкриття організаційно-структурного положення підрозділів поліції на воді в системі Національної поліції України (підрозділ 2.3); визначення місця компетенції в структурі адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді (підрозділ 2.4). За допомогою методу *групування та структурно-логічного методу* схарактеризовано поліцейську діяльність підрозділів поліції на воді як предмет адміністративно-правових досліджень (підрозділ 1.2). *Компаративістський метод* забезпечив аналіз і оцінку вітчизняної та іноземної

правової теорії і практики щодо діяльності підрозділів поліції на воді в зарубіжних країнах (підрозділ 3.1). За допомогою методу *прогнозування* було визначено пріоритетні напрями поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України та шляхи покращення діяльності зазначених підрозділів (підрозділ 3.2). В роботі також було використано низку інших загальних та спеціальних методів наукового пізнання, які в сукупності дозволили комплексно підійти до досягнення мети та вирішення завдань дисертаційного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням здобутків вітчизняної та зарубіжної адміністративно-правової науки розкрито особливості адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, основними з яких є такі:

уперше:

– обґрунтовано теоретико-правову модель організаційно-структурної побудови територіальних підрозділів поліції на воді у складі Управління авіації та поліції на воді;

– систематизовано повноваження підрозділів поліції на воді, за критерієм «предмету відання», зокрема на: 1) превентивні; 2) контрольні; 3) безпекові; 4) юрисдикційні; 5) організаційно-розпорядчі (управлінські); 6) інформаційно-технічні.

– визначено об'єкти охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, які відносяться до категорії громадських місць, залежно від їх цільового призначення;

– сформульовано авторські пропозиції щодо внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів України, зокрема до Закону України «Про Національну поліцію», Кодексу України про адміністративні правопорушення,

низки підзаконних нормативно-правових актів, а також розроблено проєкт Типового положення про підрозділи поліції на воді Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, в якому визначено адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді, як суб'єктів поліцейської діяльності у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

удосконалено:

– поняття «діяльність підрозділів поліції на воді», «публічна безпека та порядок на водних об'єктах», «органи рибоохорони», «адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді», «морська безпека», «цілі діяльності Управління авіації та поліції на воді», «організаційно-структурний статус підрозділів поліції на воді»;

– розуміння завдань та принципів діяльності підрозділів поліції на воді, а також їх систематизацію;

– структуру адміністративних правовідносин у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, яка включає суб'єктів загальної та спеціальної компетенції;

– зміст публічної безпеки і порядку у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

набули подальшого розвитку:

– положення про двовекторну спрямованість правового регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, адміністративно-правовими інститутами поліцейського та водного права;

– підходи щодо системи функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, яка включає: 1) зовнішньоорганізаційні функції, до числа яких віднесено: природоохоронну; превентивно-профілактичну; контрольню-наглядову; юрисдикційну; представницьку; 2) внутрішньоорганізаційні функції, які включають: управлінську; організаційно-штатну; організаційно-аналітичну; контрольню; координаційну функції;

– питання використання позитивного закордонного досвіду адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та можливості його використання в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у:

– *науково-дослідній сфері* – результати дисертації можуть бути основою для подальших досліджень за напрямом підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України (акт впровадження ДонДУВС від 11.10.2024);

– *сфері правотворчості* – висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства, зокрема положень Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про Національну поліцію» та підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України;

– *правозастосовній сфері* – використання одержаних результатів надасть змогу підвищити ефективність поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України;

– *освітньому процесі* – положення й висновки дисертації знайшли застосування у викладанні освітньої компоненти «Актуальні проблеми поліцейської діяльності» освітньо-професійної програми Правоохоронна діяльність другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» (акт впровадження ДонДУВС від 11.10.2024).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею, що містить дослідження актуальної для сучасної адміністративно-правової теорії та практики проблеми. Особистий внесок здобувача у роботі визначено у списку робіт, опублікованих за результатами дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року), «International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» (м. Одеса, 23 грудня 2021 року), «Modern research in world science» (м. Куновіце, 17-18 червня 2022 року), «Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики в умовах воєнної агресії» (м. Кропивницький, 07 жовтня 2022 року), «Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України» (м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року), «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності» (м. Кропивницький, 12 жовтня 2023 року), «Актуальні питання адміністративного права та процесу (м. Кропивницький, 01 грудня 2023 року), «Актуальні проблеми державотворення та правозастосування» (м. Дніпро, 07 грудня 2023 року), «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони» (м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року), «Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану» (м. Кропивницький, 28 червня 2024 року).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 3 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визнані фаховими з юридичних дисциплін, а також у 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, списку опублікованих автором праць, вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 232 сторінки, з них основний текст – 180 сторінок, список використаних джерел – 25 сторінок (225 найменувань), додатки – 14 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

Теоретико-правові засади діяльності підрозділів поліції на воді

1.1. Сутність та особливості діяльності підрозділів поліції на воді як суб'єкта адміністративно-правових відносин

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Приналежність до системи органів виконавчої влади зумовлює виконання вищевказаним правоохоронним органом завдань публічного управління за окремими напрямками реалізації поліцейської діяльності, важливе значення серед яких належить забезпеченню публічної безпеки і порядку на водних об'єктах.

Важливість та актуальність окресленого напрямку забезпечення правоохорони органами поліції, на думку М.Ю. Веселова та Є.О. Пилипенко, передусім, пов'язана з великою протяжністю морського узбережжя України, яка становить близько 2,5 тис. км (з урахуванням тимчасово окупованих територій); її територією протікає низка великих рік. Утворено багато водосховищ, мається чимало інших водних об'єктів, які становлять важливе стратегічне, економічне та екологічне значення для держави. Виконання на цих об'єктах завдань поліції, безумовно, має свою специфіку [2, с. 9].

Нагадаємо, що відповідно до окресленої В.К. Хільчевським інформації, кількість водних об'єктів на території України становить: 63 119 річок, близько 20 тис. озер, 1 054 водосховища, близько 50 790 ставів. Крім цього, в Україні збудовано 1103 водосховища загальним об'ємом понад 55 млрд. куб. м. та близько 48 тис. ставків, 7 великих каналів довжиною 1021 кілометр з подачею по них 1000 куб. м. води за секунду, водоводи великого діаметра, якими вода надходить у маловодні регіони України. Більша частина зарегульованого стоку в Україні припадає на дніпровський каскад водосховищ загальним об'ємом 43,8

млрд. куб. м. і корисним об'ємом 18,5 млрд. куб. м. До найбільш великих водосховищ (без урахування дніпровського каскаду) відносяться Дністровське водосховище на р. Дністер об'ємом 3,0 млрд. куб. м., Оскільське на р. Оскіл об'ємом 435,1 млн. куб. м., Краснопавлівське – 410 млн. куб. м., Печенізьке на р. Сіверський Донець – 383 млн. куб. м., Карачунівське на р. Інгулець – 308,5 млн. куб. м. [3, с. 32-33].

Проте, варто підкреслити, що окрім географічних особливостей та гідроенергетичних потужностей української суверенної території, на яких цілком доречно наголошують представники адміністративно-правової науки, не менш важливим є й організаційно-правовий аспект, який безпосередньо пов'язаний із утворенням у 2017 році у структурі Національної поліції нового підрозділу - Управління організації діяльності підрозділів поліції на воді та повітряної підтримки, яке у 2020 році було реформовано в Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України [4].

Напрямок наукового пошуку, окреслений у цьому підрозділі дисертаційного дослідження, зумовлює автора розкрити сутність та визначити особливості діяльності підрозділів поліції на воді. Відтак, діяльність вищевказаних поліцейських підрозділів є об'єктом наукового пошуку, а тому, змушує дисертанта більш детально зупинитися на її інтерпретації в науці адміністративного права.

У довідковій літературі термін «діяльність» тлумачиться як застосування своєї праці до чого-небудь; праця, дії людей у якій-небудь галузі; функціонування, діяння органів живого організму; робота, функціонування якоїсь організації, установи, машини [5, с. 306]. Спираючись на вищевказану інтерпретацію терміну «діяльність», можна констатувати, що діяльність, передусім, має бути дотичною до певної сфери суспільних відносин, що, своєю чергою, дає можливість виокремити її характерні риси.

Саме тому, переважна більшість учених в галузі адміністративного права цілком обґрунтовано пов'язують діяльність поліції на воді з різновидом поліцейської діяльності, властивості якої дозволяють співвідносити

термінологічні конструкції «поліцейська діяльність» та «діяльність поліції на воді», як філософські категорії загального й часткового.

Підкреслюючи значення поліцейської діяльності, як наукової категорії, О.О. Косиця наголошує, що обсяг і зміст поняття поліцейської діяльності держави визначається пануючими уявленнями про соціальне призначення держави, її функції, про співвідношення особистих, суспільних і державних інтересів. Таким чином, поліцейська діяльність є багатогранною, а сам термін є досить широким та потребує надання йому статусу адміністративно-правової категорії [6, с. 133]. Тож, враховуючи широкий та багатогранний зміст поняття поліцейської діяльності, вважаємо за доцільне дослідити її сутнісні характеристики та виокремити місце в ній діяльності поліції на воді, як адміністративно-правової категорії.

На думку Я.М. Когут, поліцейська діяльність є видом правоохоронної діяльності уповноважених державою суб'єктів публічної адміністрації, що спрямована на встановлення та забезпечення правопорядку, з можливістю застосування заходів адміністративного примусу в передбачених законом випадках. Вчений поділяє поліцейську діяльність на загальну (адміністративну), яка охоплює профілактичну та охоронну діяльність уповноважених суб'єктів, та спеціальну (оперативно-розшукову та кримінальну процесуальну діяльність) [7, с. 321]. Наукова позиція науковця дає можливість зробити важливий висновок про те, що поліцейська діяльність наділена важливими ознаками, які виражаються в її підзаконному характері й державно-владній спрямованості; при цьому остання ознака проявляється в наділенні посадових осіб підрозділів поліції на воді Національної поліції України специфічною компетенцією, яка дозволяє їм застосовувати в передбачених законом випадках заходи адміністративного примусу.

Підзаконний характер поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді визначає таку діяльність виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [8, с. 20]. Працівники Національної поліції, - підкреслює К.Л. Бугайчук, - мають точно і своєчасно

виконувати приписи законодавства та підзаконних нормативних актів, що регулюють їх діяльність. Вони мають діяти у межах повноважень, наданих їм нормативними документами, посадовими інструкціями та функціональними обов'язками [9, с. 47].

Підзаконний характер поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді впливає з норми статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [10].

При цьому, «межі повноважень» підрозділів поліції на воді, які визначені в якості умови підзаконного характеру їх поліцейської діяльності, визначені сукупністю правових механізмів, спрямованих на регулювання суспільних відносин у сфері функціонування правового режиму охорони водних ресурсів, в якому Національна поліція України посідає особливе місце. Іншими словами, правове регулювання режиму охорони водних об'єктів, виступає тим інструментом, який забезпечує підзаконний характер діяльності підрозділів поліції на воді у вказаній сфері суспільних відносин.

Водночас, характерною особливістю правового регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді слугує її як відомче, так і позавідомче нормативно-правове забезпечення. Тобто, адміністративно-правові норми, які спрямовані на забезпечення поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, містяться не тільки (і, навіть, не стільки) у відомчих нормативно-правових актах у сфері діяльності органів та підрозділів Національної поліції України, скільки у законодавчих актах, спрямованих на регулювання суспільних відносин у галузі охорони водного господарства та внутрішнього водного транспорту України.

Серед іншого, варто вказати на статтю 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», яка визначає перелік суб'єктів, наділених повноваженнями щодо здійснення державного регулювання у сфері внутрішнього водного транспорту, до числа яких віднесено: Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері

внутрішнього водного транспорту, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері внутрішнього водного транспорту, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, державну спеціалізовану експертну установу з технічного розслідування подій на транспорті, Національну поліцію України, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади в межах своїх повноважень [11].

Подальший аналіз вищевказаного законодавчого акту дозволяє дійти висновку, що підрозділи поліції на воді наділені компетенцією, яка дозволяє їй посадовим особам виконувати ряд поліцейських функцій, перелік яких хоча й не визначений у вищезгаданому законі, однак, впливає з його положень, зокрема:

- профілактичну, зміст якої полягає у проведенні працівниками поліції на воді профілактично-роз'яснювальної роботи серед населення, в частині роз'яснення законів, інших нормативних актів щодо безпеки судноплавства, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, правил поведінки на воді тощо, а також зміст якої розкривається в процесі забезпечення працівниками підрозділів поліції на воді публічної безпеки й порядку в морських і річкових портах, місцях масового відпочинку людей на водних об'єктах, на пляжах, під час проведення масових заходів та спортивних змагань у прибережній зоні;

- контрольну, яка виражається у контролі поліцейських за виконанням місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів; проведенні перевірок судових документів, посвідчень судноводія малого судна або водного мотоцикла, а також документів, що надають право управління ними; здійсненні, у межах повноважень, передбачених законом нагляду (контролю) у галузі охорони, використання та відтворення водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України, територіальному морі, внутрішніх водоймах України [11].

- юрисдикційну, яка виражається у наділенні посадових осіб підрозділів поліції на воді повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, що безпосередньо впливає з положень статті 222 КУпАП, в частині: забезпечення безпеки руху транспорту, правил користування засобами

транспорту, правил випуску у плавання малих, спортивних суден і водних мотоциклів, правил судноплавства на морських і внутрішніх водних шляхах, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті [12].

Отже, попередній аналіз правового регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді дозволяє дійти висновку, що ознаки підзаконності та державно-владного характеру встановлені на законодавчому рівні, що впливає з нормативного закріплення статусу Національної поліції України в якості суб'єкта державного регулювання у сфері охорони водних об'єктів та наділення поліції на воді, хоча й не систематизованими, але визначеними в законах, поліцейськими функціями в галузі забезпечення охорони водних об'єктів та інфраструктурі водного транспорту.

Подальший аналіз сутності поліцейської діяльності дозволяє констатувати, що вчені, здебільшого, вкладають у це поняття широкий спектр напрямів службової діяльності органів та підрозділів Національної поліції України. Зазначений факт хоча й не протирічить визначенню широкого підходу до розкриття сутності поліцейської діяльності, але не дозволяє сприймати поліцейську діяльність виключно як феномен адміністративно-правової науки.

Наприклад, Й.І. Горінецький сутність поліцейської діяльності зводить до виявлення і розслідування злочинів, кримінального переслідування [13, с. 45]. М.В. Лошицький поліцейську діяльність визначає як охоронну діяльність держави, яка має своїм предметом охорони громадський порядок, а також наявні блага, особисті та майнові права [14, с. 82]. В європейській юридичній науці поліцейську діяльність розуміють як «діяльність внутрішнього управління, через яку окремі особи захищаються від небезпеки, що їм загрожує, від стихійних і особистісних сил, нейтралізують ці сили, встановлюють їм межі» [15, с. 150].

Не зважаючи на такий широкий підхід до розуміння сутності поліцейської діяльності, все ж таки хотілося б навести низку аргументів (в тому числі, відображених у науковій літературі), які доводять її адміністративно-правову природу.

Зокрема, С.І. Шевченко визначає поліцейську діяльність як певну форму здійснення поліцейської функції держави, яка полягає в забезпеченні правопорядку, шляхом діяльності спеціально уповноважених органів державної влади (Національної поліції) або їх посадових осіб (поліцейських), що полягає у застосуванні превентивних поліцейських заходів або заходів примусу [16, с. 8]. Вважаємо, що вчений у даному визначенні пропонує вузький підхід до розуміння поліцейської діяльності, яка являє собою адміністративно-правову форму діяльності державно-владних правоохоронних інституцій, зокрема, органів та підрозділів Національної поліції України, спрямовану на застосування превентивних поліцейських заходів, в тому числі й примусових. Зазначена позиція виглядає дискусійною, оскільки звужує поліцейську діяльність виключно до сукупності заходів (методів) її реалізації.

При цьому, аналіз функцій поліції на воді, проведений автором у цьому підрозділі, лише підтверджує правильність висновків щодо недопустимості обмеження змісту поліцейської діяльності лише рамками застосування посадовими особами вищевказаного підрозділу поліції превентивних поліцейських або примусових заходів, які, переважно, властиві для реалізації юрисдикційної функції посадовими особами вищевказаного підрозділу поліції.

Саме тому, більш прийнятним, на нашу думку, вважається широкий підхід до розуміння поліцейської діяльності, який, зокрема, використовує С.О. Проневич, як один із видів державно-управлінської (адміністративної) діяльності, що реалізується наділеними спеціальною компетенцією застосування державного примусу озброєними органами державної виконавчої влади (формаціями), уповноваженими здійснювати охорону правопорядку, забезпечувати внутрішню безпеку, особисті та майнові права громадян. Тобто, поліцейська діяльність представлена у вищевказаному визначенні як різновид державної діяльності, спрямованої на охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, як внутрішньої, так і за межами держави на основі міжнародних договорів, що пов'язана з можливістю застосування

державного примусу, а також яка полягає у наданні державних послуг залежно від профілю правоохоронної діяльності [17, с. 355].

Представляється, що наукова цінність окресленого С.О. Проневичем широкого підходу до розуміння поліцейської діяльності, полягає у її комплексному сприйнятті в якості системи суспільних відносин, елементи та ознаки яких дозволяють твердити про їх адміністративно-правове походження. У зв'язку з цим, пропонуємо розглянути елементи цих відносин, через призму поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Адміністративно-правова природа правовідносин у сфері охорони водних об'єктів, передусім, простежується через публічно-управлінські властивості їх суб'єкта, в якості якого виступає структурний підрозділ Національної поліції України, наділений компетенцією щодо здійснення адміністрування у сфері охорони водних ресурсів та інфраструктури водного транспорту.

Спираючись на норми Положення про Управління авіації та поліції на воді, варто підкреслити, що вказаний структурний підрозділ апарату центрального органу управління поліції виконує завдання, які, переважно, забезпечують реалізацію управлінської (адміністративної) функції в діяльності підрозділів поліції на воді, а саме:

- організація та участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

- організаційно-методичне забезпечення службової діяльності підрозділів авіації та поліції на воді територіальних органів Національної поліції України щодо виявлення та припинення правопорушень, які вчиняються на водних об'єктах, інфраструктурі водного та повітряного транспорту;

- сприяння в межах компетенції органам і підрозділам поліції в проведенні поліцейських операцій та спеціальних поліцейських операцій, припиненні

діяльності організованих груп або злочинних організацій на території держави [4].

Як бачимо, завдання зазначеного Управління спрямовані на реалізацію правоохоронної, організаційної, методичної, а також контрольної функції діяльності підрозділів поліції на воді.

Разом з тим, сприйняття цілісного уявлення про підрозділи поліції на воді, як суб'єкта адміністративно-правових відносин, ускладнюється відсутністю систематизації їх завдань, функцій та повноважень в окремому нормативно-правовому акті, спрямованому на врегулювання їх поліцейської діяльності.

Відтак, на теперішній час, правовою основою щодо визначення статусу та напрямів діяльності підрозділів поліції на воді, слугують, переважно, законодавчі акти, що викликає обґрунтовані дискусії у наукових колах з питань ефективності правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді. Наприклад, М.Ю. Веселов справедливо зазначає про недостатність виключно законодавчого регулювання діяльності підрозділів поліції на воді, та з огляду на недостатню увагу до цього питання з боку керівництва Національної поліції та МВС України, задається логічним запитанням про доцільність функціонування цього правоохоронного відомства в структурі поліції [2, с. 9].

На наше переконання, все ж не варто недооцінювати роль підрозділів поліції на воді у сфері охорони публічного порядку та безпеки. Лише впродовж довоєнного 2020 року працівниками територіальних підрозділів поліції на воді Національної поліції України здійснено понад 4000 патрулювань водних об'єктів, під час яких задокументовано 5,3 тис. адміністративних правопорушень, серед яких 135 протоколів про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення [18, с. 95]. Вважаємо, що це чималий вклад у загальний результат роботи органів та підрозділів Національної поліції України щодо реалізації правоохоронної функції.

Однак, не применшуючи значення підрозділів поліції на воді в реалізації адміністративно-правових відносин, все ж таки, хотілося б уточнити їх місце

серед суб'єктів публічного адміністрування у сфері забезпечення охорони водних об'єктів та забезпечення безпеки в інфраструктурі водного транспорту.

В науці адміністративного права сформовано усталений підхід, відповідно до якого суб'єктом права визнається учасник суспільно-правових відносин, наділений певним обсягом юридичних прав і обов'язків. Питання стосовно суб'єктів правовідносин різними вченими вирішувалося досить неоднозначно, дехто вважав, що суб'єкт правовідносин – це збірне поняття, за допомогою якого позначаються реальні учасники певних суспільних відносин. Під суб'єктом права у загальному сенсі слід розуміти осіб, які наділені правосуб'єктністю, тобто потенційно здатні бути учасниками певного кола суспільних відносин [19, с. 35].

Разом з тим, визначення місця будь-якого суб'єкта публічного адміністрування у адміністративно-правових відносинах певної галузі, зумовлює виокремлення низки його сутнісних ознак. Однією із ключових таких особливостей адміністративних правовідносин, учасником яких виступають підрозділи поліції на воді, є наявність публічного інтересу під час реалізації повноважень поліцейськими цих підрозділів. Іншими словами, реалізація функцій, закріплених за підрозділами поліції на воді, здійснюється від імені держави та має на меті забезпечення публічного порядку та безпеки на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту.

Ознака публічності виступає однією з важливих умов, які дозволяють ідентифікувати посадових осіб підрозділів поліції на воді в якості суб'єктів поліцейської діяльності. Наявність зазначеної умови в якості обов'язкового критерію участі у адміністративних правовідносинах підкреслюється й провідними науковцями. Наприклад, Ю.П. Битяк правильно зазначає, що державний службовець як суб'єкт адміністративного права на протипагу іншим його суб'єктам виступає учасником адміністративно-правових відносин ... в таких випадках державні службовці виступають як виразники публічного, а не індивідуального інтересу [20, с. 23].

Публічний інтерес підрозділів поліції на воді проявляється у наділенні їх посадових осіб специфічними державно-владними повноваженнями, які дозволяють їм виступати від імені держави в специфічній сфері публічного адміністрування – сфері правоохорони.

Законодавчим підґрунтям для віднесення підрозділів поліції на воді до суб'єктів публічного адміністрування в галузі поліцейської діяльності виступає Закон України «Про Національну поліцію», відповідно до статті 1 якого Національна поліція виступає в якості центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Також, відповідно до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», підрозділи поліції на воді та їх посадові особи наділені повноваженнями щодо здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень; здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; здійснення супроводження транспортних засобів тощо.

Як бачимо, повноваження, визначені статтею 23 коментованого закону, мають загальний характер та стосуються поліцейської діяльності усіх органів та підрозділів Національної поліції України, що не дозволяє нам виокремити сутнісні ознаки поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, дотично до їх предметів відання.

У цьому зв'язку, варто звернутися до положень частини 6 статті 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», яка визначає компетенцію зазначених підрозділів поліції, відповідно до об'єкту здійснення ними поліцейської діяльності, а саме: контроль виконання місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для

розваг на воді; здійснення перевірок судових документів, міжнародних посвідчень на право управління прогулянковим судном та посвідчень судноводія малого судна або водного мотоцикла, а також документів, що надають право управління прогулянковим судном, малим судном, водним мотоциклом, виданих до набрання чинності цим Законом, зупиняє такі судна для здійснення такої перевірки.

Думається, що окреслена нами норма Закону «Про внутрішній водний транспорт» підкреслює специфіку поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді та дозволяє виокремити таку її ознаку, яка полягає у специфічному об'єкті регулюючого впливу, в якості якого виступає об'єкти водного фонду України та інфраструктурі водного транспорту.

Адміністративно-правове регулювання охорони водного фонду України забезпечується розгалуженою системою нормативно-правових актів, першорядне місце серед яких посідає Водний кодекс України.

Відповідно до статті 95 Водного кодексу України, усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод [21].

Отже, стаття 95 коментованого законодавчого акту передбачає охорону водних об'єктів від забруднення. При цьому, деякі дослідники до числа водних об'єктів цілком обґрунтовано відносять землі водного фонду.

Зокрема, С.В. Круговий наголошує на тому, що в нинішніх складних умовах розвитку національної економіки, надзвичайно актуальними як з наукової, так і практичної точки зору вбачаються питання охорони земель під водними об'єктами, що використовуються для здійснення рибогосподарської діяльності. Забезпечення охорони таких об'єктів сприятиме збереженню водних

екосистем та самих водних біоресурсів. Зокрема, земля під водними об'єктами впливає на якість води, що має велике значення для риби та інших водних організмів [22, с. 350].

У статті 4 Водного кодексу України законодавець, хоча й не розкриває поняття земель водного фонду, однак визначає їх види, зокрема, землі, зайняті: морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами; прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами; гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; береговими смугами водних шляхів [21].

Перелік об'єктів, які належать до земель водного фонду також визначений у статті 58 Земельного кодексу України, щоправда також без посилання на родове поняття – «землі водного фонду».

Таким чином, можемо дійти висновку, що адміністративно-правова охорона земель водного фонду та інших об'єктів водного фонду України органами та підрозділами Національної поліції України, становлять зміст поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді. При цьому, встановлення адміністративно-правового режиму охорони неодмінно передбачає також і закріплення у спеціальному законодавстві про адміністративну відповідальність сукупності заходів адміністративно-правового впливу на порушників цих відносин.

Зокрема, актуальним та своєчасним є питання про встановлення адміністративної відповідальності за забруднення земель водного фонду, яка наразі відсутня. Землі, на поверхні яких розташовані водні об'єкти слугують своєрідним природним фільтром, забруднення якого має серйозні негативні наслідки для всього комплексу водної флори і фауни, що охоплюється поняттям аквакультури.

Саме тому законодавець приділив детальну увагу охороні цих об'єктів в Законах України «Про аквакультуру» [23], «Про рибне господарство,

промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» [24], «Про тваринний світ» [25] тощо.

Проте, варто погодитися із висновком Д.В. Федчишина та І.В. Ігнатенка про те, що в Україні більшість водних об'єктів наразі належить до категорії забруднених. Саме тому суб'єкти аквакультури перед початком органічного виробництва мають вкладати значні кошти в об'єкт, який призначається для здійснення виробництва органічної аквакультури, з метою покращення його екологічного стану та приведення його у відповідність до вимог органічного виробництва [26, с. 143].

Отже, внесення відповідних доповнень у норми законодавства про адміністративну відповідальність за забруднення земель водного фонду, на нашу думку, є своєчасним. Йдеться, передесім, про норму статті 59 КУпАП, частина перша якої передбачає адміністративну відповідальність за забруднення і засмічення вод, порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричиняє їх забруднення, водну ерозію ґрунтів та інші шкідливі явища. Таким чином, об'єктивна сторона цього порушення не передбачає відповідальність за забруднення земель водного фонду, що, на нашу думку, є прогалиною чинного адміністративного законодавства.

Відтак, пропонуємо викласти статтю 59 КУпАП у такій редакції: «Забруднення і засмічення вод, земель водного фонду, порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричиняє їх забруднення, водну ерозію ґрунтів та інші шкідливі явища, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без споруд і пристроїв, що запобігають забрудненню і засміченню вод, земель водного фонду або їх шкідливому діянню, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Таким чином, аналіз сутності та особливостей діяльності підрозділів поліції на воді як суб'єкта адміністративно-правових відносин, надав можливість зробити такі висновки.

Діяльність підрозділів поліції на воді представлена автором в якості різновиду поліцейської діяльності, урегульованої нормами адміністративного права, в процесі якої посадові особи підрозділів поліції на воді Національної поліції України реалізують специфічні функції, шляхом здійснення цілеспрямованого організуючого державно-владного впливу на суспільні відносини у сфері охорони водного фонду та водної інфраструктури України, з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод громадян та протидії злочинності.

Разом з тим, поліцейська діяльність, будучи складною специфічною формою реалізації правоохоронної функції держави, відзначається широким спектром правового регулювання, з огляду на різноманітність правовідносин, учасниками яких виступають працівники поліції. На цій підставі автором виокремлено особливості поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які дозволяють ідентифікувати її з-поміж інших суб'єктів поліцейської діяльності, а саме:

- урегульованість поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді нормами матеріального та процесуального адміністративного права;
- забезпечення публічного порядку та безпеки в особливій сфері суспільних відносин, які виникають з приводу охорони та захисту водного фонду та інфраструктурі водного транспорту України;
- пріоритетне застосування в адміністративній поліцейській діяльності підрозділів поліції на воді засобів контролю та нагляду, з метою забезпечення дотримання вимог водного законодавства;
- подвійна мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді включає: а) попередження адміністративних та кримінальних правопорушень, які вчиняються у публічних місцях (на водних об'єктах), шляхом застосування профілактичних заходів та спостереження за дотриманням громадянами,

посадовими особами та організаціями вимог водного законодавства; б) припинення вчинення вищевказаних правопорушень, шляхом застосування працівниками підрозділів поліції на воді примусових заходів адміністративно-правового характеру.

1.2. Поліцейська діяльність підрозділів поліції на воді як предмет адміністративно-правових досліджень

Одразу мусимо наголосити на свідомому порушенні дисертантом методологічних закономірностей викладення наукової інформації від часткового до абстрактного, й одразу спробуємо озвучити центральну проблему наукового пошуку у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності поліції на воді. Йдеться про те, що усі без виключення наукові дослідження юридичної тематики в указаній сфері суспільних відносин мають одну характерну особливість, яка полягає у відсутності комплексності та системного підходу до вирішення окресленого наукового завдання.

У той же час, значення системного підходу в процесі підготовки наукових досліджень не викликає заперечення. На думку О.В. Кустовської, методологічна специфіка системного підходу полягає в тому, що метою дослідження є вивчення закономірностей і механізмів утворення складного об'єкта з певних складових. При цьому особлива увага звертається на різноманіття внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи, на процес (процедуру) об'єднання основних понять у єдину теоретичну картину, що дає змогу виявити сутність цілісності системи [27, с. 5]. Іншими словами, методологічна цінність системного підходу виявляється у цілісному сприйнятті досліджуваного явища та виокремленні його сутнісних ознак, спираючись на внутрішні та зовнішні системні зв'язки.

Відтак, системний підхід, у методологічному значенні, відіграє важливу роль під час дослідження сутнісних властивостей будь-якого правового явища, при цьому, дослідження в галузі адміністративного права не є виключенням з цього правила, оскільки ракурс сприйняття його предмету останніми роками

стрімко зміщується від державно-управлінської моделі, у бік людиноцентристської, пов'язаної з неухильним дотриманням прав і свобод людини в діяльності органів публічного адміністрування.

Окреслена тенденція також відмічається в роботах провідних українських учених в галузі адміністративного права. Наприклад, заслуговує на увагу думка В.К. Колпакова, який за наслідками сучасних досліджень теоретичних засад предмета адміністративного права (адміністративно-правових відносин), доходить висновку, що тенденції останніх років свідчать про трансформацію предмету адміністративно-правової науки, яка виражається у подоланні управлінського догмату, визначенні його сутності та визнанні того, що адміністративне право генетично пов'язано з практикою захисту прав людини юридичними засобами. Крім того, варто підтримати висновок В.К. Колпакова про те, що серед сучасних тенденцій розвитку адміністративного права, необхідно виокремити: переосмислення змісту предмета цієї галузі відповідно до демократичних правових стандартів; формування теорії щодо комплексності та системності предмета адміністративного права [28, с. 24].

Отже, комплексний, системний підхід до аналізу наукових досліджень, предметом яких є адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді, дозволить дисертанту вирішити ряд теоретичних завдань, до числа яких нами віднесено: а) аналіз теоретико-правових підходів вчених-адміністративістів щодо визначення змісту та особливостей поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді та виокремлення найбільш дискусійних аспектів авторських теорій; б) систематизація малодосліджених напрямів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, спираючись на сучасне розуміння предмету науки адміністративного права.

Раніше нами зазначалося, що основним завданням діяльності підрозділів поліції на воді, а також однією з характерних ознак цього підрозділу поліції, є забезпечення публічного порядку та безпеки на об'єктах водного фонду та інфраструктури водного транспорту, що також закріплено в якості законодавчої норми, у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію». Проте, зміст

правової категорії «публічний порядок» у згаданому законодавчому акті не розкривається.

Нагадаємо, що після скасування Закону «Про міліцію» та прийняття нового законодавчого акту – Закону України «Про Національну поліцію», у термінологічний обіг було запроваджено термін «публічна безпека», «публічний порядок», що одразу викликало багато дискусій у науковому середовищі стосовно змістовного наповнення вказаних дефінітивних конструкцій, з огляду на формальний підхід до попереднього проведення процедури громадського обговорення цих змін.

На вказану прогалину законодавчої діяльності звернув увагу С.І. Шевченко, який правильно зазначив, що «вперше в законодавчій практиці держави стосовно діяльності силових і правоохоронних структур законодавцем без будь-якого попереднього обговорення з громадою та відповідного наукового обґрунтування було введено терміни «публічна безпека» та «публічний порядок»» [29, с. 135].

Між тим, варто погодитися із висновком Е.О. Сидорової, яка цілком обґрунтовано наголошує на тому, що в сучасних умовах виникає потреба в систематизації уявлень про адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку, пошуку шляхів його удосконалення на підставі впровадження нових концептуальних підходів щодо вирішення проблем у цій сфері. Цінність наукових досліджень у цій сфері визначається внеском в осмислення системи понять цієї сфери, формулювання найважливіших для теорії і практики дефініцій, визначення кількості і складів правопорушень у сфері публічного правопорядку, створення понятійного апарату щодо питань, пов'язаних із розумінням сутності забезпечення публічного порядку підрозділами Національної поліції [30, с. 492].

При цьому, в теорії адміністративного права поняття публічного порядку та безпеки на воді, розкривається вченими фрагментарно, в залежності від об'єктів адміністративно-правового впливу водної поліції. Наприклад, професор С.О. Кузніченко наголошує на позитивному впливі новостворених підрозділів

поліції на воді на покращення криміногенної обстановки на об'єктах водного фонду та водної інфраструктури, що, на переконання вченого, виразилося у результатах по забезпеченню публічної безпеки і порядку, охороні прав та свобод людини, попередженні, виявленні, протидії та розкритті кримінальних та адміністративних правопорушень на водних об'єктах держави, а також об'єктах інфраструктури морського та річкового транспорту [31, с. 183-184].

Під час аналізу висловленої професором С.О. Кузніченком позиції, варто звернути увагу на той факт, що термін «публічний порядок» використовується автором: а) у нерозривному змістовному контексті із терміном «публічна безпека», без зазначення будь-яких відмінностей між цими поняттями; б) зміст правової дефініції «публічний порядок» та «публічна безпека» в аналізованій та переважній більшості наукових досліджень аналогічної тематики, як правило, не розкривається.

Тож, висловлені зауваження зумовлюють дисертанта звернутися до теоретико-правового аналізу правових категорій «громадський порядок» та «громадська безпека», в контексті їх співвідношення із публічним порядком та безпекою.

Потрібно одразу зауважити, що жваві наукові дискусії з приводу вироблення однозначного підходу до тлумачення окреслених дефініцій, зумовлені, насамперед, прогалинами чинного адміністративного законодавства у цій сфері суспільних відносин. Йдеться, наприклад, про використання у вже згаданому Законі України «Про Національну поліцію», поряд із правовими конструкціями «публічна безпека і порядок» (стаття 2), також і дефініції «громадська безпека і порядок».

Зокрема, у абзаці другому пункту 27 частини першої статті 23 коментованого закону, зазначено: «Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень під час дії воєнного стану, а також для подолання наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у

тому числі аварій, епідемій»; частина 3 статті 39: «... у випадку виявлення порушення правил поведження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень».

На перший погляд може скластися враження про використання законодавцем різних правових термінів для позначення одного й того ж правового явища – стану впорядкованості суспільних відносин у сфері забезпечення прав і свобод людини, охорони правопорядку та безпеки в державі тощо. Але, з іншого боку, суперечливість та абстрактність правових дефініцій, не сприяє чіткому та однозначному тлумаченню правових норм, тим більше, якщо йдеться про правове регулювання особливого різновиду суспільних відносин, які виникають у сфері правоохорони. Саме тому, з метою вирішення зазначеного питання, спробуємо проаналізувати висновки, які містяться у наукових джерелах щодо розуміння громадського та публічного порядку та їх співвідношення в адміністративному праві.

Зокрема, в процесі аналізу довідкової літератури, доходимо висновку, що громадський порядок це «урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, поважання честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі, від суспільно шкідливих посягань, які відбуваються у громадських місцях» [32, с. 58]. Отже, важливою ознакою, розкритою вищевказаним дослідником, в процесі аналізу змісту громадського порядку, слугує місце його забезпечення, в якості якого виступає громадське місце.

Обґрунтовуючи значення громадського порядку в теорії адміністративного права, М.В. Корнієнко зазначає, що «проблема громадського порядку та його охорони має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст громадського порядку, активність його охорони справляють значний вплив на стабільність прав громадян, усебічне задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб» [33, с. 15].

Спираючись на позицію теоретиків права, можна зробити висновок, що громадським порядком є стан (режим) упорядкованості соціальними нормами

(нормами права, моралі, корпоративними нормами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин і їх дотримання [34, с. 32].

Інші автори, формулюючи поняття громадського порядку, акцентують на тому, що громадський порядок являє собою правильно налагоджений стан усієї сукупності суспільних відносин, урегульованих не тільки правовими, а й усіма іншими соціальними нормами [35, с. 18].

Як бачимо, зі змісту двох останніх визначень громадського порядку випливає, що зазначений феномен може розглядатися не тільки в якості правової категорії, але й соціальної, адже інструментом регулювання громадського порядку можуть виступати також і соціальні норми, не закріплені в законодавстві. Таке уявлення про громадський порядок дозволяє здійснити його сприйняття у широкому розумінні, в якості стану впорядкованості суспільних відносин, урегульованих нормами права та моралі, спрямованих на захист прав і свобод людини, запобігання та протидію адміністративним та кримінальним правопорушенням, дотримання норм суспільної моралі, та забезпечених державним примусом.

Разом з тим, тематика обраного нами в цьому підрозділі дисертації напряму наукового пошуку, зумовлює необхідність розкриття поняття та особливостей публічного порядку, суб'єктом забезпечення якого виступає спеціально створений підрозділ поліції, наділений відповідними повноваженнями, які зобов'язують його посадових осіб здійснювати охорону публічного порядку на водних об'єктах.

Що ж до співвідношення громадського та публічного порядку, варто зазначити таке. В Конституції України термін «громадський порядок» у різних значеннях використовується у статтях 34, 35, 36, 39, 92, 116. Натомість, словосполучення «публічний порядок» та/або «публічна безпека» у тексті Основного Закону взагалі не використовується.

Водночас, аналіз законів, підзаконних нормативно-правових актів та наукової літератури з окресленої проблематики, дозволяє дійти висновку про змішування вищевказаних юридичних термінів. Окрім вже згаданого Закону

«Про Національну поліцію», слід навести норму, зазначену в Положенні про Управління авіації та поліції на воді, відповідно до пункту 1 розділу II якого, одним із основних завдань вищевказаного Управління є «організація та участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку...».

Семантичне позначення публічного порядку в одному змістовному ряді із терміном «громадський», дозволяє дійти висновку, що нормотворець фактично не розмежовує вищевказані дефінітивні конструкції, що пояснюється відсутністю в законодавстві будь-яких принципових відмінностей між термінами «публічний» та «громадський».

Звернення дисертанта до довідкової літератури дає можливість розкрити зміст терміну «публічний» в такому сенсі: 1) який відбувається у присутності публіки, людей; прилюдний; 2) призначений для широкого відвідування, користування; громадський. У свою чергу, порядок – це: а) стан, коли де-небудь чисто прибрано, всі речі на своїх місцях; чистота, лад; б) стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил; упорядкованість, лад; в) державний, суспільний лад, устрій; г) певна послідовність, черговість чого-небудь [5, с. 1414, 1425].

Ю.А. Хатнюк переконаний, що публічний порядок характеризується таким станом упорядкованості суспільних правовідносин (передусім публічно-правових), за якого кожна особа, державний орган, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи добровільно дотримуються правових і морально-етичних норм, культурних та інших соціальних правил, виконують відповідні приписи з метою досягнення публічної безпеки та загального благополуччя. Це означає, що публічна безпека є прямим наслідком публічного порядку [36, с. 9-10]. Представляється, що вказаний висновок яскраво демонструє тотожність термінів «публічний» та «громадський» порядок, як стану впорядкованості суспільних відносин, головною метою якого виступає забезпечення прав і свобод людини.

При цьому, аналіз чинного законодавства у сфері охорони правопорядку органами та підрозділами Національної поліції, дозволяє констатувати, що дефініція «публічний порядок» використовується лише у статті 2 Закону «Про Національну поліцію», тоді як у Конституції та в інших законодавчих актах використовується термін «громадський порядок та безпека». Наприклад, у тексті Законів України : «Про національну безпеку України» [37], «Про національну гвардію України» [38], «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [39], «Про правовий режим надзвичайного стану» [40], «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» [41], «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [42], а також у Кодексі України про адміністративні правопорушення [12].

Отже, на підставі проведеного аналізу щодо співвідношення термінологічних конструкцій «публічна безпека і порядок» та «громадська безпека і порядок», варто зробити висновок про їх синонімічність.

Отже, забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції на воді (вузьке розуміння) представляється нами в якості стану впорядкованості суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються на об'єктах водного фонду, інфраструктури водного транспорту України та забезпечуються заходами адміністративного впливу підрозділів поліції на воді, наділених повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини, профілактики, запобігання й протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням на воді.

Словосполучення «на воді» у назві відповідного підрозділу поліції, а також у вищенаведеному визначенні, означає, що водна поліція забезпечує охорону публічного порядку та безпеки на водних об'єктах, які одночасно слугують громадськими місцями. Вказівка на громадське місце, в якості обов'язкової ознаки, яка характеризує адміністративні правопорушення, що містяться у численних статтях КУпАП, суттєво впливає на ефективність забезпечення охорони публічного порядку та безпеки працівниками підрозділів поліції на воді та якість оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.

Поряд з цим, варто констатувати, що посилення на громадське місце, як територіально визначений об'єкт охорони публічного порядку, згадується у деяких законодавчих актах та численних наукових публікаціях фахівців у галузі адміністративного права, в тому числі й тих, які присвячені адміністративно-правовому забезпеченню діяльності підрозділів поліції на воді.

Частково, відповідь на запитання щодо визначення й переліку громадських місць можна знайти у Законі України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», відповідно до статті 1 якого громадське місце – це частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна чи відкрита для населення вільно або за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, у тому числі під'їзди будівель і споруд, а також підземні переходи, стадіони, паркінги [43]. Слабкими місцями коментованого законодавчого акту, по-перше, вважаємо те, що вищенаведене визначення сформульовано для цілей саме цього закону і не має універсального характеру, а друга його особливість безпосередньо походить від першої та полягає у тому, що запропоноване в ньому визначення громадського місця, в силу своєї специфіки, не може бути застосоване до об'єктів водного фонду України.

Громадські місця, заборонені для вживання спиртних напоїв також визначені у статті 178 Кодексу України про адміністративні правопорушення [12]. Зокрема, вулиці, закриті спортивні споруди, сквери, парки, всі види громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення), інші заборонені законом місця, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, визначені законодавцем у якості громадських місць, на території яких вживання алкогольних напоїв заборонено. Уявляється, що недосконалість зазначеного підходу полягає у надмірному бажанні законодавця деталізувати перелік усіх можливих громадських місць, що не може сприяти виробленню універсального підходу до вирішення вказаного питання.

Стаття 316 Кримінального кодексу України під час визначення громадських місць використовує ознаку масовості. Зокрема, кримінальний закон

забороняє вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян [44].

Крім того, на виконання доручення Прем'єр-міністра України Міністерством охорони здоров'я України надано роз'яснення, що таке “громадське місце”, де необхідно носити маски чи респіратори у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції. Громадське місце - це частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони [45].

Також, відповідно до вказаного роз'яснення, це: ліфти і таксофони; приміщення та території закладів охорони здоров'я; приміщення та території навчальних закладів; дитячі майданчики; приміщення та території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту; під'їзди житлових будинків; підземні переходи; транспорт загального користування, що використовується для перевезення пасажирів; приміщення закладів ресторанного господарства; приміщення об'єктів культурного призначення; приміщення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ; стаціонарно обладнані зупинки маршрутних транспортних засобів тощо [45].

Як бачимо, суттєвим недоліком усіх підходів, застосовуваних законодавцем у вищевказаних законодавчих актах, слугує відсутність водних об'єктів, серед загального числа громадських місць. Посилання у тексті законів на «мікрорайони», «житлові будинки», «населені пункти» тощо, дає підстави для висновку, що в переважній більшості випадків законодавець ототожнює громадські місця саме з сухопутною частиною території.

У цьому контексті, слід погодитися із позицією І.В. Хомініч, яка переконана, що найпершою ознакою громадських місць має вважатися суб'єктивний характер їх визначення, залежно від регульованої сфери суспільних відносин. До інших ознак досліджуваної категорії варто віднести:

доступність для відвідування всіма громадянами; можливість масового відвідування; постійний або тимчасовий характер функціонування; використання території за цільовим призначенням, визначеним у нормативно-правових актах; слугують об'єктами адміністративно-правової та кримінально-правової охорони [46, с. 29].

При цьому, важко погодитися із висновками тих науковців, які вважають, що основним критерієм визначення громадського місця має виступати факт «спілкування» людей на окремо визначеній території.

Наприклад, на переконання авторів навчального посібника «Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях», під громадськими місцями здебільшого розуміють місця постійного, періодичного або разового спілкування людей з метою задоволення їх різноманітних життєвих потреб. До місць постійного спілкування людей належать вулиці, майдани, парки, сквери, стадіони, вокзали, двори, під'їзди, громадські туалети тощо, тобто такі місця, вільний доступ людей до яких відкритий у будь-яку пору року та доби. До місць періодичного спілкування людей відносяться підприємства торгівлі та харчування (незалежно від форм власності), видовищні та комунальні підприємства, усі види громадського транспорту, інші подібні місця, де населення обслуговується в межах певного часу [47, с. 131].

Представляється, що ототожнення громадського місця виключно із територією, призначеною для спілкування, не є правильним висновком. Звертаючись до довідкової літератури, можна дійти висновку, що спілкування, як правило асоціюється із способом передачі інформації. Звернення до довідкової літератури дає підстави зробити висновок, що спілкування – це такий тип відносин, що характеризується ставленням партнерів один до одного як до істот, наділених ознаками суб'єктивності [48, с. 603]. Культура спілкування, - зазначає І.І. Какуріна, - це вміння встановити зворотний зв'язок, відгукнутися на думки, почуття, турботи й проблеми іншої людини [49, с. 3]. Отже, спілкування позначає не стільки місце, в якому перебувають його суб'єкти, скільки факт

«соціалізованості», який полягає у можливості та здатності суб'єктів передавати інформацію одне одному.

Отже, варто констатувати, що проблематика визначення громадських місць на водних об'єктах не отримала належного висвітлення у науковій літературі з адміністративного права. Як правило, в рамках тематики наукового пошуку, пов'язаної з адміністративно-правовим забезпеченням охорони водних об'єктів, вчені не докладають зусиль до виокремлення класифікаційних характеристик їхньої належності до категорії громадського місця.

Разом з тим, окреслена проблематика й досі залишається не вирішеною. Якщо стосовно водних об'єктів масового відвідування людей та загальнодоступних водних об'єктів особливих запитань не виникає, то належність до громадських місць об'єктів водної інфраструктури (наприклад, портів, водних станцій і т.д.), залишається невизначеною в адміністративному законодавстві та науковій літературі.

Аналогічну думку висловлюють А.О. Виприцький та Л.О. Махова, зокрема вчені переконані, що нормальний процес збільшення кількості громадських місць, а саме збільшення кількості масових заходів, поява нових культурно-розважальних закладів, що працюють цілодобово і потребують належної організації охорони громадського порядку та безпеки, що вимагає залучення додаткових сил та засобів. При цьому, саме поняття громадських місць, їх класифікація та приблизний перелік досі не знайшли свого законодавчого закріплення [50, с. 143].

Представляється, що ключем до вирішення окресленої проблеми має стати класифікація громадських місць на водних об'єктах, в залежності від мети їх використання. Важливість класифікації в методології права не викликає заперечень, оскільки дозволяє систематизувати предмети та явища, на основі властивих їм ознак. Так І. В. Хоменко визначає класифікацію як «багаторівневий, послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення та отримання нових знань стосовно членів поділу» [51, с. 71]. В.В. Готинян-Журавльова розглядає класифікацію у двох аспектах, а саме: а) в якості

різновиду поділу понять, що являє собою вид послідовного поділу і утворення розвинутої системи, в якій кожний її член (вид) поділяється на підвиди; б) логічної операції, за допомогою якої розкривається обсяг поняття. Це стає можливим завдяки виокремленню в родовому понятті видів (не менше ніж два), які його складають [52, с. 45].

Наприклад, С.В. Хомініч пропонує класифікувати громадські місця: а) за ступенем відкритості по відношенню до навколишнього середовища (відкриті, частково відкриті, закриті); б) за цільовим призначенням (торгівля, дозвілля, заняття спортом та ін.); в) за тривалістю використання (експлуатації) людьми (цілодобово, в рамках встановленого режиму, за необхідності); г) за наявністю охорони (охоронювані, не охоронювані); д) за рівнем безпеки (безпечні, з високим рівнем безпеки, з низьким рівнем безпеки, небезпечні) [46, с. 30]. Визнаючи цілком обґрунтованим зазначений підхід, хотілося б уточнити вказаний перелік, в частині визначення мети використання саме водного об'єкту, в якості громадського місця. Визначення мети використання об'єкту водного фонду дає можливість з'ясувати основні ознаки, які характеризують громадське місце, наприклад, чи призначений він для вільного доступу людей, в якому часовому режимі здійснюється доступ громадян до таких об'єктів і т.д.

У цьому контексті варто звернути увагу на норми наказу МВС України «Про затвердження Правил безпеки людей на водних об'єктах» від 10 квітня 2017 року № 301, відповідно до пункту 3 розділу 1 якого, визначено поняття використання водного об'єкта – як процес використання води у виробництві з метою отримання продукції, для господарсько-питних потреб населення, потреб гідроенергетики, рибництва, водного, повітряного транспорту, для відпочинку людей, організації пляжів, місць масового відпочинку людей, використання плавучих засобів, улаштування водних атракціонів, місць для занять видами спорту, фізкультурно-оздоровчих занять, пунктів любительського і спортивного рибальства, проведення розваг на воді тощо [53].

Зазначена норма дає можливість вперше визначити об'єкти охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, які відносяться до категорії

громадських місць, залежно від їх цільового призначення, а саме: а) місця масового відпочинку людей (пляжі, аквапарки, гідропарки, розважальні комплекси); б) територія, відведена для судноплавства (морські та річкові шляхи, позначені системою навігаційного огороження та латеральними знаками); в) територія розташування й функціонування критичної водної інфраструктури (об'єкти гідроенергетики; морські і річкові порти та їх акваторії; водні станції); г) рибогосподарські водні об'єкти; д) штучно створені водойми (водосховища, стави).

Представляється, що наукова цінність запропоновано нами класифікації громадських місць як об'єктів охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, також матиме й прикладний характер, оскільки стане основою розроблення класифікації адміністративних правопорушень на водних об'єктах. Розроблення зазначеної класифікації дозволить працівникам підрозділів поліції на воді проводити акцентовані профілактичні заходи щодо тих правопорушень на водних об'єктах, прогностичний коефіцієнт яких вищий, а відтак, і вірогідність їхнього настання більша.

Варто зазначити, що в науковій літературі з адміністративного права, вченими досліджувались лише окремі питання окресленої проблематики. Зокрема, А.П. Сахно у науковій статті «Щодо змісту юрисдикційних повноважень поліції на воді та Держрибагентства під час спільного проведення правоохоронних рейдів», приділив увагу аналізу правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді щодо організації та здійснення рибоохоронних рейдів, у складі рейдових груп, спільно з громадськими інспекторами Держрибагентства [54, с. 80].

Слід погодитися із висновком А.П. Сахна щодо доцільності наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді правом складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених статтею 50, частиною третьою статті 85, статтями 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП. Оскільки, на теперішній час зазначеними повноваженнями наділені виключно посадові особи Держрибагентства, цілком

очевидно, що вказана пропозиція, по-перше, розширить коло суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері рибоохорони, а, по-друге, збільшить обсяг компетенції підрозділів поліції на воді щодо оформлення адміністративних правопорушень на водних об'єктах.

Зазначений висновок корелюється із твердженням М.Ю. Веселова та Є.О. Пилипенко, які переконані, що з огляду на специфіку завдань, які стоять перед підрозділами поліції на воді, останні мають відноситись до спеціальної поліції (з функціями патрульної та превентивної поліції), діяльність яких базується на патрулюванні та охороні морського узбережжя, території портів та водних об'єктів. Водночас завдання цих підрозділів мають бути чітко визначені та здобути належного нормативного урегулювання [2, с. 13].

Підбиваючи підсумки цього дослідження, варто зробити низку висновків та пропозицій.

Слід констатувати, що правове регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді на теперішній час виступає відносно новим вектором адміністративно-правових досліджень, який характеризується недостатнім рівнем узагальнення. Окреслений напрямок дослідження став предметом наукового пошуку в роботах деяких українських вчених, які приділили увагу аналізу окремих напрямків цієї тематики, а саме: характеристиці завдань підрозділів поліції на воді (М.Ю. Веселов, Є.О. Пилипенко); визначенню ролі й місця підрозділів поліції на воді, серед суб'єктів забезпечення національної безпеки держави (С.О. Кузніченко); особливостям професійної підготовки працівників підрозділів поліції на воді (Є.О. Пилипенко, О.М. Мердова); особливостям адміністративно-юрисдикційної діяльності підрозділів поліції на воді (А.П. Сахно, Я.А. Коваленко) тощо.

Аналіз вищевказаних досліджень дозволив дійти висновку про те, що численні проблемні питання адміністративно-правового забезпечення підрозділів поліції на воді залишились поза увагою науковців. Наприклад, не з'ясованими й дотепер залишаються питання щодо: а) визначення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; б) унормування їх

поліцейської діяльності, шляхом закріплення завдань, функцій та повноважень цього підрозділу поліції, в спеціальному нормативно-правовому акті, який наразі відсутній; в) визначення особливостей взаємодії підрозділів поліції на воді з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері охорони об'єктів водного фонду України; г) удосконалення організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді тощо.

Автором проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «громадський порядок» та його співвідношення із терміном «публічний порядок», на підставі чого зроблено висновок про їх синонімічність.

Спираючись на висновки науковців щодо провідної ролі підрозділів поліції на воді у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції на воді (вузьке розуміння) представляється нами в якості стану впорядкованості суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються на об'єктах водного фонду, інфраструктури водного транспорту України та забезпечуються заходами адміністративного впливу підрозділів поліції на воді, наділених повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини, профілактики, запобігання й протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням на воді.

Визначено водні об'єкти охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, які відносяться до категорії громадських місць, та класифіковано залежно від їх цільового призначення, а саме: а) місця масового відпочинку людей (пляжі, аквапарки, гідропарки, розважальні комплекси); б) територія, відведена для судноплавства (територіальні морські води та річкові шляхи, позначені системою навігаційного огороження); в) територія розташування й функціонування критичної водної інфраструктури (об'єкти гідроенергетики; морські і річкові порти та їх акваторії; водні станції); г) рибогосподарські водні об'єкти; д) штучно створені водойми (водосховища, стави).

Представляється, що наукова цінність сформованої автором класифікації громадських місць як об'єктів охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, також матиме й прикладний характер, оскільки стане основою для

розроблення класифікатора адміністративних правопорушень на водних об'єктах, який дозволить працівникам підрозділів поліції на воді проводити акцентовані профілактичні заходи щодо тих правопорушень на водних об'єктах, прогностичний коефіцієнт яких вищий, а відтак, і вірогідність їхнього настання більша.

1.3. Правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді та місце у ньому норм адміністративного права

Відповідно до статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відтак, зазначений принцип організації діяльності державної влади передбачає забезпечення з боку держави ретельної регламентації та урегульованості статусу державних органів та їх структурних підрозділів правовими нормами.

У цьому контексті, центральні органи виконавчої влади посідають особливе становище, з огляду на виконавчо-розпорядчий характер їх діяльності, що знайшло відображення у правових принципах діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Так, відповідно до статті 2 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності. Міністерства діють за принципом єдиноначальності. Інші центральні органи виконавчої влади діють за принципом єдиноначальності, якщо інше не передбачено законом [56]. Іншими словами, тільки законом може бути визначено зміст діяльності центральних

органів виконавчої влади, що свідчить про пріоритетне значення правового регулювання в організації їх функціонування.

Аналогічної думки щодо ключової ролі правового регулювання в діяльності органів виконавчої гілки влади, притримуються й численні фахівці в галузі адміністративного права. Наприклад, пріоритетне значення правового регулювання в діяльності органів публічного адміністрування, підкреслює професор С.В. Ківалов, коли зазначає, що розвиток правової демократичної держави обумовлює зростання ролі права, оскільки воно створює для цього необхідні умови: впорядкованість, визначеність, організованість і динамічність суспільних відносин. Це безпосередньо стосується також публічного управління, у якому практично втілюється єдність діяльності й структури апарату управління [57, с. 147].

На думку І.М. Шопіної, в науці адміністративного права правове регулювання розглядають із позиції різних підходів до його сутності як узагальненої категорії, а ці підходи, зі свого боку, обумовлені різними концепціями праворозуміння [58, с. 19].

Підкреслюючи особливості правового регулювання діяльності органів публічного адміністрування, С.А. Федчишин зазначає, що воно завжди здійснюється за допомогою особливого, властивого лише йому механізму, комплексу динамічних систем та структур, покликаних гарантувати досягнення завдань в межах певних типів юридичного впливу на суспільні відносини. Залежно від особливостей правового інструментарію, який використовують у процесі юридичної регламентації відносин, розрізняють нормативне та індивідуальне правове регулювання [59, с. 166].

Д.С. Дронік під час характеристики правового регулювання діяльності патрульної поліції, зазначає, що належне нормативно-правове регулювання діяльності будь-якого органу публічного адміністрування є запорукою ефективності його функціонування та гарантією, що забезпечує його адміністративно-правовий статус [60, с. 46].

Окреслені вище підходи є важливими, але недостатніми для формування цілісного уявлення про природу правового регулювання, яка, на нашу думку, полягає у забезпеченні реалізації норм права, наявності відповідного механізму, в рамках якого здійснюється регулюючий вплив правових норм на суспільні відносини.

Саме тому, ми підтримуємо думку В.В. Галуцька, який розкриває сутність адміністративно-правового регулювання через його здатність впливати на суспільні відносини за допомогою норм адміністративного права, з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадського суспільства та держави [61, с. 242].

Аналогічної, на нашу думку, правильної, позиції щодо сутності адміністративно-правового регулювання, притримується професор Т.О. Коломєць, яка переконана, що предметом адміністративно-правового регулювання виступає діяльність органів публічного управління та їх посадових осіб щодо забезпечення прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам різноманітних адміністративних послуг» [62, с. 4-6].

Окреслені вище наукові підходи щодо визначення сутності правового регулювання яскраво демонструють іманентну йому специфіку, яка полягає у «намірі» забезпечити діяльність органу публічного адміністрування шляхом застосування форм та методів адміністративної діяльності. При цьому, особливості адміністративно-правового регулювання діяльності кожного окремого органу публічного управління, безпосередньо залежать від його правового положення в системі інших суб'єктів адміністрування. Не є виключенням з цього правила й діяльність підрозділів поліції на воді, правові засади функціонування яких, з одного боку, визначені нормами поліцейського права, а з іншого – визначені правовими нормами водного права, що свідчить про дуалістичний характер правового регулювання їх діяльності.

Зауважимо про те, що одночасне використання в науковій літературі словосполучень «правові засади», «правове регулювання», «правове

забезпечення» тощо, створює уявлення про їх тотожність, що обґрунтовує потребу в їх теоретико-правовому осмисленні.

Слід підкреслити, що численні наукові підходи до розуміння сутності правових засад, дозволяє дійти висновку, що вказана термінологічна конструкція, як правило, асоціюється з певним правовим підґрунтям, фундаментом, базисом правового регулювання. Якщо правове регулювання – це динамічний процес, пов'язаний із правотворчою та правозастосовною діяльністю у певній галузі суспільних відносин, то використання терміну «правові засади» дає можливість зрозуміти, які нормативно-правові акти складають основу цього регулювання.

При цьому, особливо яскраво зазначений висновок простежується під час характеристики правоохоронної діяльності. Зокрема, О.І. Беспалова, під час аналізу напрямів державної політики у правоохоронній сфері, підкреслює, що цей процес потребує передусім вироблення та прийняття відповідних нормативно-правових актів, які виступають правовими засадами реалізації державної політики у правоохоронній сфері [63, с. 89]. Цілком очевидно, що вчена розмежовує процедуру прийняття нормативно-правових актів у сфері здійснення правоохоронної діяльності та визначення їх сукупності у правоохоронній сфері.

Під час характеристики адміністративно-правових засад правоохоронної діяльності Державної служби охорони при МВС України, М.М. Мазепа дійшов висновку, що досліджуване теоретико-правове явище розкривається в якості системи нормативно-правового забезпечення її правоохоронної діяльності, яку складає сукупність законів та підзаконних нормативних актів, що створюють правове поле для її належної організації та функціонування [64, с. 8]. Не зважаючи на спрощене сприйняття правових засад, які М.М. Мазепа характеризує виключно за критерієм юридичної сили, все ж таки варто погодитися із висловленим вище підходом, в частині ототожнення правових засад із сукупністю нормативно-правових актів.

Отже, підтримуємо позицію тих науковців, які розуміють термін «правові засади» в якості сукупності нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання суспільних відносин в окремій галузі.

Разом з тим, поряд із дефініціями «правове регулювання» та «правові засади» у численних наукових працях з адміністративного права, також можна зустріти термін «правове забезпечення», з приводу розуміння якого, у наукових колах і дотепер тривають численні дискусії.

Аналіз довідкової літератури дозволяє дійти висновку, що термін «забезпечувати» означає «створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки» [65, с. 281]. Виходячи із змісту вищевказаного визначення, можемо дійти висновку, що забезпечення безпосередньо пов'язано із створенням належних умов для здійснення певної діяльності. Представляється, що у цьому контексті правове забезпечення наближається за своїм значенням до терміну «правове регулювання», оскільки передбачає сам процес реалізації правових норм.

У цьому контексті, схожу позицію обґрунтовує О.М. Дручек, який переконаний в тому, що правове забезпечення має доволі широке застосування та означає «надання (постачання) чогось або кимось у достатній кількості, створення повного й достатнього комплексу умов, необхідних для здійснення чого-небудь; надання гарантій» [66, с. 124]. Іншими словами, правове забезпечення пов'язано з правотворчою діяльністю, в процесі якої здійснюється «оснащення» органу публічного адміністрування відповідною компетенцією, яка дозволяє його посадовим особам реалізовувати норми права.

Аналогічну думку щодо ототожнення правового забезпечення із правовою діяльністю відстоює й О.Є. Костюченко, підкреслюючи, що правове забезпечення являє собою безперервну діяльність суб'єктів права у межах їхньої компетенції зі створення правових умов усіма правовими засобами щодо закріплення, реалізації, гарантування, охорони й захисту прав і свобод осіб та їх груп [67, с. 15].

Підбиваючи проміжні підсумки цього дослідження, варто зазначити, що дефініції «правові засади», «правове регулювання», «правове забезпечення» тощо, не є синонімічними.

Термін «правові засади», як правило, використовується науковцями в якості синоніму термінів «основа», «фундамент», «підґрунтя». Водночас, термінологічні конструкції «правове регулювання» та «правове забезпечення» сприймаються не тільки (і, навіть, не стільки) в якості сукупності норм права, скільки в контексті механізму їх реалізації у визначеній сфері суспільних відносин.

Підставою для вказаного висновку слугує сформована у науковій літературі сукупність ознак правового регулювання, до числа яких віднесено: наявність цілеспрямованого характеру; включає чітко окреслений предмет і галузь правового впливу; специфічна мета правового регулювання полягає у забезпеченні за допомогою адміністративно-правових засобів нормального функціонування громадянського суспільства та держави; характеризується властивим адміністративному праву специфічним методом правового регулювання; наявність структури, яка виражається в сукупності певних правових елементів; процедурний характер правового регулювання передбачає наявність системи стадій, націлених на правову регламентацію суспільних відносин, виникнення правосуб'єктності в учасників адміністративно-правових відносин тощо [68, с. 35].

На основі проаналізованих підходів до визначення поняття й сутності правового регулювання діяльності органів публічного адміністрування, доходимо висновку, що адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді може бути представлено автором цього дослідження в якості сукупності норм адміністративного права, реалізуючи положення яких, підрозділами поліції на воді здійснюється цілеспрямований, державно-владний, організуючий вплив на поведінку учасників суспільних відносин у сфері нормального функціонування об'єктів водного фонду України та інфраструктури водного транспорту з метою охорони прав і свобод громадян,

забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності та надання поліцейських послуг в межах компетенції.

Серед джерел правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді, описаних у теорії права [69, с. 7-8], законодавство України посідає центральне місце, з огляду на безпосередній вплив його норм, як на внутрішню, так і зовнішню адміністративну діяльність підрозділів поліції на воді.

Значення законодавства у правовій системі України також підкреслює й В.І. Риндюк, яка зазначає, що національне законодавство (законодавство України) як складова національної правової системи є основною специфічною формою зовнішнього виразу нормативної складової (норм права) національної правової системи. Законодавство є ієрархічною сукупністю нормативно-правових актів суб'єктів публічно владних повноважень, зокрема, і законів про ратифікацію міжнародних договорів, невід'ємною частиною яких є текст відповідного міжнародного договору [70, с. 107, 110]. Варто підтримати окреслену наукову позицію стосовно основоположної ролі законодавства в системі українського національного права та його широкого трактування.

При цьому, окремі вчені висловлюють дискусійну гіпотезу, стосовно доцільності віднесення до законодавства виключно сукупність законодавчих актів. Наприклад, в «Юридичній енциклопедії» термін «законодавство» розглядається у двох аспектах: 1) як система законів України; 2) як система законів та інших нормативних актів, що приймаються Верховною Радою України та вищими органами виконавчої влади, – постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови і декрети Кабінету Міністрів України; 3) як система законів і постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов, декретів і розпоряджень Кабінету Міністрів України, а також нормативних актів міністерств і відомств, місцевих рад та місцевих державних адміністрацій [71, с. 499]. Проте, з огляду на специфіку правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді, яке здійснюється як нормами законів України, так і нормами підзаконних і, в переважній більшості, відомчих

нормативно-правовими актів, вважаємо більш прийнятним та обґрунтованим широкий підхід до визначення терміну «законодавство».

Доцільність використання широкого підходу щодо розуміння терміну «законодавство» в контексті діяльності підрозділів поліції на воді, насамперед, обґрунтована правовими актами. Так, у Рішенні Конституційного Суду України від 09 липня 1998 року № 12-рп/98 у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство"), зазначається, що терміном «законодавство» охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України [72].

Але, водночас, посилення на вказаний правовий акт, на нашу думку, виглядає недостатньо аргументованим, оскільки Рішення Конституційного Суду України, виходячи зі змісту частини 4 статті 1 Закону України «Про правотворчу діяльність», не містять у собі норм права, а відтак – не включають усього набору ознак, які властиві нормативним актам, таких як: державно-вольовий характер; державна обов'язковість; формальна визначеність; загальнообов'язковість; представницько-зобов'язуючий характер; системність; нормативність [73, с. 47].

Саме тому, найбільш прийнятним аргументом на користь пріоритетного сприйняття терміну «законодавство» в діяльності підрозділів поліції на воді, на наше переконання, вважається норма статті 9 Закону України «Про правотворчу діяльність», яка встановлює систему законодавства України, яка включає: 1) Конституцію України; 2) закони; 3) підзаконні нормативно-правові акти: а) постанови Верховної Ради України, що містять норми права; б) укази Президента України, що містять норми права; в) постанови Кабінету Міністрів України, що містять норми права; г) накази міністерств, що містять норми права; г) акти інших державних органів, що містять норми права; д) постанови Верховної Ради

Автономної Республіки Крим, постанови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, накази міністерств Автономної Республіки Крим, що містять норми права; е) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій, накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що містять норми права; є) акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права [74].

Аналіз вищевказаної норми дає підстави для висновку, що закони України посідають найвищу сходинку в системі нормативно-правових актів. При цьому, як нами було зазначено раніше, особливість правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді полягає у двовекторній галузевій спрямованості законодавчих актів, одна група яких належить до галузі поліцейського права, а інша, не менш важлива, становить сферу регулювання водного права. Але, водночас, обидві галузі виступають структурними елементами адміністративного права, що й обумовлює провідну роль останнього в процесі регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Використання у статті 19 Закону «Про правотворчу діяльність» терміну «ієрархія», в контексті визначення юридичної сили різних нормативно-правових актів, свідчить про те, що правове регулювання діяльності підрозділів поліції на воді здійснюється із обов'язковим дотриманням принципу підзаконності правових актів, який проявляється у відповідності актів нижчої юридичної сили правовим приписам актів вищої ланки.

З цього випливає, що проєкт Типового положення про підрозділи поліції на воді Національної поліції України (Додаток Б), підготовка якого входить до завдань, визначених у цьому дослідженні, також має відповідати актам вищої юридичної сили.

Водночас, недостатня законодавча урегульованість окремих напрямів діяльності підрозділів поліції на воді створює серйозні перепони для якісної підготовки зазначеного положення. Іншими словами, важливою передумовою належної підготовки проєкту Типового положення про підрозділи поліції на воді має слугувати усунення прогалин законодавчих та підзаконних нормативно-

правових актів у сфері діяльності зазначеного підрозділу поліції, нормам яких має відповідати зазначене положення.

Але, не менш важливою умовою ефективного правозастосування у сфері діяльності підрозділів підрозділів поліції на воді, є дотримання суб'єктами правотворчості принципу узгодженості з нормативно-правовими актами рівної юридичної сили, що прямо передбачено пунктом 1 частини 1 статті 34 Закону «Про правотворчу діяльність».

В якості одного з численних прикладів слід навести тезу про те, що на теперішній час існують розбіжності у змісті законодавчих норм КУпАП та Закону України «Про Національну поліцію», які визначають повноваження підрозділів поліції на воді у сфері забезпечення безпеки руху на водному транспорті.

Так, відповідно до статті 255 КУпАП, посадові особи підрозділів поліції на воді наділені повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення за частиною 5 статті 130 КУпАП, тобто, за порушення правил руху на водному транспорті. Зазначена норма є бланкетною, та відсилає до пункту 1.2.6. Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91, відповідно до якого при керуванні судном судноводію забороняється перебувати в стані втоми чи сп'яніння [75].

Разом з тим, аналіз статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», дозволяє дійти висновку, що поліцейський наділений правом зупинення транспортного засобу лише за умови порушення водієм Правил дорожнього руху. Іншими словами, законодавець, створивши правові підстави для складання поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення за порушення безпеки руху на водному транспорті, проте не передбачив в Законі України «Про Національну поліцію» правову підставу для зупинки водного транспортного засобу.

З метою усунення зазначеної колізії, пропонуємо викласти пункт 1 частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» в такій редакції:

«порушення водієм вимог нормативно-правових актів щодо безпеки руху на транспортних засобах».

Однак, окреслена пропозиція, хоча й вирішує важливе локальне завдання щодо правового врегулювання окремої сфери діяльності підрозділів поліції на воді, принципово не впливає на якість нормативно-правового забезпечення зазначених підрозділів в комплексі.

Представляється, що вирішення окресленої проблеми полягає у формуванні системи правових принципів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які мають стати фундаментальною основою адміністративно-правового забезпечення вищевказаного поліцейського відомства.

Проблема формування системи правових принципів діяльності підрозділів поліції на воді також актуалізується й тому, що визначені в Положенні про Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України основоположні ідеї функціонування цього структурного підрозділу центрального органу управління поліції, носять загальний характер та не відображають специфіку адміністрування у сфері організації діяльності підрозділів поліції на воді.

Нормотворець у вказаному правовому акті обмежився лише дублюванням базових правових принципів діяльності органів та підрозділів Національної поліції, визначених у профільному законі.

Але, водночас, варто погодитися із думкою Ю.Ю. Шеки, який зазначає, що «сучасне трактування принципів поліцейської діяльності повинно сягати за межі сфери їх чинності в рамках правотворчості й правозастосування ... процеси реформування української поліції, які постійно тривають з моменту її створення, надали можливість для формування якісно нової парадигми правових принципів, націлених на суттєве наближення національних стандартів адміністративної поліцейської діяльності до вимог, якими керуються правоохоронні відомства європейських країни» [76, с. 85]. Тож, питання про важливість та необхідність формування системи спеціальних правових принципів діяльності підрозділів поліції на воді, дозволить вирішити важливе завдання науки адміністративного

права, яке полягає у формуванні теоретико-правових основ щодо вироблення уніфікованого підходу до правового регулювання напрямів адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Аналіз наукової літератури в галузі теорії права дозволяє констатувати, що проблема визначення сутності правових принципів та їх класифікації відноситься до числа найбільш дискусійних напрямів наукового пошуку, що зумовлено не стільки теоретичним, скільки практичним значенням правових принципів та їх центральним місцем в правовому забезпеченні поліцейської діяльності.

Правові принципи, - твердить М.В. Цвік, - виступають своєрідними «нервовими центрами права», оскільки їх сутність полягає у закріпленні в змісті правових актів керівних вимог, яким повинні відповідати і підкорятися усі правові норми, щодо яких принципи мають пріоритет [77, с. 58].

У загальному значенні «принципи організації й діяльності органів державної влади» – це законодавчі, відправні засади, ідеї, положення, які виступають основою формування, організації та функціонування органів публічної влади. Принципи права як керівні юридичні вимоги відображають особливості та специфіку юридичного права, мають нормативний, регулятивний характер, визначають і скеровують правомірну поведінку людей [78, с. 275].

Проте, в діяльності Національної поліції України правові принципи набувають особливого значення, оскільки безпосередньо впливають на стан правового регулювання таких важливих соціальних інститутів, як правопорядок та безпека.

У цьому контексті, ми підтримуємо висновок А.М. Колодія, який наголошує на важливому значенні того факту, що саме принципи права визнаються критерієм законності та правомірності дії органів державної влади та їх посадових осіб, у тому числі й правоохоронних органів. Вони мають велике значення для зростання правосвідомості населення [79, с. 43].

Водночас, намагання дисертанта здійснити класифікацію правових принципів діяльності поліції на воді, на базові та спеціальні, не є випадковим,

оскільки саме за допомогою спеціальних принципів здійснюється конкретизація змісту та спрямованості правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді.

Спеціальні правові принципи та їх значення для адміністративно-правової науки докладно описано в науковій літературі. Зокрема, О.М. Дручик, вважає, що принципи адміністративної діяльності державного органу, у тому числі і правоохоронного органу, доцільно поділяти на загальні та спеціальні. Загальні принципи, такі як принцип верховенства права, справедливості та гуманізму, законності, гласності, відкритості та об'єктивності. Ці принципи мають фундаментальне значення для закріплення та регулювання поліцейської діяльності, визначення ролі поліції у виконанні правоохоронної функції держави. Категорія спеціальних принципів включає в себе принципи: ефективності, строковості, оперативності та економічності; добросовісності та розсудливості; здійснення контролю за законністю дій поліції; гарантування права особи на державний захист від незаконних дій правоохоронців [80, с. 54].

Спеціальні правові принципи, твердить професор С.О. Шатрава, - це такі правоустановлення, які характеризують специфіку превентивної поліцейської діяльності, зокрема конкретизують порядок організації та її здійснення. Такі принципи містяться у нормах окремих законів України і підзаконних нормативно-правових актів, на які безпосередньо спираються поліцейські під час реалізації превентивної функції [81, с. 45]. Відтак, характерною особливістю спеціальних правових принципів, є можливість їх закріплення не тільки в нормах законів України, але й у нормативно-правових актах нижчої юридичної сили.

Відповідно, й спеціальні правові принципи діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України являють собою засадничі положення правового регулювання діяльності цих підрозділів, закріплені в нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади та їх структурних підрозділів, які визначають напрями та зміст правового забезпечення функціонування названих підрозділів.

Суттєвою особливістю спеціальних правових принципів, яка відрізняє їх від принципів базових, є їх закріплення в нормах законодавчих правових актів, спрямованих на регулювання окремих сфер суспільних відносин, а також у підзаконних правових актах.

Аналогічного висновку доходить, наприклад, Г.Р. Парханов, який твердить про доцільність виділення окремої групи спеціальних правових принципів превентивної поліцейської діяльності, які характеризують специфіку превентивної поліцейської діяльності й визначаються нормами окремих законів України, зокрема: «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства», «Про дорожній рух», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а також підзаконними нормативно-правовими актами [81, с. 43-44].

Одним із прикладів розташування спеціальних правових принципів діяльності підрозділів поліції на воді у законодавчих актах, націлених на регулювання окремих сфер суспільних відносин, слугують норми Закону України «Про внутрішній водний транспорт» (далі – Закон № 1054-IX).

У той же час маємо зробити деякі принципові зауваження щодо змісту спеціальних принципів діяльності підрозділів поліції на воді, відображених у Законі № 1054-IX. Йдеться, насамперед, про те, що, хоча стаття 6 коментованого закону й визначає принципи організації функціонування та розвитку внутрішнього водного транспорту в Україні, вони не можуть бути, в цілому, сприйняті нами в якості спеціальних, оскільки не можна однозначно твердити, що положення статті 6 Закону № 1054-IX у повному обсязі відображають специфіку організаційно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді.

Тож, серед загального числа принципів, визначених у статті 6 Закону № 1054-IX, безпосередньо відображають основи поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, такі принципи, як: а) пріоритетність забезпечення безпеки судноплавства, життя і здоров'я людини, охорони об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту; б) пріоритетність

запобігання забрудненню навколишнього природного середовища з суден, дотримання вимог щодо використання та охорони водних об'єктів; в) понятійно-категорійна визначеність та одноманітність правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді.

Водночас, як було зазначено вище, основою для формування спеціальних правових принципів діяльності підрозділів поліції на воді, слугують не тільки норми законів, але й підзаконних нормативно-правових актів. Іншими словами, відомча нормотворчість створює правові засади для формування системи спеціальних принципів діяльності підрозділів поліції на воді, які, на нашу думку, також мають бути враховані в процесі підготовки проекту Типового положення про підрозділи поліції на воді Національної поліції України.

Саме тому, з метою уніфікації використовуваних у змісті підзаконних нормативно-правових актів, термінів, вважаємо за доцільне виокремити такий спеціальний принцип діяльності підрозділів поліції на воді, який безпосередньо стосується упорядкованості її законодавчого забезпечення, а саме: принцип понятійно-категорійної визначеності та одноманітності правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді.

Отже, підбиваючи підсумки цього дослідження, варто зробити такі висновки.

Аналіз наукових підходів до сутності правового регулювання дозволяє дійти висновку про його розуміння у сфері діяльності підрозділів поліції на воді, в декількох значеннях, як: сукупність нормативно-правових актів, націлених на регулювання суспільних відносин у сфері поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; адміністративно-правовий механізм реалізації норм права, які визначають зміст діяльності підрозділів поліції на воді; сукупність правоустановлень нормативного (акти законодавства) та ненормативного характеру (акти застосування права; рішення і висновки Конституційного Суду України; судові рішення і т.д.).

Підкреслено, що дефініції «правові засади», «правове регулювання», «правове забезпечення» тощо, не є синонімічними. Термін «правові засади», як

правило, використовується науковцями в значенні «основа», «фундамент», «підґрунтя». Водночас, термінологічні конструкції «правове регулювання» та «правове забезпечення» сприймаються не тільки (і, навіть, не стільки) в якості сукупності норм права, скільки в контексті механізму їх реалізації.

Автором наголошено на особливості правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді нормами адміністративного права, яка полягає у двовекторній галузевій спрямованості законодавчих актів, одна група яких належить до галузі поліцейського права, а інша, не менш важлива, становить сферу регулювання водного права. Але, водночас, обидві галузі виступають структурними елементами адміністративного права, що й обумовлює провідну роль останнього в процесі регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Сформульовано поняття адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді, в якості сукупності норм адміністративного права, реалізуючи положення яких, підрозділами поліції на воді здійснюється цілеспрямований, державно-владний, організуючий вплив на поведінку учасників суспільних відносин у сфері нормального функціонування об'єктів водного фонду України та інфраструктури водного транспорту з метою охорони прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності та надання поліцейських послуг в межах компетенції.

Виокремлено ознаки норм адміністративного права у сфері діяльності підрозділів поліції на воді, а саме: предметом регулюючого впливу норм адміністративного права слугують адміністративні правовідносини у сфері діяльності підрозділів поліції на воді; мета регулюючого впливу полягає у забезпеченні за допомогою адміністративно-правових засобів нормального функціонування об'єктів водного фонду та водної інфраструктури; переважне застосування посадовими особами підрозділів поліції на воді адміністративно-правових методів переконання та примусу; процедурний (стадійний) характер діяльності щодо оформлення адміністративних правопорушень у вказаній сфері суспільних відносин; наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді

адміністративною правосуб'єктністю, яка дозволяє їм набувати й реалізовувати повноваження щодо охорони прав і свобод людини, забезпечення громадського порядку та безпеки, протидії злочинності на водних об'єктах.

Аналіз статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», дозволяє дійти висновку, що поліцейський наділений правом зупинення транспортного засобу виключно за умови порушення водієм Правил дорожнього руху. Іншими словами, законодавець, створивши правові підстави для складання поліцейським адміністративного протоколу за порушення безпеки руху на водному транспорті, не передбачив в Законі України «Про Національну поліцію» правову підставу для зупинки водного транспортного засобу.

З метою усунення зазначеної колізії, пропонуємо викласти пункт 1 частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» в наступній редакції: «порушення водієм вимог нормативно-правових актів щодо безпеки руху на транспортних засобах».

Наголошено на важливому значенні правових принципів в діяльності підрозділів поліції на воді, класифікованих автором на базові, визначені Законом України «Про Національну поліцію», та спеціальні, закріплені у нормах водного права.

Дисертантом виокремлено такі спеціальні принципи діяльності підрозділів поліції на воді: а) пріоритетності забезпечення безпеки судноплавства, життя і здоров'я людини, охорони об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту; б) пріоритетності запобігання забрудненню навколишнього природного середовища з суден, дотримання вимог щодо використання та охорони водних об'єктів; в) понятійно-категорійної визначеності та одноманітності правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді.

Висновки до розділу 1

1. Діяльність підрозділів поліції на воді представлена автором в якості різновиду поліцейської діяльності, урегульованої нормами адміністративного

права, в процесі якої посадові особи підрозділів поліції на воді Національної поліції України реалізують специфічні функції, шляхом здійснення цілеспрямованого організуючого державно-владного впливу на суспільні відносини у сфері охорони водного фонду та водної інфраструктури України, з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод громадян та протидії злочинності.

Автором виокремлено особливості поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які дозволяють ідентифікувати її з-поміж інших суб'єктів поліцейської діяльності, а саме:

- урегульованість поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді нормами матеріального та процесуального адміністративного права;

- забезпечення публічного порядку та безпеки в особливій сфері суспільних відносин, які виникають з приводу охорони та захисту водного фонду та інфраструктури водного транспорту України;

- пріоритетне застосування в адміністративній поліцейській діяльності підрозділів поліції на воді засобів контролю та нагляду, з метою забезпечення дотримання вимог водного законодавства;

- подвійна мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді включає: а) попередження адміністративних та кримінальних правопорушень, які вчиняються у публічних місцях (на водних об'єктах), шляхом застосування профілактичних заходів та спостереження за дотриманням громадянами, посадовими особами та організаціями вимог водного законодавства; б) припинення вчинення вищевказаних правопорушень, шляхом застосування працівниками підрозділів поліції на воді примусових заходів адміністративно-правового характеру.

2. Аналіз наукових досліджень, присвячених окремим аспектам діяльності підрозділів поліції на воді дозволив дійти висновку про те, що численні проблемні питання адміністративно-правового забезпечення зазначених підрозділів поліції залишились поза увагою науковців. Наприклад, не з'ясованими й дотепер залишаються питання щодо: а) визначення

адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; б) унормування їх поліцейської діяльності шляхом закріплення завдань, функцій та повноважень цього підрозділу поліції, в спеціальному нормативно-правовому акті, який наразі відсутній; в) визначення особливостей взаємодії підрозділів поліції на воді з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері охорони об'єктів водного фонду України; г) удосконалення організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді тощо.

Автором проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «громадський порядок» та його співвідношення із терміном «публічний порядок», на підставі чого зроблено висновок про їх синонімічність.

Забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції на воді (вузьке розуміння) визначено нами в якості стану впорядкованості суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються на об'єктах водного фонду, інфраструктури водного транспорту України та забезпечуються заходами адміністративного впливу підрозділів поліції на воді, наділених повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини, профілактики, запобігання й протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням на воді.

Дисертантом визначено водні об'єкти охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді, які відносяться до категорії громадських місць, та здійснено їх класифікацію залежно від цільового призначення таких місць, а саме: а) місця масового відпочинку людей (пляжі, аквапарки, гідропарки, розважальні комплекси); б) територія, відведена для судноплавства (територіальні морські води та річкові шляхи, позначені системою навігаційного огороження); в) територія розташування й функціонування критичної водної інфраструктури (об'єкти гідроенергетики; морські і річкові порти та їх акваторії; водні станції); г) рибогосподарські водні об'єкти; д) штучно створені водойми (водосховища, стави).

3. Автором виокремлено особливості правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді нормами адміністративного права, яка полягає у

двовекторній галузевій спрямованості законодавчих актів, одна група яких належить до галузі поліцейського права, а інша, не менш важлива, становить сферу регулювання водного права. Але, водночас, обидві галузі виступають структурними елементами адміністративного права, що й обумовлює провідну роль останнього в процесі регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Сформульовано поняття адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді в якості сукупності норм адміністративного права, реалізуючи положення яких, підрозділами поліції на воді здійснюється цілеспрямований, державно-владний, організуючий вплив на поведінку учасників суспільних відносин у сфері нормального функціонування об'єктів водного фонду України та інфраструктури водного транспорту з метою охорони прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності та надання поліцейських послуг в межах компетенції.

Виокремлено ознаки норм адміністративного права у сфері діяльності підрозділів поліції на воді, а саме: предметом регулюючого впливу норм адміністративного права слугують адміністративні правовідносини у сфері діяльності підрозділів поліції на воді; мета регулюючого впливу полягає у забезпеченні за допомогою адміністративно-правових засобів нормального функціонування об'єктів водного фонду та інфраструктури водного транспорту; переважне застосування посадовими особами підрозділів поліції на воді адміністративно-правових методів переконання та примусу; процедурний (стадійний) характер діяльності щодо оформлення адміністративних правопорушень у вказаній сфері суспільних відносин; наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю, яка дозволяє їм набувати й реалізовувати повноваження щодо охорони прав і свобод людини, забезпечення публічного порядку та безпеки, протидії злочинності на водних об'єктах.

Аналіз статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», дозволяє дійти висновку, що поліцейський наділений правом зупинення транспортного

засобу виключно за умови порушення водієм Правил дорожнього руху. Іншими словами, законодавець, створивши правові підстави для складання поліцейським адміністративного протоколу за порушення безпеки руху на водному транспорті, не передбачив в Законі України «Про Національну поліцію» правову підставу для зупинки водного транспортного засобу.

З метою усунення зазначеної колізії, пропонуємо викласти пункт 1 частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» в наступній редакції: «порушення водієм вимог нормативно-правових актів щодо безпеки руху на транспортних засобах».

Наголошено на важливому значенні правових принципів в діяльності підрозділів поліції на воді, класифікованих автором на базові, визначені Законом України «Про Національну поліцію», та спеціальні, закріплені у нормах водного права.

Дисертантом виокремлено такі спеціальні принципи діяльності підрозділів поліції на воді: а) пріоритетності забезпечення безпеки судноплавства, життя і здоров'я людини, охорони об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту; б) пріоритетності запобігання забрудненню навколишнього природного середовища з суден, дотримання вимог щодо використання та охорони водних об'єктів; в) понятійно-категорійної визначеності та одноманітності правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді.

РОЗДІЛ 2.

Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді

2.1. Поняття, структура та особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді

Ураховуючи євроінтеграційні процеси в Україні, організація ефективної діяльності Національної поліції України зумовила потребу в якнайшвидшому проведенні якісних реформ та утворенні нових структурних підрозділів у її складі. Зокрема, набуло особливої актуальності питання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції не тільки на суші, але й на водному просторі та прилеглий береговій зоні.

Саме тому у 2017 році було прийнято рішення про утворення у структурі Національної поліції нового підрозділу – Управління організації діяльності підрозділів поліції на воді та повітряної підтримки, яке у 2020 році було реформовано в Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України. Не дивлячись на існування підрозділів поліції на воді вже протягом семи років, їх адміністративно-правовий статус, на нашу думку, належним чином законодавчо не визначений, зокрема, залишається не визначеною їх організаційно-штатна побудова, завдання, функції, компетенція, які є одними із ключових елементів, що його характеризують.

Проблема визначення адміністративно-правового статусу різних суб'єктів адміністративного права завжди привертала увагу науковців, в основу яких покладаються фундаментальні праці таких учених-адміністративістів, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, Т.О. Коломоєць, Т.О. Мацелик та ін., роботи яких присвячені дослідженню адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. Питання адміністративно-правового статусу Національної поліції України та її підрозділів були предметом дослідження таких учених, як І.О. Волокітенко, Д.К. Катрич, А.Г. Нікуліної, Т.Я. Назар та ін.

Зазначимо, що сьогодні питання діяльності поліції на воді в сучасній адміністративно-правовій науці є малодослідженими, фрагментарно вони розглянуті в роботах М.Ю. Веселова, С.О. Кузніченка, Є.О. Пилипенко, проте слід констатувати, що в роботах указаних авторів розглядались лише окремі елементи адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді.

Таким чином, урахувавши неврегульованість адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, а також відсутність комплексних наукових досліджень з цієї тематики, вважаємо його дослідження актуальним і своєчасним для сучасної адміністративно-правової науки.

Виходячи з цього, вважаємо за доцільне обрати в якості напряму наукового пошуку в цьому підрозділі здійснення теоретико-правового аналізу поняття адміністративно-правового статусу в адміністративно-правовій доктрині, вироблення авторського підходу щодо визначення поняття «адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді» та виокремлення його особливостей.

Аналіз довідкової літератури дає можливість стверджувати про те, що термін «статус» має латинське коріння [лат. status становище] – правове становище осіб тощо [82, с. 858]; правове становище осіб, організацій, установ тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі; встановлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їх прав та обов'язків» [83, с. 572].

В юридичній літературі зазначається, що адміністративно-правовий статус – одна із центральних правових категорій, яка має теоретичне і практичне значення, зумовлене якістю показників, за якими розробляються висновки про рівень правової зрілості держави та суспільства [84, с. 525]. Значення діяльності будь-якого суб'єкта адміністративно-правових відносин, його роль та місце в системі органів публічного адміністрування (або в їх структурі) підкреслює його адміністративно-правовий статус, не виключенням є й підрозділи поліції на воді.

Досліджуючи поняття адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, слід зазначити, що воно є похідним від родового поняття

«адміністративно-правовий статус» та загального поняття «правовий статус» як юридичних категорій.

Відомий вчений-адміністративіст В.Б. Авер'янов, розглядаючи правовий статус у широкому та вузькому розумінні, в основу його поняття вкладав компетенцію, тобто права і обов'язки, які слугують основним компонентом змісту правового статусу кожного органу, доповнюючи їх такими значущими елементами, як: завдання, функції, характер взаємозв'язків з іншими органами (як за «вертикаллю», так і за «горизонталлю»), місце в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, порядок вирішення установчих і кадрових питань тощо [85, с. 247]. Наприклад, О.О. Бандурка в основі поняття «правовий статус органу державної влади» пропонує розуміти сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [86, с. 23].

Багатогранність та повнота загального розуміння правового статусу в науковій літературі зумовили формування авторських визначень та підходів до його елементного складу у юридичній науці, в якій сформовано родові поняття: кримінально-правовий статус, адміністративно-правовий статус, цивільно-правовий статус тощо.

Зазначимо, що в адміністративно-правовій доктрині склалися два підходи щодо розуміння поняття «адміністративно-правовий статус»: перший щодо його визначення для індивідуальних суб'єктів адміністративно-правових відносин, другий – щодо органів публічного адміністрування та їх структурних підрозділів, які відрізняються за змістом.

Так, вчені-адміністративісти, даючи узагальнене визначення поняттю «адміністративно-правовий статус» органу, визначають його як сукупність суб'єктивних прав та обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом, і гарантуються державою [87, с. 198; 88, с. 58; 89, с. 64; 90, с. 32]. Представляється, що звуження поняття адміністративно-правового статусу виключно до сукупності повноважень, якими наділений орган публічного адміністрування, є помилковим підходом. Подальший аналіз змісту

досліджуваного правового явища, сформованого в теорії адміністративного права, дозволив дійти висновку про його більш широке розуміння.

Йдеться, насамперед, про дослідження, які присвячені визначенню статусу окремих органів публічного адміністрування, в яких надаються видові поняття адміністративно-правового статусу (тобто його розуміння щодо конкретного органу), характеризуються плюралізмом думок, в основу яких покладено його узагальнене визначення. Розглянемо окремі з них, в яких надається визначення адміністративно-правового статусу органів і підрозділів Національної поліції України, як споріднених категорій в межах нашого предмету дослідження.

Так, наприклад, Д.К. Катрич пропонує під адміністративно-правовим статусом Національної поліції розуміти сукупність визначених нормативно-правовими актами України цілей, завдань, структурно-організаційних і компетенційних елементів, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [91, с. 34].

О.Б. Мороз та К.М. Костовська, досліджуючи адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, пропонують визначати його як правове положення підрозділів в системі суспільно-правових відносин у сфері внутрішніх справ держави, яке визначається шляхом визначення змісту елементів адміністративно-правового статусу (цілі, завдання, функції, принципи діяльності підрозділів ювенальної превенції, їх повноваження, структура та підпорядкування) [92, с. 310].

Уточнюючи поняття адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України, А.Н. Нікуліна визначає його як комплексну категорію з чіткою структурою, яка регулює взаємовідносини органів досудового розслідування Національної поліції України між собою та іншими суб'єктами правоохоронної системи, встановлюючи місце кожного з них, принципи та характер взаємодії між ними шляхом законодавчого визначення й регулювання сукупності кореспондуючих

прав та обов'язків, компетенції і юридичної відповідальності, гарантій їх реалізації [93, с. 191–192]. В контексті нашого дослідження, варто розуміти поняття адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, як таке, що неодмінно пов'язане із визначенням сукупності елементів, які складають його структурну побудову.

Іншими словами, переважна більшість вчених у галузі адміністративного права, розглядають адміністративно-правовий статус конкретного органу (підрозділу) через призму структурних елементів, що його характеризують. При цьому, характерною методологічною особливістю визначення сукупності елементів адміністративно-правового статусу, є їх систематизація за певними групами.

Превалюючою в адміністративно-правовій доктрині є позиція, відповідно до якої зазначені елементи адміністративно-правового статусу пропонується об'єднувати в три блоки: 1) цільовий, який визначає норми про цілі, завдання і функції, принципи діяльності; 2) організаційно-структурний, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенційний (або компетенцію як сукупність владних повноважень і підвідомчості) [94, с. 32].

Однак існують й інші позиції, в яких розуміння елементів адміністративно-правового статусу органу є значно ширшим. Так, наприклад, А.А. Стародубцев пропонує розглядати адміністративно-правовий статус за такими блоками: а) цільовий; б) структурно-організаційний; в) функціонально-компетенційний; г) функціональний; д) блок юридичної відповідальності [95, с. 86]. На нашу думку, дискусійною є позиція вченого щодо виокремлення двох різних блоків «функціонально-компетенційного» та «функціонального», які по суті стосуються компетенції.

Із цього приводу вважаємо цілком правильною позицію Т.О. Мацелик, яка, досліджуючи суб'єктів адміністративного права, наголошує на тому, що «до питання визначення елементів структури адміністративно-правового статусу

суб'єкта слід підходити зважено і не вдаватися до крайнощів. Занадто вузьке трактування структури правового статусу суб'єкта права не висвітлює зміст цього поняття у повному значенні, не дає змоги показати всі складові структури статусу суб'єкта у їх взаємодії та динаміці. Зокрема, віднесення до складу правового статусу суб'єкта лише прав та обов'язків без відповідальності суб'єктів нівелює поняття права особи як певних можливостей у тій чи іншій сфері. Включення ж до складу правового статусу суб'єкта занадто широкого переліку складових, що за своїм сутнісним змістом визначають інші категорії права, відмінні від правового статусу суб'єкта, призводить до розмивання поняття правового статусу суб'єкта права та його ототожнення з іншими поняттями, такими як правовідносини, норми права тощо» [96, с. 106].

У науковій літературі з адміністративного права мають місце й інші підходи до розуміння структури адміністративно-правового статусу та елементів, які її складають. Наприклад, Л.І. Миськів відносить мету та завдання діяльності, функції, повноваження та відповідальність [97, с. 22]; Г.О. Пономаренко до обов'язкових елементів адміністративно-правового статусу будь-якої юридичної особи відносить: мету, завдання, функції, повноваження та відповідальність, а також особливості його утворення, організаційно-штатної структури та підпорядкованості [98, с. 6]; О.М. Ващук – політична й державно-правова характеристики органу держави; місце різних видів органів у загальнодержавній системі; основи взаємовідносин органів між собою; найважливіші принципи організації й діяльності державних органів; основи компетенції; види правових актів державних органів [99, с. 325].

Останній з вищенаведених підходів, висловлений О.М. Ващук, на нашу думку, є найбільш дискусійним, оскільки викликає обґрунтовані сумніви щодо доцільності віднесення «характеристики державного органу», як процесу, до числа структурних елементів статусу цього органу. Зазначений підхід потребує уточнення, оскільки цілком очевидно, що автор у даному випадку мав на увазі сукупність елементів, які характеризують політичний і державно-правовий статус органу, а ніж характеристику, як процес. Також не беззаперечним, на

нашу думку, є і віднесення до структурних елементів відповідальність, яка є характерною для індивідуальних суб'єктів адміністративного права.

Таким чином, можемо зробити деякі проміжні висновки.

Варто констатувати, що на теперішній час проблема визначення сукупності структурних елементів адміністративно-правового статусу органу публічного адміністрування та їх систематизація, є центральною у адміністративно-правовій доктрині.

Наукові підходи до визначення набору елементів адміністративно-правового статусу варіюються від віднесення до їх числа виключно правообов'язків державного органу, до широкого їх сприйняття, із врахуванням мети, завдань, функцій, особливостей організаційної побудови, а також компетенції.

При цьому, правильною є позиція тих науковців, які розмежовують адміністративно-правовий статус органів державної влади та посадових осіб цих органів, оскільки останні мають особливості, обумовлені специфікою їх адміністративної правосуб'єктності.

У той же час, обґрунтованим, з методологічної точки зору, є підхід, відповідно до якого вченими застосовується метод групування, в процесі характеристики структурних елементів адміністративно-правового статусу, який дозволяє комплексно дослідити його внутрішню будову.

Спираючись на вищевказані авторські висновки, вважаємо за доцільне констатувати, що структура адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді являє собою його внутрішню будову, яка передбачає формально визначений порядок розташування та взаємодії цільового, організаційно-правового та компетенційного елементів, з метою збереження їх основних властивостей у разі внутрішніх і зовнішніх змін.

При цьому, адміністративно-правовому статусу підрозділів поліції на воді властиві певні особливості, які виокремлюють водну поліцію з-поміж інших органів та підрозділів Національної поліції України.

Важливою особливістю адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді слугує мета її діяльності, яка безпосередньо впливає із змісту повноважень, пов'язаних із наділенням посадових осіб підрозділів поліції на воді сукупністю прав та обов'язків щодо забезпечення охорони об'єктів водного фонду та водної інфраструктури.

Водночас, визначені загальні засади діяльності поліції, закріплені в Законі України «Про Національну поліцію», розповсюджуються й на підрозділи поліції на воді, однак вони не відображають специфіки їх діяльності, яка полягає у:

1) виявленні, припиненні та документуванні правопорушень у сфері порушення правил охорони вод, водного фонду, водного транспорту, охорони навколишнього природного середовища, а також інших правопорушень, що вчиняються на водних об'єктах та об'єктах інфраструктури водного транспорту, корупційних проявів у сферах рибного, водного господарств і природо-заповідного фонду, незаконного проникнення в Україну водним транспортом злочинців та нелегальних мігрантів, транзитного переміщення наркотичних засобів, зброї, вибухівки тощо;

2) здійсненні, у межах повноважень, передбачених законом нагляду (контролю) у галузі охорони, використання та відтворення водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України, територіальному морі, внутрішніх водоймах України;

3) здійсненні контролю в межах компетенції за додержанням правил для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді;

4) проведенні перевірок судових документів, міжнародних посвідчень на право управління прогулянковим судном та посвідчень судноводія малого судна або водного мотоцикла, а також документів, що надають право управління прогулянковим судном, малим судном, водним мотоциклом, виданих до набрання чинності цим Законом, зупиняє такі судна для здійснення такої перевірки;

5) забезпеченні громадської безпеки й порядку в морських і річкових портах, місцях масового відпочинку людей на водних об'єктах, на пляжах, під час проведення масових заходів (мирних зібрань, культурно-видовищних і публічних релігійних заходів) та спортивних змагань;

6) забезпеченні, у межах компетенції, громадської безпеки та порядку, безпеки судноплавства в місцях перебування та на маршрутах руху посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

7) реалізації заходів із запобігання нещасним випадкам, пов'язаним із утопленням і рятуванням людей, пошуком осіб, які зникли на водних об'єктах;

8) забезпеченні публічної безпеки і порядку в місцях зараження отруйними речовинами та іншими речовинами, що становлять небезпеку для життя або здоров'я людей та навколишнього середовища, а також у місцях, де усунуті їх наслідки;

9) реалізації заходів переконання, зокрема проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед населення в частині роз'яснення законів, інших нормативних актів щодо безпеки судноплавства, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, правил поведінки на воді тощо;

10) взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції в частині реалізації повноважень підрозділів поліції на воді, а також іншими органами публічного адміністрування, недержавними організаціями, що реалізують заходи щодо підвищення безпеки на водних об'єктах, об'єктах інфраструктури водного транспорту, екології, захисту об'єктів тваринного і рослинного світу, а також з Асоціацією Міжнародного поліцейського співробітництва на воді Aquarol.

Наразі частково ці питання знайшли своє закріплення в Законі України «Про внутрішній водний транспорт», в якому Національну поліцію України визначено суб'єктом державного регулювання у сфері внутрішнього водного транспорту в межах наданих повноважень [11], а також в Положенні про Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, в якому

визначено завдання, функції та права центрального органу управління зазначеними підрозділами [4].

Але в той же час, слід констатувати, що унормування адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді триває й дотепер, через відсутність спеціалізованого нормативно-правового акта, який би визначив організаційно-правові засади діяльності зазначеного підрозділу Національної поліції України. Так само не конкретизовано мету його діяльності, а також не систематизовано специфічні завдання та функції підрозділів поліції на воді, перелік їх повноважень.

Крім того, до числа характерних особливостей адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді відноситься їх організаційно-структурна побудова. При цьому, не дивлячись на створення на рівні центрального органу управління поліцією окремого структурного підрозділу – Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, у структурі територіальних органів Національної поліції його представництва не знайшли належного організаційно-штатного визначення.

Станом на 2021 рік на рівні територіальних підрозділів Національної поліції України функціонувало 11 підрозділів поліції на воді, проте всі вони відрізнялись за організаційно-штатною побудовою, підпорядкованістю та навіть найменуванням. Так, лише в м. Києві функціонував окремий відділ поліції в річковому порту «Київ» Головного управління Національної поліції у м. Києві, в інших 10 регіонах вони були представлені переважно секторами (наприклад, сектор водної поліції Дніпровського районного управління поліції ГУНП в Дніпропетровській області, сектор поліцейської діяльності на воді (м. Запоріжжя) у структурі Запорізького РУП ГУНП в Запорізькій області тощо) у структурі відділів, відділень головних управлінь в областях. Ще більш недоцільним, на нашу думку, виглядає функціонування підрозділів поліції на воді у структурі Управлінь патрульної поліції в Дніпропетровській області.

Як бачимо, територіальні підрозділи поліції на воді представлені розрізнено і з неоднорідною організаційно-штатною побудовою та чисельністю,

що, враховуючи масштабність водних об'єктів України та об'єктів, які належать до сфери обслуговування зазначених підрозділів, породжують проблемні питання ефективності виконання покладених на підрозділи поліції на воді завдань. На нашу думку, це зумовлює вжиття невідкладних управлінських рішень щодо вдосконалення структурно-організаційної побудови зазначених підрозділів.

Отже, специфічність діяльності підрозділів поліції на воді в порівнянні з іншими структурними підрозділами Національної поліції України дозволяє говорити про особливість їх адміністративно-правового статусу як окремого суб'єкта адміністративно-правових відносин, що складаються в процесі реалізації ними поліцейської діяльності у сфері охорони прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності на об'єктах водного фонду та водної інфраструктури України.

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді визначити як урегульоване нормами адміністративного права їх правове положення в системі органів і підрозділів Національної поліції України, що характеризується закріпленою за ними компетенцією (що розкривається через специфічні права і обов'язки), здійснення якої забезпечує досягнення мети, виконання завдань та реалізацію функцій, що на них покладаються.

Структура адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді являє собою його внутрішню будову, яка передбачає формально визначений порядок розташування та взаємодії цільового, організаційно-правового та компетенційного елементів, з метою збереження їх основних властивостей у разі внутрішніх і зовнішніх змін.

Особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді обумовлені їх завданнями, функціями й компетенцією, та полягають у наявності таких ознак:

1) правовою основою адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді слугують норми інститутів адміністративного права, переважно, поліцейського та водного;

2) обумовленість мети поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді обсягом та змістом повноважень цих підрозділів;

3) кореляція організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді відповідно до обсягу завдань та функцій їх діяльності;

4) наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на об'єктах водного фонду та водної інфраструктури України.

2.2. Цільовий компонент в структурі адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді

Як вже зазначалося у цьому дослідженні, структуру адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді складає декілька груп елементів, одними з яких виступають складники, об'єднані за ознакою цілепокладання.

Цілком логічно, що до числа елементів цієї групи мають бути включені: а) мета; б) завдання; в) функції діяльності підрозділів поліції на воді. Але перед тим, як провести аналіз зазначених елементів, в контексті поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, вважаємо за доцільне наголосити на важливості та значущості цілепокладання в структурі адміністративно-правового статусу органів публічного адміністрування.

Варто погодитися із висновком Н.Ю. Кантор, яка зазначає, що якщо цілі адміністративно-правового регулювання правильно визначені та сформульовані, то:

– суб'єкти правозастосування зможуть здійснювати цілеспрямовану управлінську, контрольну, правоохоронну діяльність та діяльність щодо надання адміністративних послуг;

– це сприятиме сформуванню та розвитку у суб'єктів реалізації права (індивідуальні і колективні суб'єкти адміністративного права) правосвідомості, що, в свою чергу, сприятиме дотриманню загального режиму законності в державі [100, с. 227].

Висновок Н.Ю. Кантор стосовно визначальної ролі цілепокладання як методологічного прийому в адміністративному праві, дозволяє дійти висновку, що правильне визначення мети діяльності органу публічного адміністрування або окремого його структурного підрозділу безпосередньо впливає на ефективність реалізації завдань публічного управління.

Таким чином, цілепокладання як методологічний прийом правового регулювання, забезпечує зв'язок передбачуваної мети діяльності органу публічного адміністрування або окремого його структурного підрозділу з досягненням кінцевого результату, що проявляється у реалізації завдань його діяльності. З цього виходить, що характерною властивістю цілепокладання виступає здатність забезпечувати зв'язок між різними групами елементів адміністративно-правового статусу, в якості яких, з одного боку, виступають мета, завдання й функції діяльності органу публічного адміністрування або окремого його структурного підрозділу, а з іншого – засоби їх реалізації, визначені в його повноваженнях та предметах відання.

Отже, вважаємо за доцільне розглянути більш докладно елементи цільового блоку адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді. І в цьому контексті, мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді відіграє визначальну роль.

Призначення мети, як соціального явища, - твердить Є.М. Попович, - полягає у відображенні в свідомості певного об'єкта, що є предметом потреб, інтересів та цінностей, на досягнення якого (як бажаного, корисного результату) спрямована діяльність суб'єкта – особистості, групи, суспільства ... управління засноване на притаманних тільки людині властивостях ставити перед собою цілі і знаходити адекватні засоби їх досягнення, передбачати результати впливу. В

історії суспільства ніщо не робиться без свідомого наміру, без бажаної мети [101, с. 127].

Зміст мети публічного управління доволі точно, з юридичної точки зору, розкриває В.П. Пилипишин, коли зазначає, що мета будь-якого процесу – це те, заради чого здійснюється та чи інша діяльність, вона лежить в основі пізнання права, процесу його створення, реалізації, розвитку й удосконалення [102, с. 377].

Отже, головна властивість мети в публічному управлінні проявляється у її здатності формувати певне уявлення про кінцевий результат діяльності органу публічного адміністрування. Мета, - твердить З.Є Шершньова, - являє собою ті кінцеві межі, на досягнення яких націлена спільна діяльність певних суб'єктів, шляхом виконання конкретних завдань та функцій [103].

Варто підкреслити, що мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді не знайшла свого відображення у чинному законодавстві. При цьому, аналіз нормативно-правових актів про структурні підрозділи органів виконавчої влади, дозволяє констатувати, що мета в них, як правило не визначена, що, на нашу думку, є суттєвим упущенням нормотворчої техніки. Цілепокладання в них розкривається безпосередньо в завданнях діяльності органів поліції. Іноді мета діяльності суб'єкта адміністрування підміняється терміном «основне завдання», що, на нашу думку, також потребує уточнення.

Зокрема, в пункті 5 Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887, зазначається таке формулювання: «основним завданням структурного підрозділу є забезпечення реалізації державної політики у визначеній одній чи кількох галузях на відповідній території» [104].

Відповідно до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, затвердженого наказом Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123, мета діяльності зазначеного

Департаменту взагалі не визначена, але при цьому, вона уточнюється в основних завданнях, до числа яких віднесено:

– формування та реалізація в межах своєї компетенції державної політики у сферах підтримання публічної безпеки й порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення домашнього насильства;

– подання на розгляд глави Національної поліції пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах [105, с. 236].

Аналіз Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 04.12.2017 № 987, дозволяє дійти висновку, що зазначений документ визначає основні завдання, функції, права, обов'язки та порядок діяльності підрозділів поліції особливого призначення головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві [106].

Таким чином, на прикладі Положення про підрозділи поліції особливого призначення, знов доходимо висновку, що мета поліцейської діяльності в положеннях про органи й підрозділи поліції прямо не визначається, а розкривається в завданнях. Водночас, опосередковане визначення мети утворення органу (підрозділу) поліції, все ж таки має місце.

Наприклад, визначаючи у пункті 7 цього ж Положення призначення підрозділів поліції особливого призначення, нормотворець тим самим зосереджується на визначенні мети утворення вищевказаних підрозділів поліції, яка включає: «безпосереднє проведення спеціальних поліцейських операцій із припинення злочинів, пов'язаних з високим ступенем суспільної небезпеки та вчиненням збройного опору, а також для здійснення відповідно до компетенції заходів у сфері протидії злочинності, що пов'язані з підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських ...» [106].

Аналогічний висновок щодо опосередкованого визначення мети утворення органу (підрозділу) поліції, робимо на підставі аналізу пункту 2 розділу 1 Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженої наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650, в якому превентивна (профілактична) діяльність ДОП та ПОГ визначена в якості заходів, що застосовуються ДОП та ПОГ у межах компетенції, спрямованих на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування [107].

Як бачимо, мета поліцейської діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад визначена у вищевказаному нормативно-правовому акті опосередковано, через спрямування цієї діяльності на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування.

При цьому, на думку А.О. Собакаря та Д.В. Бєлих, до числа характерних властивостей мети публічного адміністрування, як елемента адміністративно-правового статусу органів (підрозділів) Національної поліції України, варто зарахувати такі риси:

по-перше, – це певний результат активного волевиявлення людини, що відрізняє мету від результату, настання якого не залежить від свідомої та вольової діяльності людей;

по-друге, результат, який потрібно ще досягти, тобто цей результат існує лише у вигляді образу майбутнього, оскільки у сучасному його ще немає, бо якщо результат уже досягнутий, то він не може виступати як ціль;

по-третє, результат повинен мати форму чітко визначеної моделі, тобто метою не може бути щось не визначене, ефемерне [108, с. 26].

Однак, аналіз наведених вище нормативно-правових актів, які врегульовують адміністративно-правовий статус деяких структурних підрозділів

у Національної поліції України, дозволяє додатково виокремити низку властивостей мети правового положення цих підрозділів, а також особливостей визначення цілепокладання в тексті нормативно-правових актів.

Слід підкреслити, що в нормах вищевказаних положень, мета, як правило, безпосередньо не визначається, але проявляється опосередковано, через напрями поліцейської діяльності цих підрозділів.

Другий принциповий момент полягає в тому, що мета поліцейської діяльності деталізується у завданнях підрозділів поліції, що може свідчити, з одного боку, про нерозривний змістовний зв'язок мети та завдань поліцейської діяльності, а з іншого, саме таким поєднанням, на нашу думку, пояснюється більш широкий підхід нормотворця до визначення мети поліцейської діяльності кожного окремого органу (підрозділу) Національної поліції України, адже її конкретизація відбувається у більш вузьких рамках, окреслених завданнями.

Вищевказаний спосіб вираження мети через завдання, вважаємо за доцільне використати в тих нормативно-правових актах, які спрямовані на врегулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Наприклад, аналіз Положення про Управління авіації та поліції на воді дозволяє сформулювати мету діяльності цього структурного підрозділу центрального органу управління поліції, яка наразі не сформульована в тексті вищевказаного нормативно-правового акту, на основі узагальнення завдань його управлінської діяльності.

Для формування мети поліцейської діяльності Управління авіації та поліції на воді, пропонуємо застосувати підхід, використаний у тексті Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, коли нормотворець використовує узагальнюючу правову конструкцію «цілі Стратегії», яка дає можливість комплексно підійти до визначення мети діяльності зазначеного підрозділу поліції [109].

Таким чином, пропонується у тексті вищевказаного Положення закріпити наступне формулювання: «Цілі діяльності Управління авіації та поліції на воді –

це врегульована нормами адміністративного права сукупність стратегічних пріоритетів публічного адміністрування у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, визначених нормативно-правовими актами України.

Отже, зі змісту вищевказаного визначення можна дійти висновку, що процес досягнення будь-якої мети передбачає послідовне виконання низки завдань. При цьому, завдання публічного управління більшою мірою характеризують соціальне покликання, призначення того або іншого суб'єкта, вони ближче стоять до мети його утворення, одночасно є визначальними для функцій, тобто функції, які, безумовно, також свідчать про призначення суб'єкта, деталізують і конкретизують завдання, передбачають напрямки діяльності суб'єкта, в яких ці завдання виконуються [110, с. 169–170]. Іншими словами, завдання виступають в ролі своєрідного об'єднуючого ланцюга, який зв'язує мету та функції діяльності суб'єкта публічного адміністрування. Від того, наскільки точним і однозначним буде формулювання завдань управлінської діяльності, залежатиме ефективність реалізації функцій.

Характеризуючи завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, варто згадати, що вони обумовлені специфікою адміністративно-правового статусу зазначених підрозділів, яка, будучи структурним підрозділом правоохоронного органу, реалізує різноманітні правоохоронні функції, визначені як у Законі України «Про Національну поліцію», так і в інших законодавчих актах, спрямованих на регулювання суспільних відносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України.

Відтак і завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді мають подвійну структуру, з одного боку, визначаючи загальні пріоритети діяльності цього підрозділу поліції, а з іншого – спеціальні, які містяться в інших законодавчих актах, спрямованих на врегулювання окремих напрямків поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

На вказану особливість завдань, які стоять перед водною поліцією, також звертає увагу й М.Ю. Веселов, підкреслюючи, що їх зміст та специфіка має вплинути на законодавче оформлення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, як суб'єкта, наділеного спеціальними функціями у сфері забезпечення охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України. Вчений пропонує включити до числа спеціальних завдань підрозділів поліції на воді такі першочергові напрями їхньої діяльності, як: 1) запобігання та своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події на водних об'єктах; 2) попередження нещасних випадків на воді та порятунок людей; 3) забезпечення громадського порядку в місцях катастроф і стихійного лиха на (чи в районі) водних об'єктах; 4) взаємодія з уповноваженими державними органами у сфері дотримання рибоохоронного законодавства, видобутку та використання водних ресурсів, виявлення та припинення незаконного вилову риби, полювання тощо [2, с. 11].

Представляється, що перелік вищевказаних спеціальних завдань підрозділів поліції на воді, в цілому, заслуговує на схвальну оцінку, але потребує уточнення. Така потреба, на нашу думку, обумовлена сформованою в науковій літературі концепцією щодо нерозривного логічного зв'язку між завданнями та функціями суб'єкта публічного адміністрування. «Природним посередником між завданнями й очікуваним результатом (метою) управління, твердить Л.В. Коваль, - виступає управлінська функція як практична діяльність на шляху реалізації цих завдань» [111, с. 22].

Варто підтримати позицію Л.В. Ковалю щодо ключового значення функцій публічного адміністрування, та підкреслити характерну властивість останніх, яка проявляється у їх походженні від завдань. Але, з іншого боку, можна також припустити, що й завдання публічного адміністрування мають рефлексувати на зміну функцій управлінської діяльності, зумовлену постійною трансформацією суспільних відносин. І в цьому, на наш погляд, проявляється взаємообумовленість та взаємозв'язок мети, завдань та функцій публічного адміністрування.

Повертаючись до критичного аналізу сформованих М.Ю. Веселовим завдань поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, можна дійти висновку, що вони не в повному обсязі відображають зміст їх поліцейської діяльності. Тому пропонуємо розглянути їх більш докладно.

По-перше, варто звернути увагу на завдання, яке не знайшло відображення у коментованій публікації. Зокрема, відповідно до пункту 8 частини 1 статті 23 Закону «Про Національну поліцію», у випадках, визначених законом, поліція здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

Своєю чергою, наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді, відповідно до статті 255 КУпАП, повноваженнями щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення за статтею 130 КУпАП, дозволяє дійти висновку про реалізацію зазначеними поліцейськими завдань у сфері адміністративної юрисдикції.

Іншими словами, завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді мають також враховувати завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення, закріплені у статті 245 КУпАП, а саме: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [12].

Наприклад, доцільним вважаємо визначити в якості одного із завдань поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, в межах компетенції.

По-друге, вважаємо, що зміст завдання щодо попередження нещасних випадків на воді та порятунок людей, є неповним та потребує уточнення. На нашу думку, воно має включати не тільки попереджувальну діяльність, яка, відповідно до довідкових джерел, означає діяння профілактичного спрямування,

яке передую певній події [5, с. 1054], але також має включати й дії посадових осіб підрозділів поліції на воді в частині обмеження доступу на певні ділянки місцевості (наприклад пляжі, зони відпочинку) та припинення використання водних об'єктів.

У цьому контексті, варто зазначити, що з метою охорони водних об'єктів, нормотворець, поряд із терміном «попередження», використовує терміни «обмеження», «припинення», «заборона» тощо. Наприклад, відповідно до пункту 5 розділу II Наказу МВС України «Про затвердження Правил безпеки людей на водних об'єктах» від 10 квітня 2017 року № 301, «обмеження, припинення або заборона використання водних об'єктів для купання, масового відпочинку людей, плавання на малих, спортивних судна та водних мотоциклах, заняття відповідними видами спорту та туризму або інших рекреаційних цілей встановлюються ... з обов'язковим оповіщенням людей через засоби масової інформації, шляхом встановлення спеціальних інформаційних знаків та іншими способами» [53].

Стаття 31 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює перелік превентивних поліцейських заходів, окрема група яких безпосередньо відноситься до правових підстав обмеження, припинення або заборони використання водних об'єктів та водного транспорту підрозділами поліції на воді, а саме: зупинення транспортного засобу; вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю.

Отже, завдання щодо попередження нещасних випадків на воді та порятунку людей, також має бути розширене, шляхом врахування можливості застосування працівниками підрозділів поліції на воді превентивних поліцейських заходів, у разі порушення громадянами правил користування водними об'єктами та водним транспортом.

Завдання щодо забезпечення публічного порядку в місцях катастроф і стихійного лиха на (чи в районі) водних об'єктах, на нашу думку, також потребує уточнення. По-перше, вказане завдання суттєво звужує рівень загроз, за умови

настання яких підрозділами поліції на воді здійснюється охорона публічного порядку, оскільки йдеться виключно про катастрофи та стихійні лиха. Крім того, використання словосполучення «забезпечення громадського порядку в місцях...», за логікою викладу дозволяє дійти висновку, що забезпечення публічного порядку в інших місцях не відноситься до завдань підрозділів поліції на воді.

З метою уточнення цього завдання, на нашу думку, варто звернутися, по-перше, до пункту 24 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якого поліція бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості.

Представляється, що використання певного правового режиму, в якості умови для посиленої охорони публічного порядку та безпеки підрозділами поліції на воді, більш точно відобразить завдання поліцейської діяльності цього підрозділу.

Більше того, аналіз положень Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, затвердженої наказом МВС України від 10 грудня 2015 року № 1560, дозволяє дійти висновку, що одне з першочергових завдань Національної поліції у сфері охорони публічного порядку та безпеки, полягає в усуненні загроз безпеці або життю громадян під час дії правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану (пункт 1 розділу II Наказу) [112].

Отже вважаємо, що вищевказане завдання має містити ширший зміст та визначати в якості пріоритетного напрямку поліцейської діяльності підрозділів підрозділів поліції на воді, відвернення загроз публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану.

Також, необхідно уточнити зміст завдання, пов'язаного із взаємодією підрозділів поліції на воді з уповноваженими державними органами у сфері

дотримання рибоохоронного законодавства, видобутку та використання водних ресурсів, виявлення та припинення незаконного вилову риби, полювання тощо.

Зазначене завдання потребує уточнення, в контексті визначення поняття й переліку державних органів, які виступають суб'єктами взаємодії з підрозділами поліції на воді.

Зокрема, О.І. Ющик зазначає, що саме для здійснення державної влади та для виконання державних функцій і створюється державний апарат – система органів та осіб, які наділяються певними правами та обов'язками щодо реалізації державної влади. Як зазначає автор, державна влада належить народові і здійснюється від його імені державним апаратом [113, с. 257]. Іншими словами, реалізація державної влади виступає головною метою утворення та функціонування державних органів, з чим дисертант, безумовно, погоджується.

Але в той же час, не всі державні органи, визначені розділом II Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08 липня 2011 року № 3677-VI, виступають в якості суб'єктів взаємодії з підрозділами поліції на воді щодо дотримання рибоохоронного законодавства, видобутку та використання водних ресурсів, виявлення та припинення незаконного вилову риби. Наприклад, сумнівним є віднесення до числа таких державних органів Кабінету Міністрів України.

Інші ж державні органи, зазначені у розділі II вищевказаного законодавчого акту, є центральними органами виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, тобто, виступають в статусі органів рибоохорони, а відтак – відносяться до числа правоохоронних органів, у розумінні частини 1 статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів».

Саме тому, уточнене завдання щодо взаємодії підрозділів поліції на воді у рибоохоронній сфері, має включати правоохоронні органи, які виконують відповідні рибоохоронні функції та повноваження.

Передусім, йдеться про центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства (Держрибагентство), який відповідно до статті 9 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» наділений повноваженнями щодо складання протоколів та розгляду справ про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом.

Також, варто наголосити, що відповідно до статті 10 цього ж закону, рибоохоронні функції виконують і посадові особи органів рибоохорони, які наділені такими повноваженнями:

- у разі неможливості встановлення особи правопорушника на місці вчинення правопорушення доставляти його до правоохоронних органів чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі створення) ради для складення протоколу про адміністративне правопорушення;

- складати протоколи та розглядати в установленому законом порядку справи про адміністративні правопорушення у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів;

- складати протоколи про вчинення правопорушення у виключній (морській) економічній зоні [24].

Отже, посадові особи органів рибоохорони, поряд із правоохоронними органами, наділеними повноваженнями у рибоохоронній сфері, також мають бути зазначені серед суб'єктів взаємодії з підрозділами поліції на воді.

Таким чином, наступне завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді нами визначено, як взаємодія з правоохоронними органами та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

Підбиваючи проміжні підсумки, вважаємо за доцільне узагальнити спеціальні завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді та включити до їх числа: 1) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного

транспорту, в межах компетенції; 2) контроль за дотриманням громадянами правил користування водними об'єктами та інфраструктурою водного транспорту, шляхом застосування превентивних поліцейських заходів; 3) попередження й припинення загроз громадській безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану; 4) взаємодія з правоохоронними органами та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

Не менш важливим елементом цілепокладання, в контексті характеристики адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, є функції цих підрозділів, які слугують своєрідними містками, які об'єднують завдання поліцейської діяльності цих підрозділів поліції та її кінцеву мету. Іншими словами, функції є дороговказом завдань, вони визначають головні, пріоритетні напрями реалізації завдань публічного управління, і в цьому проявляється взаємозв'язок та взаємообумовленість мети, завдань та функцій в структурі цілепокладання.

Водночас, варто погодитися із висновком В.В. Корольової, яка переконана, що функції поліції в науковому плані – питання складне та багатоаспектне, що може бути розкрито як самостійна категорія поліції, яка походить від його сутності та відображає призначення у суспільстві. При цьому, самостійність функцій поліції доводиться не лише їх місцем в системі правових явищ, але і їх місцем в понятійно-категоріальному апараті юридичної науки. Тому і наукове дослідження функцій поліції як явища багатоаспектного плану, потребує визначення особливостей співвідношення функцій поліції з іншими правовими категоріями, характеристики його ознак та надання визначення вказаному поняттю [114, с. 70].

Родовою категорією досліджуваного нами поняття виступають функції державного управління, розуміння яких в адміністративно-правовій науці сприймається по-різному, як зв'язуючого елемента між завданнями та метою діяльності органу публічного адміністрування.

Однак, на нашу думку, саме в націленні на виконання завдань державного управління проявляється головна властивість функцій. Наприклад, Ю.П. Битяк функцію державного управління визначає як частину управлінської діяльності держави, котру здійснюють на основі закону чи іншого правового акту органи виконавчої влади притаманними їм методами для виконання завдань державного управління [88, с. 38]. Повністю розділяємо зазначену позицію, яка яскраво демонструє провідну роль функцій серед елементів адміністративно-правового статусу, яка також проявляється й у логічній взаємозалежності функцій та компетенцій, на чому наголошують деякі науковці.

Наприклад, В.А. Шатіло зазначає, що функція та компетенція будь-якого органу держави перебувають у тісному зв'язку між собою. Функція державного органу вказує головний напрям його діяльності, шлях до загальної мети [115, с. 11]. І.О. Сквірський звертає увагу, що функції та компетенція стосуються різних аспектів правового статусу державного органу: якщо функція передбачає певний напрямок діяльності, орієнтований на відповідний результат, то компетенція означає юридичні можливості реалізації цієї діяльності [110, с. 169–170].

Підкреслюючи значення функцій в публічному адмініструванні, І.Л. Бородін, зазначає, що вони носять самостійний, об'єктивний та універсальний характер і використовуються в різних сферах публічного управління. Функції є взаємопов'язаними і взаємозалежними та тісно інтегровані в процес публічного управління і становлять єдине ціле з ним. Уся їх сукупність розкриває управлінський процес [116, с. 10]. В.Б. Авер'янов зазначав, що під функціями органів виконавчої влади слід розуміти відносно самостійні та якісно однорідні складові діяльності цих органів, які характеризуються цільовою спрямованістю [117, с. 257–258].

Отже, широке різноманіття наукових підходів щодо сутності функцій державного управління, дозволило автору виокремити їх характерні ознаки в поліцейській діяльності підрозділів поліції на воді, а саме вони: а) деталізують загальні та спеціальні завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

б) відображають напрями адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; в) мають динамічний характер; г) зумовлюють коло та зміст повноважень підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб; д) спрямовані на забезпечення реалізації адміністративних правовідносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, учасниками яких виступають підрозділи поліції на воді.

При цьому, найбільш актуальним та, водночас, складним завданням сучасної науки адміністративного права, є аналіз підходів до визначення переліку функцій поліцейської діяльності, які перебувають у процесі постійної трансформації. Зазначений факт суттєво впливає на функціональне оснащення поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, чому також буде приділено окрему увагу.

Варто зазначити, що переважна більшість учених використовує підхід, за якого функції поліцейської діяльності, як правило, ототожнюються із її напрямками, що на нашу думку, є помилковим судженням.

Наприклад, О.С. Проневич розглядає функції поліції як такі, що відображають напрями її діяльності, котрі виявляються як: 1) адміністративна функція (адміністративно-виконавча; виконавчо-примусова); 2) оперативно-розшукова; 3) кримінально-процесуальна (слідча); 4) профілактична (попереджувально-профілактична), 5) соціально-сервісна; 6) охоронна [118, с. 142-145]. Аналіз підходу, застосованого О.С. Проневичем дозволяє твердити, що автор, скоріше за все, мав на увазі напрями поліцейської діяльності, а виокремлення в їх числі соціально-сервісного напрямку, радше відображає соціальну функцію публічного управління та, в цілому, соціальне призначення держави, а ніж напрям поліцейської діяльності. Тому, на нашу думку, варто було б уточнити зазначений напрям поліцейської діяльності, зробивши акцент на його публічно-сервісному характері.

Також, недоцільним є виокремлення соціальної функції Д.С. Денисюком, який, досліджуючи функції Національної поліції України, виокремлює: соціальну та сервісну функції, превентивну та профілактичну функції, а також

кримінально-процесуальну, оперативно-розшукову, дозвільну, охоронну, матеріально-технічну, інформаційну, науково-методичну, кадрову, а також функцію соціально-правового захисту та міжнародного співробітництва [119, с. 115-117].

Тож, з огляду на дискусійність окремих теоретичних положень, викладених у науковій літературі, представляється, що подальша характеристика переліку функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді має спиратися на положення спеціального законодавства у цій сфері. Зокрема, І.В. Фільштейн, аналізуючи положення Закону України «Про Національну поліцію», функції поділяє на чотири групи: перша – це протидія злочинності, її профілактика та попередження; друга – це забезпечення громадського порядку, громадської безпеки; третя – це забезпечення безпеки дорожнього руху; четверта – це забезпечення нормального та безпечного функціонування установ, організацій, підприємств [120, с. 115]. Як бачимо, окреслені функції не відображають забезпечення безпеки судноплавства, як пріоритетного напрямку діяльності Національної поліції, визначеного у частині 6 статті 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт». Відтак, сфера безпеки дорожнього руху, як функція адміністративної діяльності поліції, має бути включена в норми Закону України «Про Національну поліцію» до більш широкої правової категорії, в якості якої пропонуємо використовувати термін «забезпечення транспортної безпеки».

Під час характеристики функцій поліцейської діяльності патрульної поліції, А.М. Сердюк виокремлює внутрішні функції, спрямовані на створення належних умов роботи окремого поліцейського (наприклад, порядок проходження служби патрульними поліцейськими) чи всієї структури поліції (матеріально-технічне забезпечення тощо), тоді як в зовнішніх функціях відбивається власне суть створення патрульної поліції – його практична значущість [121, с. 48].

Разом з тим, аналіз розділу III Положення про патрульну службу МВС, затвердженого наказом МВС України від 02 липня 2015 року № 796, дозволяє

дійти висновку, що в його нормах ідеться, скоріше, про повноваження патрульної поліції, а ніж про напрями її поліцейської діяльності [122].

Наприклад, використання нормотворцем у тексті зазначеного Положення таких термінологічних конструкцій, як: «цілодобове патрулювання території обслуговування», «самостійне виявлення правопорушень», «припинення правопорушень», «затримання правопорушників та доставлення їх до підрозділів органів внутрішніх справ», «охорона місця події» тощо, скоріше свідчить про намагання суб'єкта нормотворення закріпити низку пріоритетних повноважень цього органу поліції.

Зазначену авторську позицію щодо контекстуального змішування функцій та повноважень патрульної поліції, також поділяє й Д.С. Дронік, який обгрунтовано зазначає, що наведений перелік функцій за своєю суттю є скоріше повноваженнями, які розкривають визначені в цьому нормативно-правовому акті завдання патрульної поліції. До того ж, завершуючи п. 1 розділу III «Функції патрульної служби» словами «виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами МВС», законодавець опосередковано підтверджує той факт, що перелічені в ньому положення є саме повноваженнями патрульної поліції, а не її функціями [60, с. 95-96].

Разом з тим, систематизація функцій за принципом їх відповідності напрямам поліцейської діяльності не дає можливості виокремити такі функціональні особливості, які властиві кожному окремому органу (підрозділу) Національної поліції України, і поліції на воді, зокрема, враховуючи складність об'єкту її правового регулювання. Наприклад, превентивна (профілактична) функція властива усім, без винятку, органам та підрозділам Національної поліції України, які входять до блоку превенції. Крім того, функція щодо попередження кримінальних правопорушень властива й підрозділам карного розшуку, виходячи зі змісту розділу III Положення про Департамент карного розшуку, затвердженого наказом Національної поліції України від 14 листопада 2015 року № 90 [123].

Водночас, адміністративно-юрисдикційна функція, окрім підрозділів поліції превентивної діяльності, також властива й слідчим підрозділам, посадові особи яких наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення за ст.ст. 184 (ч. 4), 185-4, 185-11 КУпАП.

Саме тому, виокремлення функціональних особливостей поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, вбачається нами також і в аналізі функцій, які властиві правоохоронним органам, завданням яких є адміністративно-правова охорона водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України.

Наприклад, О.С. Заржицький виділяє серед елементів адміністративно-правової охорони водного фонду України, екологічну функцію, «яка з огляду на екологічну ситуацію, що склалася, та важливість суспільних еколого-значущих відносин, роль збалансування та урівноваження екологічних та пов'язаних з ним інтересів, формує та реалізовує державну екологічну політику» [124, с. 13].

Підкреслюючи значення екологічної функції в системі заходів адміністративно-правової охорони водних ресурсів України, Д.О. Буцьких виокремлює її підфункції, до числа яких віднесено: екологічне прогнозування, екологічне планування, екологічне регулювання, керівництво екологічною діяльністю, координація екологічної діяльності, екологічний моніторинг, екологічний контроль [125, с. 51].

Крім того, аналіз Положення про органи рибоохорони Державного агентства рибного господарства України, дозволяє дійти висновку, що зазначені органи наділені рядом функцій, спрямованих на реалізацію компетенції у сфері рибоохорони, а саме: дозвільні, контрольні, наглядові, правовстановлюючі, погоджувальні, координаційні, правотворчі, організаційні, представницькі, профілактичні тощо.

Характеристика норм Положення про Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у м. Києві та Київській області, затвердженого наказом Держрибагентства від 15 лютого

2024 року № 77, дозволяє систематизувати функції Київського рибоохоронного патруля, у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, меліорації земель тощо, у наступні групи: а) контрольно-наглядові; б) реєстраційно-дозвільні; в) правовстановлюючі; г) попереджувально-профілактичні; д) правотворчі; е) представницькі [126].

Аналіз функцій, описаних у науковій літературі та визначених на законодавчому рівні, по-перше, дає підстави для висновку про фактичну відсутність їх розмежування за принципом поділу на внутрішні та зовнішні. У той же час, підхід щодо розмежування функцій на внутрішні та зовнішні має важливе, не тільки теоретичне, але й практичне значення.

Крім того, варто звернути увагу, що в теорії права та законодавстві недостатня увага приділяється розкриттю сутності та значення природоохоронної функції поліції, що, на нашу думку, є суттєвим упущенням відомчого нормотворення, оскільки остання безпосередньо відноситься до поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Важливість природоохоронної функції підкреслює, наприклад, І.Д. Казанчук, яка за підсумками аналізу статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», доходить правильного висновку, що поліція відноситься до суб'єктів правової охорони навколишнього природного середовища, для яких природоохоронна функція є другорядною. І це є основною помилкою законотворчої діяльності [127, с. 54].

Водночас, в межах реалізації природоохоронної функції підрозділами поліції на воді здійснюється комплекс заходів, спрямованих на виявлення, припинення та документування правопорушень у сфері порушення правил охорони вод, водного фонду, водного транспорту, охорони навколишнього природного середовища, а також інших правопорушень, що вчиняються на водних об'єктах та об'єктах інфраструктури водного транспорту, корупційних проявів у сферах рибного, водного господарств і природо-заповідного фонду, незаконного проникнення в Україну водним транспортом злочинців та

нелегальних мігрантів, транзитного переміщення наркотичних засобів, зброї, вибухівки тощо.

Таким чином, вважаємо за доцільне виокремити такі функції поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді:

1) Зовнішньоорганізаційні: а) природоохоронна; б) попереджувально-превентивно-профілактична; в) контрольна-наглядова; г) юрисдикційна; д) представницька.

2) Внутрішньоорганізаційні: а) управлінська; б) організаційно-штатна; в) організаційно-аналітична; г) контрольна; д) координаційна.

Отже, наприкінці цього дослідження вважаємо за доцільне зробити такі висновки.

Цілепокладання розуміється автором в якості комплексного правового явища, важливого структурного компонента адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, що об'єднує мету, завдання й функції поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді представлена в якості сукупності стратегічних пріоритетів публічного адміністрування у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, шляхи досягнення яких визначені нормативно-правовими актами України.

З огляду на відсутність у тексті чинного Положення про Управління авіації та поліції на воді, цілей діяльності зазначеного підрозділу центрального органу управління поліції, пропонується доповнити його наступною нормою: «Цілі діяльності Управління авіації та поліції на воді – це врегульована нормами адміністративного права сукупність стратегічних пріоритетів публічного адміністрування у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення громадської безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, шляхи досягнення яких визначені нормативно-правовими актами України.

На підставі аналізу норм Закону України «Про Національну поліцію», а також законодавства у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України, автор дійшов висновку про доцільність їхньої систематизації в поліцейській діяльності підрозділів поліції на воді, за критерієм поділу на загальні та спеціальні. Якщо загальні завдання, будучи закріпленими у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», властиві усім органам та підрозділам Національної поліції, то спеціальні завдання підрозділів поліції на воді відображають особливості їх поліцейської діяльності та включають: 1) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, в межах компетенції; 2) контроль за дотриманням громадянами правил користування водними об'єктами та інфраструктурою водного транспорту, шляхом застосування превентивних поліцейських заходів; 3) попередження й припинення загроз публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, у тому числі під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану; 4) взаємодія з правоохоронними органами, органами публічного адміністрування та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

Виокремлено характерні ознаки функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які: а) розкривають зміст загальних та спеціальних завдань поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; б) відображають напрями адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; в) мають динамічний характер; г) визначають межі та зміст повноважень підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб; д) спрямовані на забезпечення реалізації адміністративних правовідносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, учасниками яких виступають підрозділи поліції на воді.

З огляду на чисельність та розпорошеність в законодавстві функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, сформовано їх систему, яка включає дві групи функцій: 1) Зовнішньоорганізаційні, до числа яких віднесено: а) природоохоронна; б) превентивно-профілактичну; в) контрольню-наглядову; г) юрисдикційну; д) представницьку функції; 2) Внутрішньоорганізаційні, які включають: а) управлінську; б) організаційно-штатну; в) організаційно-аналітичну; г) контрольну; д) координаційну функції.

2.3. Організаційно-структурне положення підрозділів поліції на воді в системі Національної поліції України

Аналіз численних наукових публікацій в галузі адміністративного права, які прямо чи опосередковано пов'язані з дослідженням адміністративно-правового статусу правоохоронних органів, дозволяє дійти висновку, що характеристика організаційно-структурного положення суб'єкта публічного адміністрування, посідає важливе місце.

Актуальність окресленого нами наукового завдання, насамперед, пов'язана із необхідністю з'ясування тих взаємозв'язків, які, з одного боку, дають можливість ідентифікувати підрозділи поліції на воді, як структурний елемент Національної поліції України, а з іншого боку, розкрити особливості їхньої внутрішньої будови, продемонструвати унікальність та своєрідність їх адміністративно-правового статусу.

Водночас, звернення учених до аналізу проблематики організаційно-структурного положення органу публічного адміністрування, не завжди пов'язано із з'ясуванням теоретико-правового розуміння досліджуваного явища. Іншими словами, попри чисельність наукових напрацювань, недостатньо з'ясованим залишається зміст терміну «організаційно-структурне положення».

У наукових працях з державного управління можна знайти такі визначення терміна «організаційна структура державного органу»:

– сукупність структурних елементів (підрозділів, посадових осіб та ін.) і взаємозв'язок між ними [128, с. 246; 129];

– управлінська категорія, яка відображає організаційний бік відносин управління та становить єдність рівнів і ланок управління в їх взаємозв'язку [130, с. 195];

– організаційна структура органу державної влади залежить від місця органу в організаційній структурі державного управління, обсягу та змісту його компетенції та, відповідно, ролі в управлінні суспільними процесами [131, с. 9];

– внутрішня будова організації, наявність у неї окремих частин і співвідношення між ними, ступінь жорсткості або гнучкості організаційної конфігурації, типи взаємодій між внутрішніми елементами [132, с. 99–100].

Аналіз зазначених підходів щодо з'ясування сутності терміну «організаційно-структурне положення», дозволяє дисертанту дійти висновку, що вказане теоретико-правове явище складається з двох понять, які не є тотожними за змістом. Представляється, що термін «організаційне положення» включає сукупність функціональних елементів, зумовлених завданнями, функціями та повноваженнями органу публічного управління та спрямованих на здійснення зовнішньої адміністративної діяльності. Водночас, термін «структурне положення» характеризує внутрішню будову суб'єкта, визначає наявність та характер зв'язків всередині цього органу. Саме таку теоретичну конструкцію ми вважаємо прийнятною під час характеристики організаційно-структурного положення підрозділів поліції на воді.

Отже, вважаємо за доцільне розпочати дослідження з аналізу організаційного (зовнішнього) положення підрозділів поліції на воді, значення якого обумовлюється вимогами Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Відповідно до підпункту 4.1. пункту 4 вказаного нормативно-правового акту, пріоритетним напрямом державної політики у сфері розвитку системи управління правоохоронними органами є удосконалення

внутрішньої структури і функцій органів правопорядку та прокуратури, забезпечення їх раціональної побудови й спроможності ефективно виконувати свої функції шляхом оптимізації ресурсів відповідно до визначених законом повноважень [133].

Зі змісту вищевказаної норми випливає, що вдосконалення системи управління правоохоронними органами, чільне місце серед яких посідає Національна поліція України, безпосередньо залежить від ефективності організаційно-структурної побудови органів правопорядку, визначення місця й ролі кожного суб'єкта в механізмі публічного адміністрування правоохоронними органами.

Питанням організаційно-правового забезпечення діяльності органів та підрозділів Національної поліції України приділено значну увагу в науковій літературі з адміністративного права.

Окрема група досліджень цього напрямку наукового пошуку присвячена проблемам адміністративно-правового забезпечення організаційно-штатної структури Національної поліції України. Наприклад, О.В. Батраченко, проаналізувавши наукові підходи до розуміння структури органів внутрішніх справ, визначає організаційно-штатну структуру Національної поліції України як затверджену штатним розписом у відповідності та на основі адміністративного законодавства України, ієрархічно побудовану за функціональним та територіальним принципами систему управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, на які покладається виконання завдань та функцій у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку [134, с.72].

На перший погляд, усвідомлення змісту вищевказаної дефініції, не викликає заперечень, адже є логічним та обґрунтованим. Разом з тим, подальший аналіз норми, закріпленої у статті 13 Закону України «Про Національну поліцію», дозволяє дійти висновку, що організаційно-штатна структура найчисельнішого правоохоронного відомства країни, не виглядає абсолютно ідеальною.

Нагадаємо, що відповідно до статті 13 вищевказаного закону, систему поліції складають: 1) центральний орган управління поліції; 2) територіальні органи поліції.

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань.

У складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення; 7) інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ [166].

Водночас, не зважаючи на удавану нормативну визначеність, дослідження організаційно-структурної побудови органів та підрозділів Національної поліції України, з моменту утворення останньої, є предметом жвавої наукової дискусії, що зумовлено наявністю численних проблемних питань. Не є виключенням з цього правила й підрозділи поліції на воді, організаційно-структурна побудова яких потребує удосконалення.

Але спочатку вважаємо за доцільне проаналізувати низку наукових публікацій, спрямованих на дослідження організаційно-структурних особливостей функціонування органів та підрозділів Національної поліції України.

Передусім, варто звернути увагу на той факт, що останнім часом організаційно-структурна побудова поліції зазнала суттєвих змін, зумовлених проведенням адміністративно-територіальної реформи в державі, метою якої є формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад [135].

Правовою основою децентралізації органів влади в Україні стала низка законодавчих актів, зокрема, закони України: Про співробітництво територіальних громад [136], Про добровільне об'єднання територіальних громад [137], Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад [138] тощо.

На основі вищевказаних та деяких інших законодавчих актів, на початку 2021 року керівництвом МВС України та Головою Національної поліції України презентовано нову модель організації діяльності Національної поліції України [139], яка вже втілена у життя.

Такі зміни, на переконання С.М. Гусарова, обумовлені проведенням в Україні адміністративно-територіальної реформи та реалізації принципу децентралізації державної влади, в результаті чого обрано побудову організаційної структури Національної поліції України та засад її функціонування відповідно до міжнародних стандартів з метою вдосконалення управлінських процесів, а також діяльності з надання поліцейських послуг громадянам в правоохоронній сфері [140, с. 34].

Разом з цим, організаційно-структурна побудова деяких органів та підрозділів Національної поліції України, не в повній мірі відповідає меті децентралізації. У цьому контексті, варто звернути увагу на організаційно-правове положення патрульної поліції, яка за своїм адміністративно-правовим статусом, є міжрегіональним територіальним органом поліції. Зокрема, на думку Д.С. Дроніка, структура Департаменту патрульної поліції побудована не за міжрегіональним, а за регіональним принципом, що, своєю чергою, суперечить нормі, визначеній у статті 15 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої міжрегіональні територіальні органи поширюють свою дію на декілька адміністративно-територіальних одиниць та мають свої підрозділи лише в окремих регіонах [60, с. 175].

З огляду на це, у науковому середовищі й досі триває дискусія щодо доцільності надання статусу міжрегіонального територіального органу поліції тим органам, правове положення яких цьому статусу фактично не відповідає.

Наприклад, Є.П. Шило правильно зазначає, що з моменту прийняття Закону України «Про Національну поліцію» його положення не передбачали діяльності міжрегіональних територіальних органів поліції. Лише з набранням чинності 30 червня 2016 року Закону України «Про внесення зміни до статті 15 Закону України «Про Національну поліцію» щодо приведення у відповідність із статтею 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [56], на законодавчому рівні була закріплена система міжрегіональних органів поліції [141, с. 96].

Аналогічної думки щодо неврегульованості питання про організаційну структуру Національної поліції України, притримується й О.Ю. Салманова у монографічному дослідженні на тему: «Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України», стверджуючи, що відсутність визначення повноважень і чіткої структури підрозділів поліції у чинному законодавстві (фактично, інформація про правосуб'єктність більшості структурних підрозділів поліції міститься в ненормативних документах), є порушенням принципу законності [142, с. 20].

Інший приклад недостатнього організаційного забезпечення поліції наводить С.М. Гусаров, коли зазначає, що чинна, на сьогоднішній день, організаційна побудова Національної поліції, має певні недоліки, насамперед на рівні місцевих управлінь Національної поліції. Це призводить до скорочення підрозділів прямого підпорядкування, та створює труднощі у координації здійснення забезпечення публічної безпеки та порядку на певній території [143, с. 31].

До цього також варто додати, що розробники Закону «Про Національну поліцію», не врахували в статті 13 цього законодавчого акту наявність деяких підрозділів поліції, що безпосередньо впливає на стан урегульованості структури поліцейського відомства, в цілому. Наприклад, в тексті вищевказаного закону варто констатувати відсутність поліції превентивної діяльності. Але при цьому функціонує Департамент превентивної діяльності, положення про який затверджено наказом Національної поліції від 27 листопада 2015 року № 123.

Отже, підсумовуючи висновки учених щодо організаційно-структурних особливостей функціонування органів та підрозділів Національної поліції України, варто констатувати про наявність низки проблемних питань, які полягають у такому:

1) з одного боку, слід відзначити позитивну тенденцію організаційного та правового регулювання діяльності Національної поліції України, яка полягає у значному наближенні поліції до громади.

Це, передусім, проявляється у створенні інституту поліцейських офіцерів громад, в рамках якого діяльність поліції здійснюється в межах новостворених територіальних громад та є підзвітною і підконтрольною громадам. На сьогодні проєкт «Поліцейський офіцер громади» реалізується в 749 територіальних громадах 23 регіонів. З метою надання якісних сервісних послуг населенню в частині формування та забезпечення безпечного простору відібрано з діючих поліцейських та підготовлено на базі вищих навчальних закладів МВС 1476 поліцейських офіцерів громад [144].

Крім того, активно розвивається процес запровадження в поліцейську діяльність поліцейських станцій, які наближають поліцію до найбільш важкодоступних, віддалених регіонів, що особливо актуально в умовах триваючої війни. Нагадаємо, що утримання поліцейських станцій здійснюється у повному обсязі за рахунок місцевих бюджетів, що позитивно впливає на зменшення навантаження на державний бюджет та рівень підзвітності та підконтрольності працівників поліції територіальним громадам. Відповідно до звіту Національної поліції, станом на кінець 2023 року в державі функціонують 1169 поліцейських станцій, з яких 24 – розміщено в центрах безпеки.

2) водночас, аналіз наукової літератури дозволив виявити деякі проблемні аспекти, пов'язані з організаційно-структурною побудовою Національної поліції України, серед яких, зокрема: а) необхідність утворення нових підрозділів поліції, що зумовлено потребою регулювання різноманітних сфер суспільних відносин, зокрема, у галузі природоохорони, транспортної безпеки тощо; б) уточнення відповідності організаційного положення деяких органів поліції,

статусу міжрегіонального територіального органу поліції; в) необґрунтована кількість підрозділів поліції з жорсткою вертикальною підпорядкованістю Голові Національної поліції, яка виглядає нелогічно в умовах децентралізації виконавчої влади (управління контролю за обігом зброї, управління авіації та поліції на воді, поліція особливого призначення тощо); г) необхідність утворення нових органів поліції зі спеціальним статусом, зумовленим специфікою об'єкту правового регулювання.

З приводу останньої пропозиції, варто підкреслити, що практика організаційно-структурної побудови поліцейських відомств в багатьох зарубіжних країнах передбачає функціонування підрозділів поліції на воді у складі природоохоронної поліції, з чим, в принципі можна погодитися.

Водночас, аналіз завдань та функцій, які стоять перед: а) підрозділами авіації і б) підрозділами поліції на воді, дозволяє дійти висновку, що в межах одного структурного підрозділу – Управління авіації та поліції на воді – вони, виконуючи різні завдання, мають різні об'єкти правового впливу, що викликає сумніви про логічність та доцільність їх об'єднання в межах єдиного управління.

Лише зазначимо, що сфера нормативно-правового регулювання експлуатації авіаційної техніки, переважно, перебуває у площині нормативно-правових актів, виданих Міністерством оборони України, зокрема, наказів Міноборони «Про затвердження Положення про Головне управління державної авіації України» від 04 лютого 2023 року № 59 [145]; «Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України» від 08 грудня 2016 року № 661 [146]; «Про затвердження Правил виконання польотів державної авіації України» від 05 січня 2015 року № 2 [147]; «Про затвердження Авіаційних правил України «Загальні правила польотів у повітряному просторі України»» від 06 лютого 2017 року № 66/73 [148].

Зміст функцій, якими наділені підрозділи авіації в структурі Національної поліції України, опосередковано впливає з цільового призначення структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, у сфері авіації.

Наприклад, функції Департаменту авіаційної безпеки МВС України, включають:

1) участь у здійсненні заходів із стратегічного прогнозування у сфері державної авіації, розробленні стратегій та проєктів розвитку суб'єктів авіаційної діяльності МВС, авіаційних підрозділів, підрозділів РЕР та РЕБ НГУ та ЦОВВ, узагальнення практики застосування законодавства та розроблення пропозицій щодо його вдосконалення, розроблення нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів МВС з питань державної авіації, унесення змін до них, здійснення перегляду на відповідність їх законодавству України;

2) планування, організація та забезпечення виконання заходів з функціонування та розвитку єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в частині, що належить до компетенції МВС, НГУ, та за дорученням Міністра внутрішніх справ України – у частині, що належить до компетенції авіаційних підрозділів ЦОВВ як складових сектору безпеки і оборони;

3) розроблення організаційних заходів з біосферного моніторингу в ході формування безпекового середовища України, аналіз, узагальнення відомостей, отриманих шляхом проведення біосферного моніторингу, у частині вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля та інформування про це відповідних органів [149].

Функції Управління регулювання державної авіації Департаменту авіаційної безпеки МВС України, передбачають:

1) забезпечує формування та реалізацію державної політики у галузі авіації та використання повітряного простору України, сферах аерокосмічної зйомки, радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби, функціонування та розвитку єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в діяльності Національної поліції, Адміністрації Держприкордонслужби, ДСНС та Національної гвардії;

2) розробляє та вживає заходи зі стратегічного прогнозування, розробки стратегій та проєктів розвитку, узагальнює практику застосування законодавства та розробляє пропозиції щодо вдосконалення, розробляє проєкти законів, інших

нормативно-правових та розпорядчих актів за визначеними напрямками діяльності, уносить зміни та доповнення до них, приводить їх у відповідність до законодавства України;

3) планує, організовує та забезпечує виконання заходів з функціонування та розвитку єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в частині, що належить до компетенції МВС, Національної гвардії України та за дорученням Міністра внутрішніх справ України – у частині, що належить до компетенції авіаційних підрозділів ЦОВВ як складових сектору безпеки і оборони [150].

Аналіз функціонального оснащення вищевказаних структурних підрозділів МВС України дозволяє дійти висновку, що основні завдання та функції підрозділів авіації Національної поліції України, пов'язані із забезпеченням публічного порядку та безпеки, протидією злочинності в аерокосмічній сфері, сфері радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби, функціонування та розвитку єдиної системи авіаційної безпеки тощо.

На цій підставі, вважаємо за доцільне висловити припущення про те, що завдання та функції підрозділів поліції на воді більш властиві природоохоронній сфері, оскільки безпосередньо пов'язані із забезпеченням безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, що, на нашу думку, обумовлює доцільність включення підрозділів поліції на воді до структури природоохоронної поліції, актуальність утворення якої в системі Національної поліції України підкреслюється багатьма вченими.

Наприклад, І.Д. Казанчук висловлює цілком обґрунтовану позицію щодо необхідності якнайшвидшого створення ефективної системи правоохоронних органів, що діє в багатьох провідних країнах світу, які вже провели успішну апробацію природоохоронних заходів. В Україні на державному рівні треба піднімати питання про створення екологічної поліції або її аналогів, закріплення її статусу на законодавчому рівні [151, с. 4].

Крім цього, актуальність вищевказаного питання підкреслює й О.В. Брусакова, яка зазначає, що нині екологічна криза проявляється у

«нездатності правоохоронних органів забезпечити надійний контроль і нагляд за виконанням законів про охорону навколишнього природного середовища» [152, с. 29].

Зазначені пропозиції, на нашу думку, заслуговують на увагу, оскільки ґрунтуються на закордонному досвіді організації поліцейської діяльності, а також вимогах норм національного законодавства.

При цьому, необхідність створення в структурі Національної поліції України органу поліції, наділеного спеціальними повноваженнями природоохоронного характеру, в тому числі, водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, зумовлена й нормами екологічного законодавства.

Наприклад, відповідно до розділу I Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII, однією з основних проблем незадовільного стану екологічної безпеки в країні є неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, зокрема неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища [153].

Зазначена правова позиція яскраво демонструє безпосередній негативний вплив недосконалої системи державного адміністрування у сфері забезпечення природоохорони та екобезпеки, на її якість та ефективність. При цьому, вирішення окресленого питання, на нашу думку, полягає у створенні в системі Національної поліції України єдиного природоохоронного підрозділу, наділеного функціями та завданнями, пов'язаними із забезпеченням безпеки водного, лісового фондів та атмосферного повітря.

Позицію щодо необхідності передачі контрольних, наглядових та юрисдикційних функцій у сфері забезпечення екологічної безпеки до відання єдиного державного правоохоронного органу, також відстоюють автори Рекомендацій до розроблення проекту Комплексної програми розвитку сталої та

конкурентоспроможної аквакультури на 2023–2030 роки, які висловлюють думку про доцільність відокремлення від Державного агентства рибного господарства України структур рибоохорони і переведення їх до складу загальнодержавної позавідомчої природоохоронної структури [154, с. 13].

Разом з тим, аналіз норм Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [155], дозволяє констатувати, що на теперішній час функціями державного контролю та нагляду у сфері забезпечення екологічної безпеки, а також адміністративно-юрисдикційними повноваженнями у цій сфері, наділений центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (Державна екологічна інспекція України).

З одного боку, у коментованому законі України підрозділи поліції на воді (та Національна поліція, в цілому), не визначені в якості безпосередніх суб'єктів забезпечення екологічної безпеки. Але опосередковано роль поліції на воді в забезпеченні екологічної безпеки проявляється у такому.

У преамбулі Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначено, що охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Іншими словами, охорона навколишнього природного середовища має на меті забезпечення права людини на екологічну безпеку.

При цьому, відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», охорона прав людини є основним завданням поліцейського відомства, що, за логікою викладу, передбачає необхідність закріплення за підрозділами поліції на воді функцій та повноважень щодо забезпечення екологічної безпеки. Разом з тим, аналіз статті 23 цього ж закону дозволяє констатувати, що у згаданій сфері суспільних відносин водна поліція має обмежені права, які, головним чином, пов'язані із забезпеченням та здійсненням заходів правового режиму

зони надзвичайної екологічної ситуації у разі його запровадження на всій території України або в окремій місцевості (п. 24 ч. 1 ст. 23).

Законодавче закріплення напрямів поліцейської діяльності органів Національної поліції України у сфері забезпечення екологічної безпеки, також проявляється у взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування, відповідно до статті 33 Закону України «Про місцеве самоврядування», в частині реагування на правопорушення щодо:

- забруднення усіма видами промислових та побутових відходів території, що прилягає до підприємств, організацій, будівельних майданчиків, об'єктів торгівлі, вулиць, дворів, парків, бульварів, майданів, валів, ярів, водоохоронних зон водоймищ, зелених насаджень;

- створення звалищ побутових та промислових відходів, снігу у непередбачених для цього місцях;

- забруднення дорожнього покриття в результаті порушення правил перевезення вантажів та експлуатації транспортних засобів, що перебувають у стані технічної несправності;

- забруднення місць для збору сміття та територій навколо них; • миття автотранспорту у не відведених для цього місцях;

- в'їзду транспортних засобів на газони, клумби, тротуари, територію парків, скверів, зелених зон;

- пошкодження зелених насаджень, що спричинило їх загибель [90].

Таким чином, варто підтримати висновок К.С. Рогозіннікової, що підрозділи поліції на воді, в межах забезпечення екологічної безпеки здійснюють такі поліцейські заходи: 1) організаційно-превентивні (переконавання, з'ясування, оцінка, упередження, профілактичні дії з метою забезпечення еколого-техногенної безпеки); 2) охоронно-відновлювальні (ліквідаційні, нормативно-режимні заходи, які спрямовані на мінімізацію різноманітних шкідливих впливів на довкілля й людину); 3) забезпечувальні заходи (превенцію екологічних правопорушень, які становлять загрозу правам людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля) [156, с. 446].

Отже, організаційне (зовнішнє) положення підрозділів поліції на воді може бути представлене нами в якості набору функціональних елементів, зумовлених завданнями, функціями та компетенцією цих підрозділів та спрямованих на визначення місця зазначених підрозділів в ієрархії органів та підрозділів Національної поліції України. Тож, з огляду на специфіку завдань, функцій та компетенції підрозділів поліції на воді, їх місце в організаційній структурі Національної поліції України, нами вбачається у складі природоохоронної (екологічної) поліції, необхідність утворення якої висловлюється численними фахівцями в галузі адміністративного права.

До числа функціональних елементів, які обумовлюють доцільність висловленої нами пропозиції, віднесено: а) наділення керівника підрозділу поліції на воді організаційно-розпорядчими повноваженнями у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; б) обсяг та зміст компетенції поліції на воді зумовлений специфічним об'єктом правового регулювання; в) наявність зовнішньовідомчих організаційних зв'язків з правоохоронними органами, наділеними повноваженнями у сфері охорони водного фонду України; г) специфіка форм і методів поліцейської діяльності, спрямованої на виявлення та припинення правопорушень на воді, притягнення судноводіїв до адміністративної відповідальності тощо; д) пряме підпорядкування керівника Управління авіації та поліції на воді Голові Національної поліції та його заступнику, відповідно до розподілу функціональних обов'язків.

Друга частина нашого дослідження присвячена з'ясуванню структурної (внутрішньої) побудови підрозділів поліції на воді. У цьому контексті, варто окреслити деякі проблемні питання правового регулювання організаційно-структурного забезпечення поліції на воді.

Створення Управління авіації та поліції на воді виступило знаковою подією в контексті удосконалення організаційно-структурного забезпечення Національної поліції України. Але в той же час, зазначений факт не вплинув на створення досконалої моделі адміністрування підрозділами поліції на воді на

регіональному рівні. Іншими словами, система регіональних підрозділів поліції на воді не отримала належного організаційно-структурного упорядкування.

Станом на 2021 рік в структурі Національної поліції на регіональному рівні функціонувало 11 територіальних підрозділів поліції на воді, проте всі вони є різними за організаційно-структурною побудовою та штатним розписом. Зокрема, сукупність територіальних підрозділів поліції на воді складають: відділ поліції в річковому порту Київ Головного управління Національної поліції у м. Києві; сектор поліцейської діяльності на воді (м. Херсон) Херсонського РУП ГУНП в Херсонській області; сектор поліцейської діяльності на воді (м. Запоріжжя) Запорізького РУП ГУНП в Запорізькій області; сектор поліцейської діяльності на воді Бердянського РВП ГУНП в Запорізькій області; сектор поліцейської діяльності на воді Мелітопольського РУП ГУНП в Запорізькій області; сектор водної поліції Дніпровського районного управління поліції ГУНП в Дніпропетровській області; взвод № 3 роти поліції особливого призначення ГУНП в Донецькій області тощо [157, с. 210].

Проте, на нашу думку, з адміністративно-правової точки зору, зазначені регіональні утворення важко віднести до числа структурних підрозділів Управління авіації та поліції на воді, з ряду причин.

Насамперед, варто звернутися до норми, зазначеної у п.п. 2 п. 1 розділу III Положення про Управління авіації та поліції на воді, відповідно до якого, УАПВ «організовує та здійснює в межах компетенції координацію діяльності підрозділів авіації та поліції на воді територіальних органів Національної поліції України ...» [4].

Зі змісту вказаної норми, по-перше, впливає те, що регіональні підрозділи поліції на воді, перебуваючи у складі територіальних органів поліції, організаційно не входять до структури Управління авіації та поліції на воді, а тому не відповідають статусу структурних підрозділів зазначеного Управління; по-друге, саме з цієї причини межі управлінського впливу керівника УАПВ на регіональні підрозділи поліції на воді обмежуються лише координаційними функціями та не передбачають можливість реалізації очільником УАПВ

контрольних і організаційно-розпорядчих повноважень щодо регіональних підрозділів.

На жаль, в законодавстві не визначено поняття структурного підрозділу центрального органу виконавчої влади. Однак, звернення до положень пункту 1 Постанови Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій» від 12 березня 2005 року № 179 (далі – Постанова КМУ № 179/2005), дає можливість зробити важливий висновок, що термін «структурний» означає функціонування підрозділу «у складі» центрального органу виконавчої влади.

Аналогічний підхід щодо визначення структурного підрозділу в якості складового організаційно-структурного елемента вищестоящого органу виконавчої влади, застосовується й у нормах Закону України «Про центральні органи виконавчої влади». При цьому, щодо окремої групи структурних підрозділів використовується позначення «самостійний», що свідчить про особливий порядок підпорядкування самостійного структурного підрозділу, обумовленого специфічним характером його завдань і функцій.

Слід підкреслити, що Постанова КМУ № 179/2005 також визначає поняття самостійного сектору, - в якості яких, до речі, утворена переважна більшість регіональних підрозділів поліції на воді, - як структурного підрозділу, що утворюється для виконання завдань за окремим напрямом діяльності органу виконавчої влади, функції якого неможливо поєднати з функціями інших структурних підрозділів, з штатною чисельністю не менш як 2 одиниці [158].

Отже, територіальні підрозділи поліції на воді фактично не відповідають підходу, який використовується у національному законодавстві щодо розуміння сутності структурних підрозділів суб'єкта публічного адміністрування. Більше того, на теперішній час відсутня структурована й упорядкована система територіальних підрозділів поліції на воді, яка відзначається своєю розрізненістю і неоднорідністю організаційно-структурної побудови.

У той же час, з урахуванням наявної на теперішній час військової обстановки, вкрай актуальним завданням ефективною структурної побудови підрозділів поліції на воді, є перегляд організаційно-штатної укомплектованості цих підрозділів та упорядкування їх чисельності. Разом з тим, гіпотетичне перебування підрозділів поліції на воді у складі природоохоронної поліції надало б можливість переорієнтувати поліцейську діяльність зазначених підрозділів у бік виявлення та документування правопорушень, пов'язаних із іншими протиправними діями у сфері екологічної безпеки, зокрема, охорони лісів, ґрунтів, атмосферного повітря тощо, що є актуальним напрямом поліцейської діяльності під час війни.

За повідомленням Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, на сьогодні шкода довкіллю внаслідок бойових дій для Донеччини становить майже 700 млрд гривень. І це лише, те що можна підрахувати. Під час робочої поїздки на Донеччину міністр захисту довкілля Руслан Стрілець зауважив, що загалом екологічна ситуація в регіоні складна, і багато питань потребують вирішення. Зокрема, відновлення водних ресурсів та забезпечення водою населення, постійні лісові пожежі, управління відходами, руйнації, розбудова регіональної системи моніторингу довкілля тощо [159].

Отже, специфічний характер функцій підрозділів поліції на воді зумовлює необхідність їх включення до структури Управління авіації та поліції на воді. З іншого боку, адміністративно-правовий статус зазначеного Управління, як структурного підрозділу центрального органу управління поліції, також потребує удосконалення. Йдеться, насамперед, про те, що утворення регіональних підрозділів поліції на воді безпосередньо об'єктивується через наявність на території обслуговування об'єктів водного фонду України.

Інакше кажучи, в одних територіальних органах поліції, на території обслуговування яких відсутні водні об'єкти, утворення підрозділів поліції на воді є недоцільним, а в інших територіальних органах поліції об'єкти водного фонду перебувають на території обслуговування декількох територіальних

органів поліції, що зумовлює необхідність побудови підрозділів поліції на воді за міжрегіональним принципом.

Виходячи зі змісту Закону України «Про внесення зміни до статті 15 Закону України «Про Національну поліцію» від 12 травня 2016 року № 1354-VIII щодо приведення у відповідність із статтею 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», головним критерієм, який визначає статус міжрегіонального територіального органу поліції, є наявність повноважень, які поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць [160].

Саме тому, найбільш доцільним, на нашу думку, є визначення організаційно-структурного положення підрозділів поліції на воді, в якості міжрегіонального територіального органу поліції (у складі природоохоронної поліції), наділеного спеціальними функціями щодо охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту України.

Крім того, вважаємо за доцільне розкрити особливості структури підрозділів поліції на воді на регіональному рівні, до числа яких нами віднесено: 1) функціонування територіальних підрозділів поліції на воді у складі територіальних органів Національної поліції; 2) організаційно-структурна побудова територіальних підрозділів поліції на воді здійснюється за принципом їх поділу на відділи та сектори; 3) наявність вертикальних та горизонтальних взаємозв'язків між територіальними підрозділами поліції на воді, заснованих на відносинах влади, підпорядкування, координації або рівноправності; 4) організаційно-штатна структура територіальних підрозділів поліції на воді ґрунтується на функціональних та територіальних особливостях розташування об'єктів водного фонду України.

Отже, наприкінці цього дослідження, варто зробити такі висновки.

Аналіз наукової літератури та законодавчого забезпечення поліцейської діяльності, дозволив виявити низку проблемних аспектів, пов'язаних із організаційно-структурною побудовою Національної поліції України, серед яких: а) необхідність утворення нових підрозділів поліції, що зумовлено

потребою регулювання додаткових сфер суспільних відносин, таких як: природоохорона, транспортна безпека тощо; б) уточнення відповідності організаційного положення деяких органів поліції, статусу міжрегіонального територіального органу поліції; в) необґрунтована кількість підрозділів поліції з жорсткою вертикальною підпорядкованістю Голові Національної поліції, яка виглядає нелогічно в умовах децентралізації виконавчої влади (управління контролю за обігом зброї, управління авіації та поліції на воді, управління запобігання корупції, поліція особливого призначення тощо).

Аналіз наукових підходів щодо сутності терміну «організаційно-структурне положення», дозволив дисертанту дійти висновку, що вказане теоретико-правове явище складається з двох понять, які не є тотожними за змістом. Представляється, що термін «організаційне положення» включає сукупність функціональних елементів, зумовлених завданнями, функціями та повноваженнями підрозділів поліції на воді, спрямованих на здійснення її зовнішньої адміністративної діяльності. Водночас, термін «структурне положення» характеризує внутрішню будову підрозділів поліції на воді, визначає наявність та характер її внутрішніх зв'язків.

Організаційне (зовнішнє) положення підрозділів поліції на воді може бути представлене нами в якості набору функціональних елементів, зумовлених завданнями, функціями та компетенцією цих підрозділів та спрямованих на визначення їх місця в ієрархії органів та підрозділів Національної поліції України. Тож, з огляду на специфіку завдань, функцій та компетенції підрозділів поліції на воді, їх місце в організаційній структурі Національної поліції України, нами вбачається у складі природоохоронної (екологічної) поліції, необхідність утворення якої висловлюється численними фахівцями в галузі адміністративного права.

До числа функціональних елементів, які обумовлюють доцільність висловленої нами позиції, віднесено: а) наділення керівника підрозділу поліції на воді організаційно-розпорядчими повноваженнями у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; б) обсяг та зміст компетенції

поліції на воді зумовлений специфічним об'єктом правового регулювання; в) наявність зовнішньовідомчих організаційних зв'язків з правоохоронними органами, наділеними повноваженнями у сфері охорони водного фонду України; г) специфіка форм і методів поліцейської діяльності, спрямованої на виявлення та припинення правопорушень на воді, притягнення судноводіїв до адміністративної відповідальності тощо; д) пряме підпорядкування керівника Управління авіації та поліції на воді Голові Національної поліції та його заступнику, відповідно до розподілу функціональних обов'язків.

Спираючись на норму пп. 2 п. 1 розділу III Положення про Управління авіації та поліції на воді, відповідно до якої, УАПВ «організовує та здійснює в межах компетенції координацію діяльності підрозділів авіації та поліції на воді територіальних органів Національної поліції України ...», автором зроблено висновок, що регіональні підрозділи поліції на воді, перебуваючи у складі територіальних органів поліції, організаційно не входять до структури УАПВ, а тому не відповідають статусу структурних підрозділів зазначеного Управління; по-друге, саме з цієї причини межі управлінського впливу керівника УАПВ на регіональні підрозділи поліції на воді обмежуються лише координаційними функціями та не передбачають можливість реалізації очільником УАПВ контрольних і організаційно-розпорядчих повноважень щодо регіональних підрозділів.

На цій підставі дисертантом запропоновано визначити поняття організаційно-структурний статус підрозділів поліції на воді, як сукупність елементів, які характеризують поліцію на воді в якості міжрегіонального територіального органу (у складі природоохоронної поліції), наділеного спеціальними функціями щодо охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту України.

Крім того, вважаємо за доцільне розкрити особливості організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на регіональному рівні, зокрема: 1) функціонування територіальних підрозділів поліції на воді у складі

територіальних органів Національної поліції; 2) організаційно-структурна побудова регіональних підрозділів поліції на воді здійснюється за принципом їх поділу на відділи та сектори; 3) управлінський вплив керівника Управління авіації та поліції на воді щодо територіальних підрозділів поліції на воді, обмежено виключно реалізацією координаційної функції; 4) організаційно-штатна структура регіональних підрозділів поліції на воді ґрунтується на функціональних та територіальних особливостях розташування об'єктів водного фонду України.

2.4. Місце компетенції в структурі адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді

Компетенція органу публічного адміністрування відноситься до числа тих структурних елементів його адміністративно-правового статусу, які відіграють ключову роль у визначенні його місця серед інших суб'єктів управління. Саме за допомогою компетенції відбувається визначення тих сфер суспільних відносин, на які розповсюджується управлінський вплив органу, «окреслюються» межі його дії.

Зазначені чинники безпосередньо вплинули на вироблення концептуальних підходів до визначення місця й ролі компетенції в публічному управлінні. Зокрема, М.М. Андріїв наголошує, що питання про компетенцію органів публічної влади належить до «базових» не тільки в юридичній науці, а і в публічному управлінні та адмініструванні. Закріплення за органами публічної влади визначеної компетенції є одним із способів державного регулювання їхніх дій, організації та впорядкування їхньої діяльності, що дозволяє визначити, як і якою мірою той чи інший орган публічної влади виконує свою роль, які його відносини з державними структурами, громадськими інститутами [161, с. 46].

Щоправда, на теперішній час не можна однозначно твердити про сформованість в науці адміністративного права єдиної концепції в окресленому напрямку наукового пошуку, оскільки вчені висловлюють різні точки зору щодо

змістовного наповнення поняття «компетенція», а також її місця в структурі адміністративно-правового статусу.

Звернення до довідкової літератури дає підстави твердити, що термін «компетенція» походить від латинського «competentia» – сукупність (ведення, здатність, приналежність до права) – це сукупність предметів відання, функцій, повноважень, прав та обов'язків особи [162, с. 210]. Спираючись на зазначену дефініцію, на перший погляд, можна дійти однозначного висновку про широке сприйняття компетенції, як правового явища, яке уособлює різні за своїм змістом елементи адміністративно-правового статусу.

Однак, подальший аналіз цього поняття дозволяє констатувати, що в адміністративному праві сформувалося два підходи до сприйняття компетенції, в якості правової категорії.

Зокрема, одним із прихильників вузького підходу до розуміння компетенції є Д.С. Батракова, яка зазначає, що «компетенція – це система прав і обов'язків, які становлять повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері управління справами місцевого значення та які зумовлені їх цілями, завданнями та функціями» [163, с. 18]. З приводу наведеного вище підходу, варто висловити деякі міркування. Передусім, ототожнення компетенції виключно з сукупністю прав і обов'язків органу публічного адміністрування, представляється нам недостатньо аргументованою позицією, з огляду на «нездатність» повноважень окреслити межі їх застосування. Іншими словами, повноваження мають застосовуватися у заздалегідь визначених рамках правового регулювання. І такими рамками, на нашу думку, мають слугувати предмети відання органу державної влади. З іншого боку, варто підтримати позицію вищевказаної науковиці, яка розкриває зміст повноважень, не відділяючи їх змістовно від сукупності прав і обов'язків.

У той час, як деякі вчені, виділяючи повноваження в якості основного інструменту, націленого на реалізацію функцій публічного управління, розмежовують повноваження та правообов'язки, що на нашу думку, сприймається недостатньо аргументовано. Так, Я.В. Журавель зазначає, що між

правом і обов'язком здійснювати ту чи іншу функцію управління і конкретними повноваженнями органу є тісний зв'язок (ці повноваження потрібні для реалізації функцій). Водночас право і обов'язок виконувати ту чи іншу функцію стосовно тих чи інших сфер і об'єктів можуть в органа залишатися, а його конкретні повноваження при цьому – звужуватися або розширюватися [164, с. 159]. Вважаємо, що такий підхід, відповідно до якого права та обов'язки, з одного боку, а повноваження – з іншого, сприймаються як різні правові явища, потребує додаткової аргументації, оскільки, на нашу думку, йдеться про однопорядкові явища. Характерною властивістю повноважень органу публічного адміністрування, є уособлення прав та обов'язків, що також відображено у наукових позиціях переважної більшості вчених у галузі адміністративного права.

З іншого боку, окреслена вище позиція Я.В. Журавля розкриває не менш важливу наукову проблему, яка полягає у змішуванні компетенції, яка по суті, визначає межі правового впливу органу публічного адміністрування, та функцій цього органу. Наявність наукової дискусії у окресленому напрямку також підтверджує й М.О. Іллічов, коли вказує на органічність взаємозв'язку у змісті управлінських функцій і державно-владних повноважень (прав і обов'язків), виражених у компетенції суб'єктів управління [165, с. 97-98]. Представляється, що останні два підходи до розуміння компетенції демонструють широкий підхід до визначення останньої, коли компетенція сприймається, як сукупність предметів відання, повноважень та функцій управлінської діяльності.

Аналогічний висновок можна зробити й у процесі аналізу повноважень, якими наділені підрозділи поліції на воді, визначених у нормативно-правових актах. При цьому, варто підкреслити, що характерною особливістю нормотворчої техніки, на яку також звертають увагу окремі науковці, є фактичне змішування функцій і повноважень у нормах законодавчих актів. Наприклад, відповідно до пункту 6 частини 1 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», одним із напрямів державного регулювання у сфері внутрішнього

водного транспорту є здійснення державного нагляду і контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері внутрішнього водного транспорту.

Разом з тим, відповідно до частини 6 статті 5 цього ж закону, Національна поліція України здійснює повноваження щодо контролю виконання місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді. Зазначений приклад демонструє, що суб'єкт нормотворчості фактично не розмежовує за змістом функції та повноваження органу публічного адміністрування.

Інший приклад міститься у Законі України «Про Національну поліцію» [166], норми якого взагалі не розкривають безпосередньо поняття «функції поліції». Лише опосередковано, спираючись на висновки науковців в галузі поліцейстики [167, с. 51], можна припустити, що функції, разом із повноваженнями поліції, визначені у статті 23 коментованого закону.

На вказану властивість компетенції уособлювати повноваження та функції управлінської діяльності, звертає увагу С.Л. Пижов, який у процесі аналізу Положення про територіальний сервісний центр МВС [168] доходить висновку, що визначені у другому розділі вищевказаного нормативно-правового акту зовнішні та внутрішні функції ТСЦ МВС фактично репрезентують ті напрямки діяльності, які здійснюються в межах повноважень зазначених органів, зміст яких, за логікою нормативно-правового акту, має відповідати функціям. Саме цим, на думку, С.Л. Пижова, можна пояснити відсутність у вказаному Положенні окремого розділу, спрямованого на визначення повноважень РСЦ МВС [169, с. 111].

Вивчаючи питання щодо підміни повноважень органу публічного управління його функціями в нормативно-правових актах, В.І. Теремецький зауважує: «Можна стверджувати, що одноманітності в конструкції законів України щодо компетенційних норм не простежується, а Положення про органи, затверджені підзаконними актами, зовсім оминають деякі елементи адміністративно-правового статусу, що зводить нанівець класичне уявлення про ці органи як про суб'єкти певних правовідносин» [170, с. 84]. В контексті цього

дослідження, вказаний умовивід дозволяє зробити важливий висновок про доцільність сприйняття компетенції не тільки у вузькому розумінні, як сукупність повноважень та предметів відання підрозділів поліції на воді, але й функцій зазначених підрозділів, оскільки останні в нормативно-правових актах, як правило, ототожнюються із повноваженнями.

З цього випливає інший принциповий висновок, який засвідчує фактичну відсутність в теорії права чітких та однозначних критеріїв, спрямованих на розмежування функцій та повноважень, як складових елементів компетенції.

З цієї причини, вважаємо за доцільне приділити окрему увагу теоретико-правовому аналізу повноважень підрозділів поліції на воді.

У Великому енциклопедичному юридичному словнику поняття «повноваження» тлумачиться в якості сукупності прав та обов'язків суб'єкта владних повноважень, яким він наділений з метою реалізації функцій державного управління [65]. При цьому, подальший аналіз зазначеного довідкового джерела дає підстави для висновку, що повноваження близькі за змістом до компетенції, що, на нашу думку, викликає певні зауваження.

Приводом до дискусії у цьому напрямку також є й норми поліцейського права, особливістю яких є те, що термін компетенція в них, зазвичай, не використовується, що, на нашу думку, є суттєвою прогалиною нормотворчої техніки.

Аналіз наукової літератури з адміністративного права дозволяє дійти висновку, що вчені, як правило, сприймають повноваження в якості структурного елементу компетенції та не відносять зазначені категорії до рівнозначних.

У цьому контексті, О.А. Падалка зазначає, що в юридичній літературі повноваження часто ототожнюють із терміном «компетенція»; повноваження органів Національної поліції – це саме той елемент її адміністративно-правового статусу, який розкриває завдання і функції, покладені на даний орган влади, та відображає характер і зміст роботи, яку вона виконує [171, с. 12-13].

М.М. Потіп вважає, що за своєю структурою компетенція складається з основних (повноваження та предмет ведення) та організаційних (призначення органу, цілі та задачі, професіоналізм посадових осіб) елементів, які у своєму взаємозв'язку дають можливість якісного виконання покладених на органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування функцій [172, с. 35].

Варто погодитися із висновком С.Г. Серьогіної, яка переконана, що «визначення компетенції тільки як предметів відання є недостатнім, оскільки неможливо встановити компетенцію органу, не окресливши конкретні можливості його поведінки в публічних відносинах, його права й обов'язки, які іменуються повноваженнями» [173, с. 46]. Іншими словами, властивість компетенції проявляється не тільки в її здатності окреслювати межі можливої поведінки (предмети відання) органу виконавчої влади, але й обсяг його повноважень, оскільки останні демонструють конкретні можливості суб'єкта владних повноважень.

Також, обґрунтованим, на нашу думку, є висновок М.В. Кочерова, який зазначає, що поняття «компетенція» та «повноваження» поліції не є тотожними чи взаємозамінними; ці поняття необхідно чітко розмежовувати за змістом, значенням, структурою логічно пов'язаних їхніх внутрішніх елементів та за функціональним призначенням [174, с. 85].

Таким чином, можемо допустити, що компетенція та повноваження на теоретичному рівні співвідносяться як ціле й частка, де повноваження виступають центральним елементом компетенції підрозділів поліції на воді. Але, водночас, на рівні правових актів будь-які критерії, які дозволяють здійснити розмежування цих понять, наразі відсутні.

У переважній більшості нормативно-правових актів, що врегульовують поліцейську діяльність підрозділів поліції на воді, для позначення обсягу обов'язкової поведінки, використовується термін «повноваження». Однак, останні, також виступають в ролі напрямів діяльності цих підрозділів, що дає привід для багатьох фахівців сприймати повноваження в якості компетенції, в її широкому розумінні.

Зауважимо, що обидва досліджувані поняття на дефінітивному рівні не мають законодавчого визначення. Але при цьому, аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді, дозволяє твердити, що термін «компетенція», як правило, використовується для позначення меж застосування суб'єктом публічного адміністрування, наданих йому повноважень.

Наприклад, окреслення сфери застосування повноважень МВС України, визначених у пункті 4 Положення про Міністерство внутрішніх справ, здійснюється нормотворцем шляхом застосування термінологічної конструкції «в межах компетенції». Тобто, термін «компетенція» використовується у тексті вищевказаного нормативно-правового акту з метою визначення предметів відання, в рамках яких стає можливим застосування повноважень.

З аналогічною метою термін «компетенція» використовується у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», шляхом застосування термінологічної конструкції «в межах своєї компетенції».

Також, заслуговує на увагу норма пункту 5 частини 4 статті 63 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», яка визначає функцію річкової інформаційної служби щодо здійснення взаємодії в установленому порядку з річковими інформаційними службами інших держав з питань, віднесених до її компетенції. Іншими словами, у вказаному законодавчому акті термін компетенція також використовується, шляхом окреслення меж взаємодії річкової інформаційної служби колом питань, які відносяться до предмету такої співпраці.

Водночас, аналіз глави 4 Водного кодексу України, дозволяє дійти висновку, що законодавець, навпаки, уникає застосування терміну повноваження, замість якого використовується слово «компетенція», що свідчить про наміри узагальнити повноваження державних органів у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів, шляхом одночасного визначення їхнього змісту та меж застосування (предметів відання).

Таким чином, в теорії адміністративного права та законодавстві компетенція підрозділів поліції на воді представлена в широкому та вузькому розумінні. При цьому, теоретичні підходи до вузького розуміння компетенції поліції на воді, прибічником якої є автор цього дослідження, визначають її в якості сукупності повноважень (обов'язкової поведінки) та предметів відання (меж застосування обов'язкової поведінки) зазначених підрозділів.

У той час, як широке розуміння компетенції сприймається теоретиками права в якості обов'язкової наявності, поряд із повноваженнями, й цільового компонента, у вигляді мети, завдань та функцій діяльності органу публічного адміністрування, що, на нашу думку, є помилковим судженням.

Разом з тим, обидві концепції визнають центральне місце повноважень в структурі компетенції, розуміння яких в діяльності підрозділів поліції на воді, нами представляється в якості врегульованої нормами адміністративного права сукупності правообов'язків підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб, спрямованих на реалізацію завдань та функцій Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту.

Аналіз законодавства, спрямованого на регулювання адміністративних правовідносин у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту дозволяє констатувати, що, по-перше, повноваження підрозділів поліції на воді, будучи «розпорошеними» по різних законодавчих актах, відзначаються несистематизованістю; по-друге, виходячи зі змісту законів, в яких використовується термін «компетенція», остання визначається в контексті окреслення меж застосування повноважень зазначеного підрозділу; по-третє, на законодавчому рівні принципів відмінностей між категоріями «повноваження» та «компетенція», не проводиться, а відтак – відсутні нормативно визначені ознаки, які дозволяють ідентифікувати повноваження підрозділів поліції на воді та відокремити їх від компетенції.

Важливою ознакою повноважень підрозділів поліції на воді, є їх реалізація в межах компетенції, визначеної на законодавчому рівні. Саме тому, варто

погодитися з позицією Р.В. Дмитрика, який правильно зазначає, що повноваження Національної поліції відображають правообов'язок даного органу влади, зміст якого полягає у тому, що Національна поліція наділяється державою певними правомочностями, які дозволяють їй у межах своєї компетенції пред'являти до інших учасників правовідносин відповідні, обов'язкові для виконання, владні веління (вимоги) про необхідність певної поведінки, спрямованих на реалізацію завдань та функцій поліцейської діяльності [175, с. 84].

Аналогічну думку висловлює О.П. Сікорський який, досліджуючи компетенцію органу виконавчої влади як організаційно-правову категорію, дійшов до висновку, що вона є сукупністю його предметів відання і владних повноважень, передбачених законодавством або іншими нормативно-правовими актами, шляхом реалізації яких орган виконавчої влади здійснює свою діяльність. Основними елементами компетенції, як вважає вчений, є «предмет відання» (підвідомчість) та владні повноваження (права й обов'язки) [176, с. 54].

Іншими словами, межі компетенції поліції на воді обумовлюються завданнями та функціями їх поліцейської діяльності. А тому, відправною точкою для визначення меж та подальшої систематизації повноважень підрозділів поліції на воді має слугувати сфера їх застосування!

Зазначений висновок має конституційно-правове походження, оскільки, відповідно до статті 6 Конституції України, органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України [10]. Спираючись на вказаний конституційний принцип, можна зробити висновок, що межі повноважень підрозділів поліції на воді визначені на рівні законів України, а саме: статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», статті 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», статті 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення, статті 14 Закону України «Про транспорт» [177].

Як бачимо, одним із суттєвих недоліків правового регулювання повноважень підрозділів поліції на воді, є відсутність їх систематизації в одному

нормативно-правовому акті. Аналіз законодавчих актів, які закріплюють повноваження підрозділів поліції на воді, дозволив автору вперше здійснити систематизацію повноважень підрозділів поліції на воді, за напрямками адміністративної поліцейської діяльності, а саме: 1) превентивні; 2) контрольно-наглядові; 3) безпекові; 4) юрисдикційні; 5) організаційно-розпорядчі (управлінські); 6) інформаційно-технічні.

Разом з тим, важливість та правова неврегульованість юрисдикційних повноважень підрозділів поліції на воді, зумовлює автора продовжити науковий пошук у вказаному напрямку.

У той же час, доволі проблематичним представляється вирішення завдання щодо розкриття проблеми правового регулювання адміністративно-юрисдикційних повноважень підрозділів поліції на воді без з'ясування етимологічної сутності вищевказаного поняття.

Звернення до навчальної юридичної літератури дозволяє сформулювати загальне уявлення про зміст терміну «юрисдикція», що з латинської мови (*jurisdictio*), перекладається, як: *jus* – право; *dictio* – говорити [178, с. 35]. О.С. Юнін розкриває значення терміну «юрисдикція», стосовно діяльності суду, підкреслюючи при цьому, що досліджуване правове явище включає коло повноважень суду або адміністративного органу з правової оцінки конкретних фактів, у тому числі з розв'язання спорів та застосуванню санкцій відповідно до чинного законодавства (юридичний енциклопедичний словник) [179, с. 47].

Більш ранні наукові джерела дозволяють сформулювати значно ширше уявлення про сутність юрисдикції, яка, наприклад, в інтерпретації професора О.М. Бандурки, означає встановлену законом або нормативним актом, сукупність повноважень відповідних органів та посадових осіб щодо вирішення правових спорів, вирішення справи про правопорушення, таким чином оцінювати дії особи чи іншого суб'єкта з точки зору їх відповідності закону, застосовувати юридичні санкції до правопорушників (за винятком звернення до суду) [180, с. 152].

Проте, в контексті нашого дослідження, представляється доцільним зосередити увагу на значенні адміністративної юрисдикції, яка складає основу поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді. Варто відмітити, що лише впродовж 2021 року співробітниками територіальних підрозділів поліції на воді Національної поліції України здійснено понад 4000 патрулювань водних об'єктів, під час яких задокументовано 5,3 тис. адміністративних правопорушень, серед яких 135 протоколів про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення [18, с. 95].

Слід погодитися із думкою В.В. Пінчука, який розкриває значення адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції в широкому розумінні, маючи на увазі не тільки її «унормованість», яка являє собою закріплення у конкретних нормах права відповідно до регламентованої процедури, а й превентивну функцію поліції, тобто діяльність щодо припинення злочинів та інших правопорушень і запобігання їм [181, с. 192]. Зазначений підхід повністю узгоджується із напрямками поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, працівники яких виконують завдання у сфері запобігання та протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту.

Окреслені у науковій літературі позиції щодо сутності адміністративної юрисдикції дозволяють виокремити її характерні риси в діяльності підрозділів поліції на воді, а саме: а) публічно-управлінський (санкціонований державою) характер юрисдикційної діяльності; б) адміністративний характер юрисдикції проявляється у наділенні посадових осіб поліції на воді адміністративно-юрисдикційними повноваженнями; в) мета здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності полягає у реалізації правоохоронної функції держави; г) надання посадовими особами підрозділів поліції на воді юридичної оцінки протиправному діянню; д) наявність певного кола справ про адміністративні правопорушення, підвідомчих посадовим особам поліції на воді.

Остання виокремлена нами риса відображає найбільш проблемний аспект адміністративно-юрисдикційної діяльності підрозділів поліції на воді, який полягає у необхідності наділення посадових осіб цих підрозділів поліції широкими повноваженнями щодо притягнення порушників водного законодавства до адміністративної відповідальності.

При цьому, особливо гостро недостатній обсяг адміністративно-юрисдикційних повноважень посадових осіб підрозділів поліції на воді проявляється у процесі проведення рибоохоронних рейдів, спільно з представниками Державного агентства меліорації та рибного господарства України (далі – Держрибагентство).

Порядком проведення рибоохоронних рейдів, затвердженим наказом Міністерства аграрної політики і продовольства України від 23 жовтня 2018 року № 512, визначено процедуру реалізації правоохоронної функції органів рибоохорони шляхом проведення рибоохоронних рейдів посадовими особами Держрибагентства або його територіальних органів, спрямованих на здійснення заходів з охорони водних біоресурсів, запобігання та припинення порушень правил рибальства, регулювання рибальства у рибогосподарських водних об'єктах (їхніх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні, на континентальному шельфі України, в місцях реалізації і транспортування водних біоресурсів та знарядь добування (вилову) [182].

При цьому, відповідно до статті 10 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», посадові особи і органів рибоохорони здійснюють державний контроль та управління в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та мають такі юрисдикційні повноваження, як:

– складання протоколів і розгляд в установленому законом порядку справ про адміністративні правопорушення у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів;

– вилучення знарядь лову водних біоресурсів, транспортних засобів, обладнання та предметів, що були знаряддями правопорушення у галузі охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, а також незаконно добутих водних біоресурсів у разі неможливості встановлення власника зазначеного майна;

– у разі неможливості встановлення особи правопорушника на місці вчинення правопорушення доставляння його до правоохоронних органів чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі створення) ради для складення протоколу про адміністративне правопорушення [24].

Юрисдикційні повноваження органів рибоохорони щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення також визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Інструкцією з оформлення органами рибоохорони матеріалів про адміністративні правопорушення. Зокрема, відповідно до ст. 256 КУпАП, органи рибоохорони мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з добуванням і використанням риби та інших водних живих ресурсів, за ст. ст. 85 (ч. ч. 4, 5), 85-1, 88-1, 90 та 164 КУпАП. Крім того, згідно зі ст. 240 КУпАП, органи рибоохорони мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачені ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП [12].

Крім того, Інструкцією з оформлення органами рибоохорони матеріалів про адміністративні правопорушення, затвердженою наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 9 квітня 2003 року № 101, визначено порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення посадовими особами органів рибоохорони [183].

Як бачимо, посадові особи Держрибагентства виступають в ролі лідируючих суб'єктів у процесі проведення рибоохоронних рейдів, що зумовлено наявністю широких адміністративно-юрисдикційних повноважень у

сфері рибоохорони. Водночас, адміністративно-юрисдикційні повноваження підрозділів поліції на воді, хоча й закріплені у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», але мають загальний характер, не конкретизуючи сферу рибоохорони.

У цьому контексті правильну думку висловлює А.П. Сахно, коли зазначає, що наразі склалася така ситуація, за якої в процесі фіксації адміністративних правопорушень у сфері рибоохорони роль підрозділів поліції на воді, як правило, полягає лише в їх виявленні, а процедура їхнього оформлення та притягнення порушників до адміністративної відповідальності перебуває виключно у компетенції посадових осіб Держрибагентства, що негативно впливає на стан протидії порушенням правил рибальства та суттєво знижує ефективність взаємодії підрозділів поліції на воді та територіальних органів Держрибагентства в процесі здійснення рибоохоронних рейдів [54, с. 79].

Безпосередній зв'язок негативної динаміки правоохоронних рейдів та недостатнього обсягу адміністративно-юрисдикційних повноважень підрозділів поліції на воді у сфері рибоохорони, також виражається й у невтішних статистичних даних. Наприклад, за 9 місяців 2022 р. на 33% зменшилася кількість проведених рибоохоронних рейдів, на 40% – кількість викритих порушень, на 61% – кількість порушників, яких притягнуто до адміністративної відповідальності за незаконне придбання та реалізацію водних біоресурсів, на 61% – кількість виявлених порушень користувачами водних біоресурсів. Також, відповідно, на 65% зменшилася сума накладених штрафів за порушення правил рибальства [184]. Зазначена інформація яскраво свідчить про необхідність розширення обсягу адміністративної юрисдикції підрозділів поліції на воді у сфері рибоохорони.

У цьому контексті нами пропонується наділити посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, в частині складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП.

Отже, наприкінці дослідження вважаємо за доцільне окреслити ряд висновків та пропозицій.

В теорії адміністративного права компетенція підрозділів поліції на воді представлена в широкому та вузькому розумінні. При цьому, теоретичні підходи до вузького розуміння компетенції підрозділів поліції на воді, прибічником якої є автор цього дослідження, визначають її в якості сукупності повноважень (обов'язкової поведінки) та предметів відання (меж застосування обов'язкової поведінки) підрозділів поліції на воді.

У той час, як широке розуміння компетенції сприймається теоретиками права в якості обов'язкової наявності, поряд із повноваженнями, й цільового компонента, у вигляді мети, завдань та функцій діяльності органу публічного адміністрування, що, на нашу думку, є помилковим судженням.

Разом з тим, обидві концепції визнають центральне місце повноважень в структурі компетенції, поняття яких в діяльності підрозділів поліції на воді, нами представляється в якості врегульованої нормами адміністративного права сукупності правообов'язків підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб, спрямованих на реалізацію завдань та функцій Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту.

Аналіз законодавства, спрямованого на регулювання адміністративних правовідносин у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту дозволяє констатувати, що, по-перше, повноваження підрозділів поліції на воді, будучи «розпорошеними» по численних законодавчих актах, відзначаються несистематизованістю; по-друге, виходячи зі змісту законів, в яких використовується термін «компетенція», остання визначається в контексті окреслення меж застосування повноважень зазначеного підрозділу; по-третє, на законодавчому рівні принципів відмінностей між категоріями «повноваження» та «компетенція», не простежується, а відтак – відсутній нормативно визначений критерій, який дозволяє ідентифікувати повноваження підрозділів поліції на воді в структурі компетенції.

Аналіз законодавчих актів, які закріплюють повноваження підрозділів поліції на воді, дозволив автору вперше здійснити систематизацію повноважень підрозділів поліції на воді, за напрямками її адміністративної поліцейської діяльності, а саме: 1) превентивні; 2) контрольно-наглядові; 3) безпекові; 4) юрисдикційні; 5) організаційно-розпорядчі (управлінські); 6) інформаційно-технічні.

Окрема увага приділена автором характеристиці юрисдикційних повноважень та напрямам щодо їх вдосконалення. Окреслені у науковій літературі погляди щодо сутності адміністративної юрисдикції дозволили виокремити її характерні риси в діяльності підрозділів поліції на воді, а саме: а) публічно-управлінський (санкціонований державою) характер юрисдикційної діяльності; б) адміністративний характер юрисдикції проявляється у наділенні посадових осіб поліції на воді адміністративно-юрисдикційними повноваженнями; в) мета здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності полягає у реалізації правоохоронної функції держави; г) наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді повноваженнями щодо оформлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки на водному транспорті; д) визначення адміністративної процесуальної підвідомчості поліції на воді.

Наголошено на необхідності удосконалення правового забезпечення юрисдикційних повноважень, які реалізуються посадовими особами підрозділів поліції на воді, в процесі здійснення рибоохоронних рейдів, спільно з представниками Держрибагентства. Зокрема, пропонується наділити посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, в частині складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП.

Висновки до розділу 2

1. Специфічність діяльності підрозділів поліції на воді в порівнянні з іншими структурними підрозділами Національної поліції України дозволяє говорити про особливість їх адміністративно-правового статусу як окремого суб'єкта адміністративно-правових відносин, що складаються в процесі реалізації ними поліцейської діяльності у сфері охорони прав і свобод громадян, забезпечення громадського порядку та безпеки, протидії злочинності на об'єктах водного фонду та водної інфраструктури України.

Вважаємо за доцільне уточнити поняття адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді як урегульоване нормами адміністративного права їх правове положення в системі органів і підрозділів Національної поліції України, що характеризується закріпленою за ними компетенцією (що розкривається через специфічні права і обов'язки), здійснення якої забезпечує досягнення мети, виконання завдань та реалізацію функцій, що на них покладаються.

Структура адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді являє собою його внутрішню будову, яка передбачає формально визначений порядок розташування та взаємодії цільового, організаційно-правового та компетенційного елементів, з метою збереження їх основних властивостей у разі внутрішніх і зовнішніх змін.

Особливості адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді обумовлені їх завданнями, функціями й компетенцією, та полягають у наявності наступних ознак:

1) правовою основою адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді слугують норми інститутів адміністративного права, переважно, поліцейського та водного;

2) обумовленість мети поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді обсягом та змістом повноважень цих підрозділів;

3) кореляція організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді, відповідно до обсягу завдань та функцій їхньої діяльності;

4) наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення громадської безпеки і порядку, протидії злочинності на об'єктах водного фонду та водної інфраструктури України.

2. Мета поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді представлена в якості сукупності стратегічних пріоритетів публічного адміністрування у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, шляхи досягнення яких визначені нормативно-правовими актами України.

З огляду на відсутність у тексті чинного Положення про Управління авіації та поліції на воді, цілей діяльності зазначеного підрозділу центрального органу управління поліції, пропонується доповнити його наступною нормою: «Цілі діяльності Управління авіації та поліції на воді – це врегульована нормами адміністративного права сукупність стратегічних пріоритетів публічного адміністрування у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення громадської безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, шляхи досягнення яких визначені нормативно-правовими актами України.

На підставі аналізу норм Закону України «Про Національну поліцію», а також законодавства у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України, автор дійшов висновку про доцільність їхньої систематизації в поліцейській діяльності підрозділів поліції на воді, за критерієм поділу на загальні та спеціальні. Якщо загальні завдання, будучи закріпленими у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», властиві усім органам та підрозділам Національної поліції, то спеціальні завдання підрозділів поліції на воді відображають особливості її поліцейської діяльності та включають: 1) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, в межах

компетенції; 2) контроль за дотриманням громадянами правил користування водними об'єктами та інфраструктурою водного транспорту, шляхом застосування превентивних поліцейських заходів; 3) попередження й припинення загроз публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, у тому числі під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану; 4) взаємодія з правоохоронними органами, органами публічного адміністрування та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

Виокремлено характерні ознаки функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які: а) розкривають зміст загальних та спеціальних завдань поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; б) відображають напрями адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; в) мають динамічний характер; г) визначають межі та зміст повноважень підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб; д) спрямовані на забезпечення реалізації адміністративних правовідносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, учасниками яких виступають підрозділи поліції на воді.

З огляду на чисельність та розпорошеність в законодавстві функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, сформовано їх систему, яка включає дві групи функцій: 1) Зовнішньоорганізаційні, до числа яких віднесено: а) природоохоронна; б) превентивно-профілактична; в) контрольна-наглядова; г) юрисдикційна; д) представницька функція; 2) Внутрішньоорганізаційні, які включають: а) управлінську; б) організаційно-штатну; в) організаційно-аналітичну; г) контрольну; д) координаційну функції.

3. Виявлено низку проблемних аспектів, пов'язаних із організаційно-структурною побудовою Національної поліції, серед яких: а) необхідність утворення нових підрозділів поліції, що зумовлено потребою регулювання додаткових сфер суспільних відносин, таких як: природоохорона, транспортна

безпека тощо; б) уточнення відповідності організаційного положення деяких органів поліції, статусу міжрегіонального територіального органу поліції; в) необґрунтована кількість підрозділів поліції з жорсткою вертикальною підпорядкованістю Голові Національної поліції, яка виглядає нелогічно в умовах децентралізації виконавчої влади (відділ контролю за обігом зброї, управління авіації та поліції на воді, управління запобігання корупції, поліція особливого призначення тощо).

Організаційне (зовнішнє) положення підрозділів поліції на воді може бути представлене нами в якості набору функціональних елементів, зумовлених завданнями, функціями та компетенцією цих підрозділів та спрямованих на визначення їх місця в ієрархії органів та підрозділів Національної поліції України. Тож, з огляду на специфіку завдань, функцій та компетенції підрозділів поліції на воді, їх місце в організаційній структурі Національної поліції України, доцільно розглядати у структурі природоохоронної (екологічної) поліції, необхідність утворення якої висловлюється численними фахівцями в галузі адміністративного права.

Спираючись на норму пп. 2 п. 1 розділу III Положення про Управління авіації та поліції на воді, відповідно до якої, УАПВ «організовує та здійснює в межах компетенції координацію діяльності підрозділів авіації та поліції на воді територіальних органів Національної поліції України ...», автором зроблено висновок, що регіональні підрозділи поліції на воді, перебуваючи у складі територіальних органів поліції, організаційно не входять до структури УАПВ, а тому не відповідають статусу структурних підрозділів зазначеного Управління; по-друге, саме з цієї причини межі управлінського впливу керівника УАПВ на регіональні підрозділи поліції на воді обмежуються лише координаційними функціями та не передбачають можливість реалізації очільником УАПВ контрольних і організаційно-розпорядчих повноважень щодо регіональних підрозділів.

Розкрито особливості організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на регіональному рівні, зокрема: 1) функціонування регіональних

підрозділів поліції на воді у складі територіальних органів Національної поліції; 2) організаційно-структурна побудова регіональних підрозділів поліції на воді здійснюється за принципом їх поділу на відділи та сектори; 3) управлінський вплив керівника Управління авіації та поліції на воді щодо територіальних підрозділів поліції на воді, обмежено виключно реалізацією координаційної функції; 4) організаційно-штатна структура регіональних підрозділів поліції на воді ґрунтується на функціональних та територіальних особливостях розташування об'єктів водного фонду України.

4. В теорії адміністративного права компетенція підрозділів поліції на воді представлена в широкому та вузькому розумінні. При цьому, теоретичні підходи до вузького розуміння компетенції підрозділів поліції на воді, прибічником якої є автор цього дослідження, визначають її в якості сукупності повноважень (обов'язкової поведінки) та предметів відання (меж застосування обов'язкової поведінки) підрозділів поліції на воді.

У той час, як широке розуміння компетенції сприймається теоретиками права в якості обов'язкової наявності, поряд із повноваженнями, й цільового компонента, у вигляді мети, завдань та функцій діяльності органу публічного адміністрування, що, на нашу думку, є помилковим судженням.

Разом з тим, обидві концепції визнають центральне місце повноважень в структурі компетенції, поняття яких в діяльності підрозділів поліції на воді, нами представляється в якості врегульованої нормами адміністративного права сукупності правообов'язків підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб, спрямованих на реалізацію завдань та функцій Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту.

Аналіз законодавчих актів, які закріплюють повноваження підрозділів поліції на воді, дозволив автору вперше здійснити систематизацію повноважень підрозділів поліції на воді, за напрямками її адміністративної поліцейської діяльності, а саме: 1) превентивні; 2) контрольно-наглядові; 3) безпекові; 4)

юрисдикційні; 5) організаційно-розпорядчі (управлінські); 6) інформаційно-технічні.

Наголошено на необхідності удосконалення правового забезпечення юрисдикційних повноважень, які реалізуються посадовими особами підрозділів поліції на воді, в процесі здійснення рибоохоронних рейдів, спільно з представниками Держрибагентства. Зокрема, пропонується наділити посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, в частині складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП.

РОЗДІЛ 3.

Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді

3.1. Закордонний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді та можливості його використання в Україні

Удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді безпосередньо пов'язано із необхідністю використання позитивного закордонного досвіду правового регулювання поліцейської діяльності аналогічних поліцейських відомств в зарубіжних країнах. На думку фахівців у галузі адміністративного права, запозичення закордонного досвіду чинить позитивний вплив на стан правоохоронної системи та ефективність її функціонування.

Наприклад, цілком обґрунтованим є твердження О.І. Безпалової про те, що забезпечення необхідного рівня правопорядку не лише на території кожної держави – члена Європейського Союзу та усієї міжнародної спільноти в цілому, а й на прилеглих до неї територіях слугує надійною гарантією належного функціонування європейського простору юстиції, свободи та безпеки [185, с. 417–418].

Також, варто погодитися із думкою Д.О. Горбача, який переконаний в тому, що сучасні прагнення України щодо інтеграції у світовий правоохоронний простір мають ґрунтуватися на аналізі та дослідженні кращих практик в галузі охорони публічного порядку та безпеки, дослідженні діяльності державних інституцій закордонних країн, які виконують завдання щодо підтримання миру та правопорядку [186, с. 178].

Не є виключенням у цьому контексті й поліція на воді, успішна організація діяльності якої слугує запорукою забезпечення сталого безпекового середовища на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту.

Передусім, звернення до закордонного досвіду обумовлено необхідністю вирішення низки принципових питань організаційно-правового забезпечення діяльності української водної поліції, пов'язаних із відсутністю належного упорядкування структури цих підрозділів, недостатнім правовим регулюванням професійного навчання поліцейських водної поліції, несформованістю адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, що виражається у відсутності єдиного спеціалізованого нормативно-правового акту, який би визначав організаційно-правові засади діяльності зазначеного підрозділу поліції.

Зазначені чинники обумовлюють вироблення науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності поліції на воді. З огляду на це, важливим є вивчення позитивних закордонних практик організації діяльності аналогічних структурних підрозділів для визначення перспектив імплементації їх досвіду і вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді в Україні за вказаними вище напрямками.

Але, першочергово, варто з'ясувати місце підрозділів поліції на воді в системі закордонних поліцейських відомств, що, своєю чергою, надасть можливість розкрити значення підрозділів поліції на воді в зарубіжних країнах, а також визначити їх роль щодо запобігання та протидії правопорушенням на воді.

На сьогодні підрозділи поліції на воді функціонують у багатьох закордонних поліцейських системах.

Ураховуючи те, що першою організаційною формою підрозділів поліції на воді вважаються підрозділи, що були створені у XVIII ст. у Великобританії та Австралії, яка на той час була її колонією, і те, що вони мають найдовшу історію своєї діяльності, наше дослідження розпочнемо з вивчення їх досвіду.

Водна поліція Великобританії складається з чотирьох загонів: поліція управління порту Брістоль (вона діє також у доках Евенмунд і Портішхед), поліція управління гавані Саутгемптон і поліція манчестерських доків, поліція управління лондонського порту. Поліція управління лондонського порту є

найбільшим загоном, який здійснює свою діяльність під командуванням головного констебля, відповідального перед керівництвом порту.

Поліція управління лондонського порту є найбільшим загоном, який здійснює свою діяльність під командуванням головного констебля, відповідального перед керівництвом порту. Поліція здійснює юрисдикцію щодо всієї власності управління лондонського порту і має повноваження щодо здійснення затримання будь-яких порушників біля порту, і навіть у межах однієї милі від неї.

Поліцейський загін управління лондонського порту об'єднує чотири підрозділи, кожен з яких на своїй території має запобігати вчиненню злочинів, а також пожежам. На поліцію управління лондонського порту покладається також порятунок потопаючих.

Особливістю організації діяльності поліції управління лондонського порту є те, що воно не може самостійно здійснювати юрисдикцію щодо річки Темза. Це обумовлено історичним розвитком поліції річки Темза. Доволі тривалий період основним призначенням підрозділів поліції на воді було забезпечення захисту торговельної діяльності, однак із часом ці підрозділи довели свою дієвість не тільки в питаннях боротьби зі злочинністю на річці, але й щодо реалізації інших поліцейських завдань. Саме тому поступово вони ввійшли до структури столичної поліції і сьогодні продовжують функціонувати як підрозділ морської поліції (мовою оригіналу Marine Policing Unit. – I. X.), виконуючи місію захисту населення і майна на та біля води [187, с. 40].

Відповідно, щодо охорони порядку на цій річці вони співпрацюють зі столичною поліцією, а в нижній течії Темзи – з поліцією графств Кент та Ессекс. На нашу думку, таке розмежування компетенції поліцейських підрозділів є занадто складним, але воно обумовлено складністю самої структурної організації поліції в цій країні.

Інші три загони водної поліції, як і поліція управління лондонського порту, виконують обов'язки у своїх районах відповідно до закону про торговельне судноплавство та правил, установлених компетентною владою.

Як зазначалося, поліція на воді в Австралії також має давню історію. Нині підрозділи поліції на воді представлені Командуванням морської зони поліції Нового Південного Уельсу, а його персонал та поліцейські судна розташовані у важливих торговельних і розважальних портах з базою в Балмейні в гавані Сіднею. Головним завданням діяльності цих підрозділів визначено забезпечення морського правопорядку в Австралії і надання професійних послуг населенню з метою зниження злочинності на морі та підтримання ефективності пошуково-рятувальних операцій. До повноважень підрозділів поліції на воді належить:

- охорона водних шляхів з метою зниження злочинності;
- захист життя і майна осіб як на морі, так і у внутрішніх водах;
- здійснення контролю за проведенням різних заходів, у тому числі розважального характеру, на воді;
- координація пошуково-рятувальних робіт на узбережжі;
- проведення водолазних робіт і підводних пошуків безвісно зниклих осіб і речових доказів;
- попередження морської злочинності;
- підтримання та обслуговування поліцейських катерів [188].

Структурно до її складу входять такі підрозділи, як оперативна водна поліція, підрозділи морської розвідки, офіцери з попередження морських злочинів, водолази, детективи та група морської оперативної підтримки. Позитивно оцінюємо таку розгалужену структурну побудову підрозділів поліції на воді, а особливо наявність у їх штаті водолазів.

Зазначимо, що в Україні у структурі підрозділів поліції на воді відсутні штатні посади водолазів, проте специфіка діяльності зазначених підрозділів і реалізація ними певних завдань доволі часто потребує залучення таких фахівців з інших структур, що значно знижує оперативність та ефективність їх діяльності. Саме тому, актуальною, на нашу думку, вважається пропозиція щодо створення служби водолазів у структурі підрозділів поліції на воді в Україні.

У Німеччині водна поліція функціонує у всіх федеральних землях (за винятком Тюрінгії), при чому, як на федеральному, так і на регіональному рівні,

на місцеві водні шляхи, річки, затоки та озера, пов'язані з водними шляхами, береговими районами, портовими спорудами та вантажними спорудами, інші водойми, на яких можливе судноплавство.

Законодавчі повноваження поліції щодо забезпечення безпеки громадян включає підтримання безпеки та порядку в акваторії портів, портах, на водних шляхах і озерах. Наприклад, баварська поліція на воді, як і майже в усіх інших федеральних землях, відповідає за виконання цього завдання як частина поліції землі Баварія. Контроль за рухом комерційних і прогулянкових суден на водних шляхах і озерах, нагляд за перевезенням небезпечних вантажів на внутрішніх водних шляхах і охорона водойм і природи поблизу водойм є завданнями водної поліції Баварії. Звичайно, загальні поліцейські завдання на території її обслуговування також виконує водна поліція [189]. Своєю чергою, місцева юрисдикція поліції охорони води в Гамбурзі не тільки не обмежується судноплавними акваторіями міста, але й поширюється на всі сухопутні території в порту та навколо річки Ельба. Водна поліція міста виконує загальні та судноплавні правоохоронні завдання [190].

Поряд із виконанням загальних поліцейських функцій, в Німеччині підрозділи поліції на воді виконують низку специфічних завдань, таких як:

- контроль комерційного судноплавства та руху прогулянкових суден;
- перевірка комплектності та кваліфікації екіпажів, суднових документів, встановленого обладнання та його стану, перевірка посвідчень про кваліфікацію тощо;
- дотримання правил безпеки при перевезенні плавзасобами небезпечних вантажів;
- облік та оформлення судових аварій (не вище середнього рівня), промислових аварій та інших подій на плавзасобах;
- контроль за рибальством;
- виявлення, припинення та розслідування екологічних правопорушень, пов'язаних з водними об'єктами [191];

- виявлення небезпек для судноплавства та вжиття невідкладних заходів для їх запобігання;

- моніторинг руху, пов'язаний з дотриманням правил безпеки та зручності судноплавства (правила внутрішніх водних шляхів / державні правила судноплавства);

- контроль за наданням прогулянкових послуг водним транспортом, зокрема щодо придатності плавзасобів, наявності відповідних посвідчень водія в осіб, що ними керують, щодо дотримання обмежень швидкості їх пересування тощо;

- реєстрація та розслідування «суднових подій»;

- попередження злочинності;

- притягнення до кримінальної відповідальності за особливі адміністративні правопорушення;

- надання допомоги іншим органам державної влади у моніторингу води, рятувальним службам тощо [192]. Аналіз функцій, які виконують поліцейські підрозділів водної поліції в Німеччині, дозволяє дійти висновку про їх наділення широким арсеналом правових засобів, які дозволяють вищевказаним підрозділам поліції виконувати завдання різної функціональної спрямованості, зокрема, адміністративні, кримінально-процесуальні, оперативно-розшукові тощо.

До того ж водна поліція виступає і як представник імміграційних органів під час обробки суден, що прибувають у морські порти. А в останні роки все більшого значення набуває і функція водної поліції як виконавчого органу природоохоронної влади, для реалізації якої з працівників водної поліції формуються спеціально створені відділи (групи), які мають особливу технічну підготовку [193].

Зазначимо, що підрозділи поліції на воді залежно від їх місцевої юрисдикції законодавством федеральних земель Німеччини можуть наділятися додатковими повноваженнями.

Незважаючи на доволі розгалужену систему підрозділів поліції на воді в Німеччині, за словами експертів, в останні роки однією з головних проблем

діяльності вказаних підрозділів є скорочення штату працівників з одночасним збільшенням завдань у сфері морської безпеки, виконанням неспеціалізованих, так званих «неводних» поліцейських повноважень, що призводить до зниження ефективності виконання їхніх повноважень [194, с. 7]. З іншого боку, наділення водної поліції функціями забезпечення екологічної безпеки, створює передумови для розширення сфери регулюючого впливу цих підрозділів та гіпотетичного їх перетворення у екологічну поліцію.

Зауважимо, що аналогічні проблеми в діяльності підрозділів поліції на воді є характерними і для України, ураховуючи їхню багатофункціональність, велику кількість водних об'єктів у нашій країні та, на наш погляд, недостатню їх штатну чисельність. Вивчаючи досвід організації діяльності поліції на воді в Німеччині, схвальної оцінки заслуговує якість кадрового забезпечення цих підрозділів.

Так, вже понад сімдесят років у Гамбурзі діє спеціалізований заклад освіти, що здійснює підготовку працівників для зазначених підрозділів для всіх федеральних земель Німеччини – Школа водної поліції (мовою оригіналу WSPS. – I. X.). Діапазон курсів залежно від потреб налічує 42 курси тривалістю до 98 днів [195].

Окрім базової підготовки та перепідготовки поліцейських, яка відбувається з урахуванням законодавства відповідного федерального утворення, освітній процес включає широкий спектр курсів спеціалізованої підготовки з різних питань, пов'язаних з особливістю діяльності поліції на воді, наприклад: курс морської справи, курси з радіолокації, курс щодо особливостей перевезення небезпечних вантажів, курс щодо розслідування аварій суден тощо [196, с. 18].

Наголосимо, що на сьогодні в Україні триває процес формування системи спеціалізованої підготовки працівників для підрозділів поліції на воді. Певні зрушення в цьому напрямі відбулися з нормативним закріпленням за Донецьким державним університетом внутрішніх справ пріоритетності в забезпеченні післядипломної освіти за профілем «поліція на воді», відповідно до положень вже не діючого наказу МВС України від 06.06.2018 № 479 «Про вдосконалення

підготовки поліцейських у ЗВО МВС». Однак, не зважаючи на те, що на теперішній час у ДонДУВС змінено пріоритетність профілю у розробленні навчально-методичного забезпечення [197], підготовка висококваліфікованих фахівців підрозділів поліції на воді залишається пріоритетним завданням закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Беззаперечним є той факт, що діяльність підрозділів поліції на воді є вузькоспеціалізованою і, на нашу думку, обумовлює розробку й запровадження спеціальної освітньо-професійної програми, яка передбачала б комплекс спеціальних фахових компетентностей з урахуванням кваліфікаційних характеристик посад працівників підрозділів поліції на воді.

У Швеції підрозділи поліції на воді іменуються морською поліцією, яка функціонує в окремих територіальних одиницях, таких як Стокгольм, Готланд, Вестра Геталанд та Хальмстад.

Основними завданнями морської поліції є:

- припинення правопорушень як на суші, так і на морі;
  - попередження та боротьба з випадками керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, порушення швидкості керування таким транспортом та іншими правопорушеннями за його участю;
  - запобігання викраденню водних транспортних засобів та їх частин;
  - здійснення нагляду за полюванням і рибальством;
  - участь у проведенні рятувальних операцій та розслідуванні нещасних випадків на воді;
  - розслідування порушень законодавства про рибальство;
  - реалізація заходів щодо розшуку безвісно зниклих осіб у водному середовищі [198].
- Аналіз окреслених функцій водної поліції Швеції, дозволяє дійти висновку, що поліцейські зазначених підрозділів наділені широкими повноваженнями щодо виявлення, припинення та розслідування (!) адміністративних та кримінальних правопорушень у сфері рибоохорони, що могло б слугувати додатковим аргументом на користь наділення посадових осіб

підрозділів поліції на воді Національної поліції України ширшими повноваженнями у цій сфері, аналогічними тим, якими наразі володіють представники Держрибагентства.

Отже, морська поліція Швеції виконує типові для таких підрозділів завдання.

Зазначимо, що морська поліція Швеції має в своєму арсеналі доволі дієві інструменти щодо попередження та боротьби з випадками керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння [199]. Саме тому вважаємо позитивним досвід Швеції в частині застосування поліцією спеціальних заходів протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння. Переконані, що наявний у нашій країні механізм огляду осіб, які керують водним транспортом, на стан алкогольного сп'яніння потребує вдосконалення в частині чіткої нормативної регламентації на рівні підзаконних нормативно-правових актів [200, с. 49].

Слід наголосити на тому, що з 01 травня 2022 року в законодавство Швеції було внесено зміни в частині обов'язкової наявності спеціального водійського посвідчення для осіб, що керують гідроциклами [200]. Такі зміни розширюють контрольні повноваження морської поліції у сфері забезпечення безпеки руху персонального водного транспорту.

Зауважимо, що відповідно до українського законодавства гідроцикли належать до засобів розваги на воді та підпадають під категорію «маломірні судна», а особи, що ними керують, повинні мати посвідчення судноводія малого / маломірного судна [202], а Національна поліція України має повноваження щодо проведення перевірок судових документів, міжнародних посвідчень на право управління прогулянковим судном та посвідчень судноводія малого судна або водного мотоцикла, а також документів, що надають право управління прогулянковим судном, малим судном, водним мотоциклом, виданих до набрання чинності Закону України «Про внутрішній водний транспорт», щодо зупинки таких суден для здійснення такої перевірки [11]. Отже, у зазначених питаннях діяльність поліції на воді України та морської поліції Швеції є схожою.

У Польщі поліцейська діяльність щодо виконання завдань у водах та акваторіях здійснюється п'ятьма спеціалізованими комісаріатами у Варшаві, Кракові, Познані, Вроцлаві та Гданську і п'ятьма поліцейськими водними відділами, що діють у деяких провінціях [203, с. 6].

Позитивним аспектом є те, що така структурна організація є сталою, оскільки нормативно визначена в наказі головного коменданта поліції «Про методи та форми виконання завдань поліцейськими, які несуть службу на водах і водоймах». У ньому вказано, що службу в акваторії та в узбережній зоні можуть нести поліцейські:

- комісаріатів водної поліції;
- відділів водної поліції;
- призначені з інших відділів чи структурних одиниць поліції [204].

Як бачимо, наявність спеціального нормативного акту, спрямованого на унормування адміністративно-правового статусу польської водної поліції, забезпечує чітку та зрозумілу структурованість її підрозділів.

При цьому, особливістю організаційно-правового забезпечення цих підрозділів є те, що питання організації діяльності й несення служби підрозділами водної поліції віднесено до компетенції керівників територіальних органів поліції з урахуванням наявних сил та засобів, а також потреб надання поліцейських послуг у цій сфері [203, с. 17].

Аналіз положень нормативно-правових актів свідчить про те, що завдання підрозділів поліції на воді в Польщі, на відміну від України, є достатньо конкретизованими та систематизованими, оскільки закріплені у відомчому нормативно-правовому акті, зокрема:

- 1) запобігання злочинам і правопорушенням;
- 2) недопущення поведінки, яка може становити загрозу безпеці людей і майна або порушувати громадський порядок в акваторії та прибережних територіях;
- 3) виявлення злочинів і правопорушень, а також притягнення до відповідальності та затримання винних осіб, зокрема тих, хто порушує норми: а)

охорони природи, довкілля та екології; б) безпеки на судноплавстві; в) безпеки плавців, купальників і занять у воді, спортивні;

4) запобігання нещасним випадкам з утопленнями та порятунок людей;

5) розшук зниклих безвісти осіб, предметів, отриманих злочинним шляхом або тих, що використовувалися для їх скоєння, та володіння якими заборонено;

6) забезпечення порядку в місцях забруднення отруйними та іншими речовинами, що становлять загрозу життю чи здоров'ю людей та навколишньому середовищу, а також у місцях усунення його впливу;

7) забезпечення громадського порядку в місцях катастроф і стихійних лих;

8) спеціальна охорона водойм питної води та річок, що впадають у ці водойми;

9) контроль за організаторами заходів на акваторії та акваторії щодо дотримання умов безпеки та громадського порядку під час їх проведення;

10) співпраця з представниками неполіцейських структур, які в межах своєї компетенції реалізують заходи в акваторії та на водних об'єктах, для виконання завдань у сфері безпеки й порядку, рятування на воді та екології;

11) виконання підводних робіт у рамках процесуальної діяльності в межах наданих повноважень [204].

Незважаючи на створення у структурі Національної поліції України підрозділів поліції на воді, їх адміністративно-правовий статус на сьогодні залишається нерегульованим. Тому вважаємо доцільним використання в Україні польського досвіду щодо нормативно-правового врегулювання діяльності підрозділів поліції на воді на рівні спеціалізованого нормативно-правового акту, який визначає завдання, функції, повноваження та особливості організації служби підрозділами поліції на воді, форми та методи їхньої поліцейської діяльності тощо.

В Італії морські команди (входять до складу служби загальної профілактики та громадської допомоги територіальних підрозділів поліції) забезпечують контроль над морськими та внутрішніми територіальними водами, а також здійснюють спостереження за узбережжям для запобігання різним

злочинам, зокрема пов'язаним з нелегальною міграцією. Вони також сприяють (разом з іншими поліцейськими силами) пошуку та порятунку човнів і людей, які потрапили у складну ситуацію, а також контролюють навігаційну діяльність і рух суден [205]. Як бачимо, підрозділи водної поліції в Італії наділені широкими превентивними повноваженнями, які дозволяють посадовим особам цих підрозділів реалізовувати контрольну, наглядову та профілактичну функцію.

У Хорватії морська поліція об'єднана з аеропортовою поліцією в одну службу, яка підпорядковується Управлінню прикордонної поліції (є складовою частиною хорватської поліції). Юрисдикція морської поліції поширюється на морські порти, територіальне море і внутрішні морські води, внутрішні водні шляхи.

Ця служба здійснює: моніторинг, вивчення та аналіз стану охорони та нагляду за державним кордоном на морі, у сфері охорони безпеки морських суден і портів і операцій на морі в межах юрисдикції поліції; контроль за перетинанням державного кордону в морських портах, відкритих для міжнародних перевезень; бере участь у процедурі виявлення та оформлення порушень державного кордону на морі тощо [206]. Представляється, що наділення водної поліції функцією охорони держкордону є логічним доповненням її компетенції, оскільки в тому числі й водними шляхами Україна межує з іншими державами. Але разом з тим, правовий статус водної поліції обумовлений її функціонуванням у складі Національної поліції України, що не дозволяє цьому підрозділу виконувати функції з охорони державного кордону.

Дещо по-іншому організована система правоохоронних органів на воді у Франції. Деякі офіцери муніципальної поліції працюють у спеціалізованих групах або бригадах. Зокрема, у складі муніципальної поліції може утворюватися морська бригада. Офіцери поліції цієї бригади навчені діяти у водному середовищі [207].

Фактично вони виконують ті ж функції адміністративно-наглядової, превентивної та репресивної діяльності місцевої поліції, але пов'язані з водними об'єктами та водним транспортом. Паралельно з цим у складі Національної

жандармерії також функціонують підрозділи морської жандармерії (вони належать до спеціалізованих сил жандармерій).

Це оперативні сили, які гарантують суверенітет Франції на морі. Морська жандармерія виконує численні загальні та спеціальні місії, пов'язані з морською обороною території держави, морською розвідкою, безпекою судноплавства та контролем правил рибальства, охороною водних ресурсів та навколишнього середовища, протидією нелегальній міграції, тероризму, обігу наркотиків, браконьєрству та контрабанді, здійсненням пошукових та рятувальних операцій тощо. Морські жандарми та жандарми морського підрозділу стежать за морським простором (на відстані 200 морських миль від узбережжя) і річковою мережею. Під час спостереження вони виконують профілактичні та репресивні завдання для забезпечення безпеки громадян [207].

Отже, можна констатувати, що французька водна поліція наділена широкими безпековими повноваженнями, будучи структурним елементом, з одного боку Національної поліції Франції, а з іншого – жандармерії, яка виступає аналогом Національної гвардії України, з відповідними функціями.

Розширення повноважень водної/морської поліції від адміністративно-превентивної діяльності до реалізації заходів досудового розслідування у кримінальних правопорушеннях можна побачити також на прикладі Чилі. Незважаючи на те, що морська поліція цієї країни виконує головним чином превентивну роль, яка матеріалізується через спостереження за юрисдикційними морськими просторами, патрулювання вздовж берегової лінії та в портових районах, вона також виконує і функцію кримінального переслідування в межах наданих повноважень у разі виявлення ознак кримінально караного діяння [208].

Отже, перший і головний висновок, який можна зробити наприкінці цього дослідження, полягає в тому, що закордонні підрозділи поліції на воді, здійснюючи поліцейську діяльність, наділені широкою компетенцією, яка не обмежується суто превентивними функціями. Відтак, за обсягом компетенції підрозділи поліції на воді зарубіжних країн вперше розподілені автором на дві групи, зокрема підрозділи: а) загальної компетенції; б) спеціальної компетенції.

Термін «загальна компетенція» використовується автором у розумінні обсягу повноважень Національної поліції України, визначених у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію». Іншими словами, запобігання та протидія правопорушенням на воді здійснюється підрозділами поліції на воді в зарубіжних країнах, таких як: Велика Британія, Австралія, Німеччина, Швеція, Польща тощо, шляхом реалізації адміністративної, кримінально-процесуальної, оперативно-розшукової і, навіть, слідчої функції.

У той же час, спеціальною компетенцією наділені підрозділи поліції на воді у Франції, Хорватії, Чилі тощо, адже поряд із суто поліцейськими функціями, зазначені підрозділи виконують додаткові завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони країни.

Також, аналіз організації діяльності підрозділів поліції на воді в зарубіжних країнах дозволяє стверджувати, що поліцейські системи досліджених нами країн сформували доволі дієві організаційно-штатні структури таких підрозділів у своїй системі, проте їх будова відрізняється особливостями законодавчого регулювання, адміністративно-територіального устрою самих країн, організацією діяльності поліції в цілому та масштабністю водних територій, які є об'єктом поліцейської діяльності в цій сфері.

Розгляд повноважень підрозділів поліції на воді проаналізованих нами країн свідчить про те, що поряд з типовими завданнями для таких підрозділів у деяких країнах, наприклад Великобританії та Німеччині, характерним є виконання специфічних, так званих «неводних» поліцейських повноважень, що також може свідчити про широкий спектр функцій, якими наділені зазначені підрозділи поліції.

Узагальнення досвіду проаналізованих нами країн дає змогу визначити можливість його запровадження в Україні, зокрема:

- Австралії – щодо створення служби водолазів у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України;
- Німеччині – щодо розроблення й запровадження спеціальної освітньо-професійної програми, спрямованої на визначення спеціальних фахових

компетентностей, з урахуванням кваліфікаційних характеристик посад працівників підрозділів поліції на воді;

– Швеції – у частині застосування поліцією обмежувальних заходів, спрямованих на припинення керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння, зокрема, вдосконалення порядку тимчасового затримання водного транспортного засобу та вилучення посвідчення судноводія;

– Польщі – щодо нормативного закріплення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді у Положенні про зазначений підрозділ поліції, та визначення місця підрозділів поліції на воді у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України.

Отже, використання позитивного зарубіжного досвіду організації діяльності підрозділів поліції на воді є корисним для його запозичення з урахуванням загального контексту реформ, що відбуваються в Національній поліції України на сучасному етапі державотворення, об'єктивного оцінювання потреб і ресурсів зазначеного правоохоронного органу та актуальних питань сучасної поліцейської діяльності. В аспекті проведеного нами компаративістського дослідження організації діяльності підрозділів поліції на воді, вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання підрозділів поліції на воді становитиме завдання для наших подальших наукових розвідок за означеним напрямом наукового пошуку.

3.2. Визначення пріоритетних напрямів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, та шляхи покращення їх ефективності

Підрозділи поліції на воді є відносно новою поліцейською структурою у складі Національної поліції України. Зазначений чинник суттєво впливає на поточний стан функціонування зазначених підрозділів поліції, який характеризується триваючими процесами їх реформування.

Саме тому, сьогодні вкрай важливо не просто визначити пріоритетні напрями удосконалення діяльності зазначених підрозділів, а, передусім, розглянути їх зміст через призму стратегічного бачення їх подальшого розвитку. Важливість цього завдання також актуалізується тією проблемою, що, наразі, будь-яких документів стратегічного характеру, які безпосередньо стосуються удосконалення адміністративно-правового забезпечення поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, не існує.

Відтак, розкриття зазначеного напрямку наукового пошуку пропонуємо розпочати з аналізу тих нормативно-правових актів, які визначають стратегію розвитку органів системи МВС України та Національної поліції України.

Ще у 2001 році відомий американський поліцейст Д. Бейлі сформулював базові вимоги до змісту поліцейської діяльності в сучасному демократичному суспільстві: пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так і суспільним групам і суспільству в цілому; поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом; поліція повинна захищати права людини, особливо ті, що є необхідними для вільної політичної діяльності в демократичному суспільстві; поліція має бути прозорою у своїх діях. Ці вимоги, на думку професора В.В. Сокурєнка, є дороговказом і для української Національної поліції України нового зразка [209, с. 10].

Серед програмних документів, які визначали пріоритети розвитку Національної поліції України з моменту створення підрозділів поліції на воді, варто зазначити Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схвалєну розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, у нормах якої було визначено роль Міністерства внутрішніх справ України у сфері реалізації внутрішньої безпекової політики, яка полягає у створенні умов для розвитку безпечного середовища життєдіяльності як основи безпеки на території України, а також сучасної системи внутрішньої безпеки як фактору стримування збройної агресії Російської Федерації [109].

Як бачимо, нормотворець визначив створення надійного безпекового середовища щодо протидії внутрішнім загрозам держави, центральним завданням Міністерства внутрішніх справ України. Проте, розуміння безпекового середовища, як результату діяльності МВС України, вищевказаним програмним документом не визначено. Коментована Стратегія визначала лише напрями досягнення зазначеної мети, які полягають у:

- провадженні орієнтованої на потреби населення діяльності органів системи МВС;
- швидке та компетентне реагування на надзвичайні ситуації і події, що загрожують особистій чи публічній безпеці;
- вжиття запобіжних заходів та активної участі населення у забезпеченні публічної безпеки і порядку.

Поняття безпекового середовища без визначення його змісту також вказується у Стратегії морської безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024 [210].

Тож, проблема визначення поняття безпекового середовища набуває актуальності у контексті функціонування підрозділів поліції на воді, адже поліцейська діяльність останніх безпосередньо пов'язана із забезпеченням безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України.

Варто зазначити, що в науковій літературі питання щодо розкриття сутності безпекового середовища також не знайшло однозначного визначення. Наприклад, на переконання В.Ю. Богдановича, безпекове середовище являє собою сукупність геополітичної, політико-дипломатичної, воєнної, інформаційної та інших сфер, де зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, у яких держава реалізує свою політику національної безпеки [211, с. 33]. Разом з тим, дискусійним, на нашу думку, представляється запропонований вищевказаним автором підхід щодо сприйняття безпекового середовища в якості сфери створення сприятливих умов для виникнення реальних та потенційних загроз національним інтересам

держави. Думається, що мета створення безпекового середовища як раз і полягає не тільки у протидії зазначеним загрозам, але й їх упередженні, що унеможливорює «створення сприятливих умов» для їх розвитку.

Аналіз поняття безпекового середовища, проведений В.П. Бочарніковим та С.В. Свешніковим, дозволив розкрити його дефініцію, як сукупність зовнішніх і внутрішніх відносин між силами або суб'єктами (державами, коаліціями держав, міжнародними бізнес-структурами, політичними партіями, громадськими об'єднаннями тощо) в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини [212, с. 6].

У Додатку 1 до Методичних рекомендацій з організації та проведення оборонного огляду (п. 6.1) безпекове середовище описується таким чином: «Сукупність зовнішніх і внутрішніх відносин між суб'єктами в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини» [213].

«Безпекове середовище, - твердять науковці Центру дослідження безпекового середовища «Прометей», - часто і виправдано ототожнюється з концепціями національної та міжнародної безпеки, які дають відповідь на питання про інструменти та механізми у розпорядженні урядів і міжнародних організацій для забезпечення порядку та реалізації інтересів» [214].

Аналіз наведених вище підходів щодо визначення поняття безпекового середовища дає підстави для виокремлення в них однієї спільної риси, яка полягає у визначенні: а) суб'єктів його забезпечення; б) правових механізмів відвернення загроз безпековому середовищу; в) ролі держави у створенні безпекового середовища.

Разом з тим, звернення до пункту 1.7 наказу Міністерства транспорту України «Про затвердження Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті» від 20 листопада 2003 року № 904, дає підстави для висновку, що безпека судноплавства в зазначеному нормативно-правовому акті, визначається як стан збереження (захищеності)

людського здоров'я і життя, довкілля та майна на морі й на внутрішніх водних шляхах; відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з загибеллю або травмуванням людей, заподіянням шкоди довкіллю або матеріальних збитків [215]. Тобто, в наведеному легальному визначенні безпеки судноплавства жодним чином не визначені державні механізми (не визначена роль держави), завдяки яким зазначений сегмент безпекового середовища забезпечується. Іншими словами, не визначена роль публічного управління в процесі забезпечення безпекового середовища на водних об'єктах, де поліція виконує важливу функцію, яка пов'язана із забезпеченням публічної безпеки і порядку на інфраструктурі водного транспорту.

У той же час, варто погодитися із висновком К.Л. Бугайчука, який переконаний в тому, що в сучасній безпековій парадигмі безпекове середовище тлумачиться в якості умов життєдіяльності людей, сукупності зовнішніх і внутрішніх відносин між суб'єктами в усіх сферах національної безпеки, комплексу факторів, що впливають на рівень державної та національної безпеки, сукупності геополітичної, політико-дипломатичної, воєнної, інформаційної та інших сфер тощо [216, с. 113].

При цьому, одним із важливих елементів функціонування сталого безпекового водного середовища та, одночасно, важливим об'єктом охорони з боку підрозділів поліції на воді, слугує безпека судноплавства. Не піддаючи сумнів важливу роль публічного адміністрування у механізмі забезпечення безпеки судноплавства, наведемо лише декілька наукових робіт, в яких авторами підкреслено провідне значення державного управління в процесі забезпечення безпеки судноплавства.

Так Т.М. Плачковою, в роботі «Адміністративно-правовий механізм забезпечення безпеки мореплавства в Україні: генеза правового регулювання» в хронологічному порядку розглянуто основні нормативно-правові акти українського законодавства в сфері забезпечення безпеки мореплавства. Відзначається актуальність комплексного дослідження сучасного адміністративно правового механізму забезпечення безпеки мореплавства в

Україні з урахуванням останніх змін в побудові системи органів управління морської сферою, а також в світлі оновлення нормативно-правового забезпечення морської діяльності [217, с. 79].

У дисертаційному дослідженні В.О. Сергійчик «Адміністративно-правові засади виконання Україною обов'язків держави прапора щодо контролю технічного стану морських суден» [218, с. 6] запропоновано зміни у складі центральних органів виконавчої влади України щодо технічного регулювання у галузі торговельного мореплавства та визначено їхню функціональну компетенцію. Стверджується про необхідність забезпечення ефективності виконання Україною обов'язків держави прапора щодо контролю технічного стану морських торговельних суден шляхом удосконалення адміністративно-правових засад виконавчо-розпорядчої діяльності відповідних органів виконавчої влади.

Таким чином, роль публічного управління в процесі забезпечення безпеки судноплавства відіграє першочергове значення, а тому, поняття «безпека судноплавства», у розумінні наказу Мінтрансу України «Про затвердження Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті» від 20 листопада 2003 року №904, на нашу думку, має бути уточнено, з урахуванням пріоритетного значення державного управління у цьому процесі.

Тож, вважаємо за доцільне пункт 1.7. вищеназваного наказу викласти у такій редакції: безпека судноплавства (БС) – це стан захищеності водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України від зовнішніх та внутрішніх загроз життю та здоров'ю людей, довкіллю, майну на морі і на внутрішніх водних шляхах, за допомогою сукупності організаційних, правових, матеріально-технічних, інформаційних заходів, які застосовуються суб'єктами публічного адміністрування в процесі реалізації державної безпекової політики.

Таким чином, забезпечення безпеки судноплавства слугує одним із головних стратегічних напрямів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України. У той же час, зазначений вектор поліцейської

діяльності вказаних підрозділів не позбавлений численних недоліків правового регулювання, на які варто звернути увагу у цьому дослідженні.

Передусім, це стосується правового регулювання порядку оформлення посадовими особами поліції на воді адміністративних правопорушень на водному транспорті. Одразу варто наголосити на недосконалоості норми статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої до числа повноважень поліції відноситься вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; здійснення супроводження транспортних засобів тощо.

Тобто, серед загального числа водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, тільки морські та річкові порти визначені в якості місця забезпечення публічної безпеки і порядку, що, на наш погляд, значно звужує сферу компетенції підрозділів поліції на воді.

З огляду на це, пропонуємо викласти пункт 10 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», в наступній редакції: «10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, інших публічних місцях».

Отже, в разі виявлення адміністративних правопорушень на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, посадові особи поліції на воді, відповідно до статті 32 цього ж закону, наділені повноваженнями щодо здійснення перевірки документів особи в разі, якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом учинення правопорушення.

Але в той же час, за результатами виявлення таких правопорушень у сфері безпеки судноплавства, посадові особи підрозділів поліції на воді мають обмежені повноваження щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення за статтями 116-117 КУпАП, в частині наявності у судноводіїв

відповідних документів на право керування водними транспортними засобами. Іншими словами, відсутні правові механізми, які дозволяють посадовим особам підрозділів поліції на воді реагувати на вказані адміністративні правопорушення, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

Передусім, ідеться про те, що, відповідно до статті 23 зазначеного закону, поліція наділена повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення та розгляду відповідних адміністративних справ. Водночас, докладний аналіз статті 255 КУпАП дозволяє твердити, що посадові особи підрозділів поліції на воді не відносяться до суб'єктів, наділених повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки судноплавства.

Лише за частиною 4 статті 116-2 КУпАП та статтею 117 КУпАП, розгляд яких віднесено до компетенції поліції, посадові особи підрозділів поліції на воді, гіпотетично, наділені правом складання адміністративних протоколів, якщо особа осперить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, у розумінні частини 6 статті 258 КУпАП.

За всіма іншими адміністративними правопорушеннями, передбаченими ст.ст. 116, 116-1, 116-2, 116-3 КУпАП, правом розглядати справи та, відповідно, складати протоколи про адміністративні правопорушення, наділені посадові особи Адміністрації судноплавства, юрисдикційна компетенція яких у сфері безпеки судноплавства визначена ст.ст. 225, 255 КУпАП, а також пунктом 13 Положення про Державну службу морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 212, відповідно до якого Голова та інші посадові особи Адміністрації судноплавства складають у випадках, передбачених законом, протоколи про адміністративні правопорушення, розглядають справи про адміністративні правопорушення та накладають адміністративні стягнення [219].

Нагадаємо, що відповідно до Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 16

лютого 2004 року № 91, судно повинно мати такі основні судові документи: свідоцтво про право плавання (судновий патент); свідоцтво про право власності на судно; свідоцтво про придатність до плавання; класифікаційне свідоцтво та інші свідоцтва класифікаційного товариства стосовно класу; свідоцтво про мінімальний склад екіпажу; пожежно-контрольний формуляр; суднова роль (список осіб судового екіпажу); судновий журнал (вахтовий журнал, єдиний вахтовий журнал); машинний журнал (для суден з механічним двигуном); санітарний журнал; суднове санітарне свідоцтво; єдину книгу оглядів суден; дозвіл на право користування судною радіостанцією; пасажирське свідоцтво (для пасажирських суден); мірільне свідоцтво (тільки для суден, призначених для перевезення вантажів). Малим суднам достатньо мати судновий білет, свідоцтво про придатність судна до плавання. Безекіпажному судну достатньо мати свідоцтво про право плавання, свідоцтво про право власності на судно, свідоцтво про придатність до плавання, класифікаційне свідоцтво та інші свідоцтва класифікаційного товариства стосовно класу [75].

Таким чином, має місце ситуація, за якої посадові особи підрозділів поліції на воді відповідно до вимог ст. 32 Закону «Про Національну поліцію» наділені повноваженнями щодо перевірки документів у судноводіїв та іншими повноваженнями, які дозволяють виявляти правопорушення на транспорті, однак, у порушення статті 23 цього ж закону, поліцейські не мають права складати протоколи про адміністративні правопорушення, за умови виявлення таких проступків.

Виправлення зазначеної правової колізії бачиться нами у наділенні посадових осіб підрозділів поліції на воді повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки судноплавства, передбачених статтями 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП, шляхом внесення відповідних доповнень до статті 255 КУпАП.

Аналогічна ситуація щодо розбіжностей між повноваженнями та заходами реагування на правопорушення з боку поліції на воді також існує під час реагування на керування річковими, морськими, малими, спортивними суднами

або водними мотоциклами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ч. 5 ст. 130 КУпАП).

Відповідно до вимог ст. 255 КУпАП органи Національної поліції України мають право складати адміністративні матеріали за правопорушення, передбачені ч. 5 ст. 130 КУпАП. Вимога до судноводія щодо заборони керування судном у стані втоми чи сп'яніння закріплена в пункті 1.2.6. Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 16 лютого 2004 року № 91 [75].

Водночас відповідно до ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може зупиняти транспортний засіб лише в разі порушення ним Правил дорожнього (!) руху. А це означає, що зупиняти транспортний засіб на воді поліцейський не може, адже судноводій порушує не Правила дорожнього руху, а Правила судноплавства на внутрішніх водних шляхах України. Тобто маємо таку неоднозначну ситуацію, коли скласти протокол про адміністративне правопорушення поліцейський може, а здійснити дії, що передують його складанню – ні.

Стаття 35 Закону «Про Національну поліцію» відносно водних транспортних засобів визначає лише обмежений перелік підстав для їх зупинки, а саме: коли є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу; якщо транспортний засіб перебуває в розшуку; якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху; порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Представляється, що перелік підстав для зупинки транспортного засобу, визначений частиною 1 статті 35 Закону «Про Національну поліцію», має бути розширений, з урахуванням особливостей, які стосуються руху водних транспортних засобів. Саме тому, використання у вказаній статті термінологічної конструкції «правила дорожнього руху» пропонується замінити у всіх відмінках словосполученням «правила руху на транспорті» (пункт 1

частини 1 статті 35); «дорожньо-транспортна пригода» замінити терміном «транспортна пригода» (пункти 3,5,6 частини 1 статті 35); «учасник дорожнього руху» замінити словосполученням «учасник руху на транспорті» (пункти 6,8 частини 1 статті 35). Інший шлях вирішення зазначеного питання полягає у розширенні повноважень поліції у сфері безпеки судноплавства, визначених статтею 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт».

Важливий напрям удосконалення правового регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді також пов'язаний із документуванням адміністративних правопорушень, відповідальність за які передбачена статтею 130 КУпАП.

Відповідно до частини 3 статті 40 Закону України «Про внутрішній водний транспорт», судноводієві забороняється керувати судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, втоми або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Заборона керування водним транспортом у стані сп'яніння також передбачена і в підзаконних нормативно-правових актах. Так, як вже зазначалося, відповідно до Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, судноводію під час керування судном забороняється перебувати в стані втоми чи сп'яніння.

Також, відповідно до Типової форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді, затвердженої наказом Міністерства інфраструктури України від 07 липня 2022 року № 493, судноводію малого, спортивного судна, водного мотоцикла забороняється:

а) керувати судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, втоми, у хворобливому стані або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

б) передавати керування судном особам, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, у хворобливому стані, у стані

стомлення або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції [220].

У разі виявлення уповноваженими працівниками підрозділів Національної поліції України фактів керування малим, спортивним судном або водним мотоциклом судноводієм у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, до судноводіїв таких суден вживаються заходи відповідно до вимог статті 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення [220].

Звертаючись до положень статті 266 КУпАП, варто відмітити, що в її змісті зазначено категорію «особи», які підлягають відстороненню від керування транспортними засобами під час вчинення адміністративних правопорушень за статтею 130 КУпАП. При цьому, використання в назві статті 266 КУпАП коми після словосполучення «транспортні засоби», дозволяє дійти висновку, що законодавець не відносить морські, річкові, малі, спортивні судна та водні мотоцикли до числа транспортних засобів.

Зверніть увагу на назву статті 260 КУпАП: «Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами...». Зазначений підхід свідчить про те, що законодавець змістовно розділяє поняття «транспортні засоби» та «водні транспортні засоби», що, на нашу думку, є необґрунтованою позицією.

Такий підхід, за логікою, має мати наслідком прийняття окремого нормативно-правового акту, спрямованого на визначення порядку оформлення правопорушень за статтею 130 КУпАП, суб'єктами яких є судноводії. Але, водночас, вважаємо за доцільне висловити власні міркування з цього приводу.

Аналіз законодавства України, в контексті використання терміну «транспортний засіб», дає підстави для висновку, що останнє використовується в якості родового поняття, для цілей кожного окремо взятого законодавчого акту.

Наприклад, у контексті правового регулювання дорожнього руху, варто звернути увагу на постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти

безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» [221], відповідно до якої при визначенні поняття «транспортні засоби» у кримінальних та адміністративних провадженнях, суди повинні керуватись приміткою до статті 286 КК України, частиною 7 статті 121 КУпАП та пунктом 1.10 Правил дорожнього руху, затверджених Постановою КМУ від 10 жовтня 2001 року № 1306.

Відповідно до згаданої постанови, транспортний засіб – це пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів [222].

Поняттям «транспортний засіб» оперує також і Закон України «Про автомобільний транспорт» в розумінні його як засіб, не обладнаний спеціальним устаткуванням і призначений для перевезення пасажирів або вантажів (автобус, легковий автомобіль, вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу) [223].

Разом з тим, відповідно до статті 1 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» усі види суден, які використовуються на внутрішніх морських та річкових шляхах України, відносяться до числа плавучих транспортних засобів. Тобто, судноводії, поряд з водіями, також відносяться до числа осіб, які керують транспортними засобами, що створює передумови для об'єднання процедури огляду водіїв (судноводіїв) за статтею 130 КУпАП, в рамках Інструкції, затвердженої наказом МВС України «Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» від 09 листопада 2015 року № 1452/735 (далі – Інструкція) [224].

Саме з цією метою законодавець у статті 130 КУпАП для позначення суб'єкта адміністративного правопорушення використовує у всіх її частинах узагальнюючу правову категорію – «особа, яка керує транспортним засобом». Між тим, Інструкція у своїй назві та змісті використовує вужчу правову конструкцію – «водій транспортного засобу», не зважаючи на те, що процедура

виявлення ознак сп'яніння у водіїв транспортних засобів та судноводіїв водного транспорту є ідентичною.

На вказану нормативну прогалину звертає увагу й І.І. Риндюк у дисертаційному дослідженні «Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в Україні та іноземних державах», наголошуючи при цьому на необхідності усунення цієї прогалини, шляхом «об'єднання відповідальності водіїв та судноводіїв за керування транспортними засобами або суднами в стані сп'яніння в межах однієї статті (її частин)» [225, с. 20].

Вищезазначені аргументи, а також аналіз змісту Інструкції дозволяє стверджувати про те, що її положення мають розповсюджуються також і на осіб, що керують морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами. Однак, на теперішній час, її положення розповсюджуються виключно на процедуру виявлення стану сп'яніння водіїв дорожніх транспортних засобів, що, на нашу думку, є нелогічним.

З огляду на це, пропонуємо назву Інструкції викласти у такій редакції: «Інструкція про порядок виявлення у осіб, які керують транспортними засобами, ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції».

Крім того, пункт 1 розділу 1 Інструкції викласти у такій редакції: «Ця Інструкція визначає процедуру проведення огляду осіб, які керують транспортними засобами, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду».

У тексті Інструкції словосполучення «водій транспортного засобу» у всіх відмінках замінити на «особа, яка керує транспортним засобом».

Таким чином, наприкінці цього дослідження вважаємо за доцільне висловити такі висновки та пропозиції.

На підставі аналізу програмних документів МВС України, з'ясовано, що одним із пріоритетних напрямів поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, є забезпечення безпеки судноплавства, поняття якої уточнено автором, в контексті сучасної безпекової політики держави та напрямів поліцейської діяльності поліції на воді, в результаті чого запропоновано авторське визначення безпеки судноплавства, як стану захищеності водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України від зовнішніх та внутрішніх загроз життю та здоров'ю людей, довкіллю, майну на морі і на внутрішніх водних шляхах, за допомогою комплексу організаційних, правових, матеріально-технічних та інформаційних заходів.

Надано пропозиції стосовно розширення переліку водних об'єктів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції на воді, в якості яких пунктом 10 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», наразі визначено виключно морські та річкові порти, тоді як регулюючий вплив підрозділів поліції на воді розповсюджується на водні об'єкти та інфраструктуру водного транспорту України.

Звернуто увагу на необхідність розширення адміністративної компетенції підрозділів поліції на воді, шляхом наділення їх посадових осіб повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки судноплавства, передбачених статтями 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП та внесенням відповідних доповнень до статті 255 КУпАП.

Проаналізовано підстави зупинення транспортного засобу, визначені у статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», на підставі чого зроблено висновок, що сферою їх застосування виступає дорожній рух та його безпека, що, на думку автора, порушує принцип універсальності правової норми. У зв'язку з цим, обґрунтовано доцільність використання в тексті зазначеної статті термінологічних конструкцій, які розширюють підстави зупинення транспортних засобів також і на водні транспортні засоби.

З метою визначення універсального механізму огляду водіїв (судноводіїв) на стан сп'яніння посадовими особами підрозділів поліції на воді, автором

запропоновано у назві та тексті Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, використання терміну «особа, яка керує транспортним засобом», замість словосполучення «водій транспортного засобу».

Крім цього, пропонується:

доповнити ч. 3 ст. 40 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» пунктом 8 наступного змісту: «у разі причетності до аварійної події до проведення медичного огляду не вживати без призначення медичного працівника алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, які входять до офіційно затвердженого складу аптечки);

у тексті статті 265-1 КУпАП та Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. N 1086 слова «посвідчення водія на транспортний засіб» у всіх відмінках і числах замінити словами «посвідчення водія або посвідчення судноводія на транспортний засіб»;

доповнити Порядок тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102 пунктом 3-1 такого змісту: «Доставлення річкового, морського, малого, спортивного судна або водного мотоцикла на базу для стоянки малих або спортивних суден здійснюється уповноваженим працівником підрозділу поліції котрий має посвідчення судноводія».

Актуальність та своєчасність надання вищевказаних пропозицій також обумовлюється результатами анкетування 150 працівників підрозділів поліції на воді Черкаської, Київської, Запорізької та Дніпропетровської областей, щодо доцільності удосконалення організації діяльності підрозділів поліції на воді (Додаток Д).

Висновки до розділу 3

1. Отже, перший і головний висновок, який можна зробити наприкінці цього дослідження, полягає в тому, що закордонні підрозділи поліції на воді, здійснюючи поліцейську діяльність, наділені широкою компетенцією, яка не обмежується суто превентивними функціями. Відтак, за обсягом компетенції підрозділи поліції на воді зарубіжних країн вперше розподілені автором на дві групи, зокрема підрозділи: а) загальної компетенції; б) спеціальної компетенції.

Термін «загальна компетенція» використовується автором у розумінні обсягу повноважень Національної поліції України, визначених у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію». Іншими словами, запобігання та протидія правопорушенням на воді здійснюється підрозділами поліції на воді в зарубіжних країнах, таких як: Велика Британія, Австралія, Німеччина, Швеція, Польща тощо, шляхом реалізації адміністративної, кримінально-процесуальної, оперативно-розшукової і, навіть, слідчої функції.

У той же час, спеціальною компетенцією наділені підрозділи поліції на воді у Франції, Хорватії, Чилі тощо, адже поряд із суто поліцейськими функціями, зазначені підрозділи виконують додаткові завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони країни.

Також, аналіз організації діяльності підрозділів поліції на воді в зарубіжних країнах дозволяє стверджувати, що поліцейські системи досліджених нами країн сформували доволі дієві організаційно-штатні структури таких підрозділів у своїй системі, проте їх будова відрізняється особливостями законодавчого регулювання, адміністративно-територіального устрою самих країн, організацією діяльності поліції в цілому та масштабністю водних територій, які є об'єктом поліцейської діяльності в цій сфері.

Розгляд повноважень підрозділів поліції на воді проаналізованих нами країн свідчить про те, що поряд з типовими завданнями для таких підрозділів у деяких країнах, наприклад Великобританії та Німеччині, характерним є виконання специфічних, так званих «неводних» поліцейських повноважень, що

також може свідчити про широкий спектр функцій, якими наділені зазначені підрозділи поліції.

Узагальнення досвіду проаналізованих нами країн дає змогу визначити можливість його запровадження в Україні, зокрема:

– Австралії – щодо створення служби водолазів у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України;

– Німеччини – щодо розроблення й запровадження спеціальної освітньо-професійної програми, спрямованої на визначення спеціальних фахових компетентностей, з урахуванням кваліфікаційних характеристик посад працівників підрозділів поліції на воді;

– Швеції – у частині застосування поліцією обмежувальних заходів, спрямованих на припинення керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння, зокрема, вдосконалення порядку тимчасового затримання водного транспортного засобу та вилучення посвідчення судноводія;

– Польщі – щодо нормативного закріплення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді у Положенні про зазначений підрозділ поліції, та визначення місця підрозділів поліції на воді у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України.

Отже, використання позитивного зарубіжного досвіду організації діяльності підрозділів поліції на воді є корисним для його запозичення з урахуванням загального контексту реформ, що відбуваються в Національній поліції України на сучасному етапі державотворення, об'єктивного оцінювання потреб і ресурсів зазначеного правоохоронного органу та актуальних питань сучасної поліцейської діяльності. В аспекті проведеного нами компаративістського дослідження організації діяльності підрозділів поліції на воді, вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання підрозділів поліції на воді становитиме завдання для наших подальших наукових розвідок за означеним напрямом наукового пошуку.

2. На підставі аналізу програмних документів МВС України, з'ясовано, що пріоритетним напрямом поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді

визначено забезпечення належного безпекового середовища на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, центральним елементом якого виступає безпека судноплавства.

Автором уточнено поняття безпеки судноплавства, в контексті сучасної безпекової політики держави та напрямів поліцейської діяльності поліції на воді, як стану захищеності водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України від зовнішніх та внутрішніх загроз життю та здоров'ю людей, довкіллю, майну на морі і на внутрішніх водних шляхах, за допомогою комплексу організаційних, правових, матеріально-технічних та інформаційних заходів.

Надано пропозиції стосовно розширення переліку водних об'єктів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами поліції на воді, в якості яких пунктом 10 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», наразі визначено виключно морські та річкові порти, тоді як регулюючий вплив підрозділів поліції на воді розповсюджується на водні об'єкти та інфраструктуру водного транспорту України.

Звернуто увагу на необхідність розширення адміністративної компетенції підрозділів поліції на воді, шляхом наділення їх посадових осіб повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки судноплавства, передбачених статтями 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП та внесенням відповідних доповнень до статті 255 КУпАП.

Проаналізовано підстави зупинення транспортного засобу, визначені у статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», на підставі чого зроблено висновок, що сферою їх застосування виступає дорожній рух та його безпека, що, на думку автора, порушує принцип універсальності правової норми. У зв'язку з цим, обґрунтовано доцільність використання в тексті зазначеної статті термінологічних конструкцій, які розширюють підстави зупинення транспортних засобів також і на водні транспортні засоби.

З метою визначення універсального механізму огляду водіїв (судноводіїв) на стан сп'яніння посадовими особами підрозділів поліції на воді, автором запропоновано у назві та тексті Інструкції, затвердженої наказом МВС України

від 09 листопада 2015 року № 1452/735, використання терміну «особа, яка керує транспортним засобом», замість словосполучення «водій транспортного засобу».

Крім цього, пропонується:

доповнити ч. 3 ст. 40 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» пунктом 8 наступного змісту: «у разі причетності до аварійної події до проведення медичного огляду не вживати без призначення медичного працівника алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, які входять до офіційно затвердженого складу аптечки);

у тексті статті 265-1 КУпАП та Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. N 1086 слова «посвідчення водія на транспортний засіб» у всіх відмінках і числах замінити словами «посвідчення водія або посвідчення судноводія на транспортний засіб»;

доповнити Порядок тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102 пунктом 3-1 такого змісту: «Доставлення річкового, морського, малого, спортивного судна або водного мотоцикла на базу для стоянки малих або спортивних суден здійснюється уповноваженим працівником підрозділу поліції котрий має посвідчення судноводія».

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному дослідженні адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, у результаті чого сформульовано низку нових наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення їх діяльності та підвищення її ефективності. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Визначено сутність діяльності підрозділів поліції на воді в якості різновиду поліцейської діяльності, урегульованої нормами адміністративного права, в процесі якої посадові особи підрозділів поліції на воді Національної поліції України реалізують специфічні функції, шляхом здійснення цілеспрямованого організуючого державно-владного впливу на суспільні відносини у сфері охорони водного фонду та водної інфраструктури України, з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод громадян та протидії злочинності.

Виокремлено особливості поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які дозволяють ідентифікувати її з-поміж інших суб'єктів поліцейської діяльності, а саме: 1) урегульованість нормами матеріального та процесуального адміністративного права; 2) забезпечення публічного порядку та безпеки в особливій сфері суспільних відносин, які виникають з приводу охорони та захисту водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; 3) застосування специфічних методів адміністративного права – переконання та примусу; 4) зміст поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді полягає у попередженні та припиненні адміністративних та кримінальних правопорушень на водних об'єктах.

2. Проаналізовано стан наукової розробленості проблем поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які, на теперішній час, виступають відносно новим вектором адміністративно-правових досліджень, який

характеризується недостатнім рівнем узагальнення. Українські вчені приділили увагу розкриттю окремих напрямів діяльності підрозділів поліції на воді, зокрема: характеристиці завдань підрозділів поліції на воді (М.Ю. Веселов, Є.О. Пилипенко); визначенню ролі й місця підрозділів поліції на воді, серед суб'єктів забезпечення національної безпеки держави (С.О. Кузніченко); особливостям професійної підготовки працівників підрозділів поліції на воді (Є.О. Пилипенко); особливостям адміністративно-юрисдикційної діяльності підрозділів поліції на воді (А.П. Сахно, Я.А. Коваленко).

Водночас, не з'ясованими й дотепер залишаються питання щодо: а) визначення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді; б) унормування їхньої поліцейської діяльності, шляхом закріплення завдань, функцій та повноважень цього підрозділу поліції, в спеціальному нормативно-правовому акті, який наразі відсутній; в) визначення особливостей взаємодії підрозділів поліції на воді з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері охорони об'єктів водного фонду України; г) удосконалення організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді.

3. З'ясовано особливості правового регулювання діяльності підрозділів поліції на воді нормами адміністративного права, які полягають у двовекторній галузевій спрямованості законодавчих актів, одна група яких належить до галузі поліцейського права, а інша, не менш важлива, становить сферу регулювання водного права. Але, водночас, обидві галузі виступають структурними елементами адміністративного права, що й обумовлює провідну роль останнього в процесі регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді.

Визначено ознаки норм адміністративного права у сфері діяльності підрозділів поліції на воді, а саме: предмет регулюючого впливу норм адміністративного права складають адміністративні правовідносини у сфері діяльності підрозділів поліції на воді; мета регулюючого впливу полягає у забезпеченні за допомогою адміністративно-правових засобів нормального функціонування водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

застосування посадовими особами підрозділів поліції на воді специфічних методів адміністративного права – переконання та примусу; процедурний (стадійний) характер діяльності щодо оформлення адміністративних правопорушень у вказаній сфері суспільних відносин; наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю, яка дозволяє їм набувати й реалізовувати повноваження щодо охорони прав і свобод людини, забезпечення публічного порядку та безпеки, протидії злочинності на водних об'єктах.

4. Уточнено поняття адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді як урегульованого нормами адміністративного права їх правового положення в системі органів і підрозділів Національної поліції України, що характеризується закріпленою за ними компетенцією (що розкривається через специфічні права і обов'язки), здійснення якої забезпечує досягнення мети, виконання завдань та реалізацію функцій, що на них покладаються.

Розкрито структуру адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді, яка являє собою його внутрішню будову, що передбачає формально визначений порядок розташування та взаємодії цільового, організаційно-правового та компетенційного елементів, з метою збереження їх основних властивостей у разі внутрішніх і зовнішніх змін.

З'ясовано обумовленість особливостей адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді завданнями, функціями й компетенцією підрозділів поліції на воді, що полягають у наявності таких ознак: 1) правовою основою адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді слугують норми поліцейського та водного права; 2) обумовленість мети поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді обсягом та змістом повноважень цих підрозділів; 3) кореляція організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді, відповідно до обсягу завдань та функцій їх діяльності; 4) наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді адміністративною правосуб'єктністю у сфері охорони прав і свобод людини, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту.

5. Систематизовано завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, за критерієм поділу їх на загальні та спеціальні. Якщо загальні завдання, будучи закріпленими у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», властиві усім органам та підрозділам Національної поліції України, то спеціальні завдання підрозділів поліції на воді відображають особливості їх поліцейської діяльності та включають: 1) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, в межах компетенції; 2) контроль за дотриманням громадянами правил користування водними об'єктами та інфраструктурою водного транспорту, шляхом застосування превентивних поліцейських заходів; 3) попередження й припинення загроз публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, у тому числі під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану; 4) взаємодія з правоохоронними органами, органами публічного адміністрування та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

Виокремлено характерні ознаки функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, які: а) деталізують загальні та спеціальні завдання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; б) відображають напрями адміністративної поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді; в) мають динамічний характер; г) визначають межі та зміст повноважень підрозділів поліції на воді та їх посадових осіб; д) спрямовані на забезпечення реалізації адміністративних правовідносин у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, учасниками яких виступають підрозділи поліції на воді.

З огляду на чисельність та розпорошеність в законодавстві функцій поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, сформовано їх систему, яка включає дві групи функцій: 1) Зовнішньоорганізаційні, до числа яких віднесено: а) природоохоронна; б) превентивно-профілактична; в) контрольна-наглядова; г)

юрисдикційна; д) представницька; 2) Внутрішньоорганізаційні, які включають: а) управлінську; б) організаційно-штатну; в) організаційно-аналітичну; г) контрольну; д) координаційну.

6. З'ясовано особливості організаційно-структурної побудови підрозділів поліції на воді на регіональному рівні, зокрема: 1) функціонування територіальних підрозділів поліції на воді у складі територіальних органів Національної поліції України; 2) організаційно-структурна побудова територіальних підрозділів поліції на воді відзначається відсутністю субординаційних зв'язків із Управлінням авіації та поліції на воді; 3) управлінський вплив керівника Управління авіації та поліції на воді щодо територіальних підрозділів поліції на воді, обмежено виключно реалізацією координаційної функції; 4) організаційно-штатна структура територіальних підрозділів поліції на воді ґрунтується на функціональних та територіальних особливостях розташування об'єктів водного фонду України.

Спираючись на норму п.п. 2 п. 1 розділу III Положення про Управління авіації та поліції на воді, зроблено висновок, що територіальні підрозділи поліції на воді, перебуваючи у складі територіальних органів Національної поліції, організаційно не входять до структури УАПВ, а тому не відповідають статусу структурних підрозділів зазначеного Управління. Зазначений факт обумовлює необхідність організаційно-штатного упорядкування підрозділів поліції на воді, шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді та нормативного закріплення їх правового статусу.

7. Охарактеризовано сучасний стан правового забезпечення повноважень підрозділів поліції на воді, на підставі чого дисертант дійшов висновку, що їх повноваження, будучи «розпорошеними» по численних нормативних актах, відзначаються несистематизованістю; виходячи зі змісту законів, в яких використовується термін «компетенція», остання визначається в контексті окреслення меж застосування повноважень підрозділів поліції на воді; на законодавчому рівні принципів відмінностей між категоріями «повноваження» та «компетенція» законодавцем не проводиться, про що

свідчить відсутність нормативно визначених критеріїв ідентифікації повноважень підрозділів поліції на воді в структурі компетенції.

Наголошено на необхідності розширення компетенції підрозділів поліції на воді, в процесі здійснення рибоохоронних рейдів, спільно з представниками Держрибагентства, шляхом наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення: а) за порушення правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачених ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП; б) за порушення безпеки судноплавства, передбачених статтями 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП та внесенням відповідних доповнень до статті 255 КУпАП.

8. Проаналізовано закордонний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді, в результаті чого встановлено, що вони наділені широкою компетенцією, яка не обмежується суто превентивними функціями. За обсягом компетенції підрозділи поліції на воді зарубіжних країн узагальнено автором у дві групи, зокрема підрозділи: а) загальної компетенції – у розумінні сукупності повноважень, визначених статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію»; б) спеціальної компетенції, коли поряд із суто поліцейськими функціями, підрозділи поліції на воді виконують додаткові завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони країни.

Узагальнення досвіду Австралії, Німеччини, Швеції, Польщі, Хорватії, Франції, Італії дає змогу визначити можливість його запровадження в Україні, зокрема щодо: 1) створення служби водолазів у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України; 2) розроблення й запровадження спеціальної освітньо-професійної програми, спрямованої на визначення спеціальних фахових компетентностей, з урахуванням кваліфікаційних характеристик посад працівників підрозділів поліції на воді; 3) застосування поліцією обмежувальних заходів, спрямованих на припинення керування водними транспортними засобами у стані сп'яніння, зокрема, вдосконалення порядку тимчасового затримання водного транспортного засобу та вилучення

посвідчення судноводія; 4) нормативного закріплення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді у Положенні про зазначений підрозділ поліції, та визначення місця підрозділів поліції на воді у структурі Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України.

9. Визначено пріоритетний напрямок поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, в якості якого виступає забезпечення належного безпекового середовища на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, центральним елементом якого виступає безпека судноплавства.

Надано пропозиції стосовно розширення переліку об'єктів водної інфраструктури, в якості яких наразі пунктом 10 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» визначено виключно морські та річкові порти, тоді як регулюючий вплив підрозділів поліції на воді розповсюджується на водні об'єкти та інфраструктуру водного транспорту України.

Проаналізовано підстави зупинення транспортного засобу, визначені у статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», на підставі чого зроблено висновок, що сферою їх застосування виступає дорожній рух та його безпека, що, на думку автора, порушує принцип універсальності правової норми. У зв'язку з цим, обґрунтовано доцільність використання в тексті зазначеної статті термінологічних конструкцій, які розширюють підстави зупинення транспортних засобів також і на водні транспортні засоби.

З метою визначення універсального механізму огляду водіїв (судноводіїв) на стан сп'яніння посадовими особами підрозділів поліції на воді, автором запропоновано у назві та тексті Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, використання терміну «особа, яка керує транспортним засобом», замість словосполучення «водій транспортного засобу».

10. Підготовлено пропозиції стосовно вдосконалення адміністративного законодавства у сфері поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді Національної поліції України, а саме: розроблено проєкт Типового положення про підрозділи поліції на воді Національної поліції України; запропоновано внесення змін та доповнень: до частини 3 статті 40 Закону України «Про

внутрішній водний транспорт» щодо заборони вживання судноводієм алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі, у разі причетності до аварійної події, до проведення поліцейським огляду на стан сп'яніння; до частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» щодо визначення підстав для зупинки водних транспортних засобів, шляхом використання терміну «транспортна безпека» замість словосполучення «безпека дорожнього руху»; до пункту 10 частини 1 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» щодо розширення переліку об'єктів водної інфраструктури; до статті 59 КУпАП щодо включення земель водного фонду до об'єкту правопорушення, передбаченого диспозицією зазначеної статті; до частини 1 статті 255 КУпАП, щодо закріплення компетенції підрозділів поліції на воді стосовно складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів (ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст.ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП), правил безпеки судноплавства (ст.ст. 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП); до статті 265-1 КУпАП та Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 щодо визначення підстав для вилучення посвідчення судноводія, шляхом заміни терміну «посвідчення водія на транспортний засіб» на словосполучення «посвідчення водія або посвідчення судноводія на транспортний засіб»; до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102, щодо здійснення доставлення річкового, морського, малого, спортивного судна або водного мотоцикла на базу для стоянки малих або спортивних суден працівником підрозділу поліції на воді, який має посвідчення судноводія»; до Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735 щодо визначення підстав для проведення огляду на стан сп'яніння відносно судноводіїв, шляхом використання терміну «особа, яка керує транспортним засобом», замість словосполучення «водій транспортного засобу»; до Типового положення про службу морської безпеки, щодо уточнення поняття «морська безпека» як стану захищеності водних об'єктів та

інфраструктури водного транспорту України, від реальних та потенційних загроз щодо вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень на воді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хільчевський В.К. Сучасна характеристика поверхневих водних об'єктів України : водотоки та водойми. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. 2021. № 1 (59). С. 17-27.
2. Веселов М.Ю., Пилипинко Є.О. Завдання поліції на воді (водної поліції). *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1 (5). С. 9-13.
3. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Національного плану дій з розвитку відновлюваної енергетики на період до 2030 року / Офіційний сайт Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/blocks/3_%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%20%D0%A1%D0%95%D0%9E_%D0%9D%D0%9F%D0%94%D0%A0%D0%92%D0%952030.pdf (дата звернення: 13.04.2024)
4. Про затвердження Положення про Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 08 жовтня 2020 року № 795 / Єдиний загальнодержавний ресурс публічних законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують діяльність поліції. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/01.html> (дата звернення: 01.02.2024)
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
6. Косиця О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 133-137.
7. Когут Я.М. Щодо поняття адміністративно поліцейської діяльності. *Митна справа*. 2013. № 5(2.2). С. 321–326.
8. Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 19-25.

9. Бугайчук К.Л. Зміст принципу верховенства права щодо публічного адміністрування в органах Національної поліції. *Треті Таврійські юридичні наукові читання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Київ, 18-19 травня 2018 р., 2018. Київ: Таврійський національний університет ім. В.В. Вернадського. 2018. С. 45-48.

10. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

11. Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03 грудня 2020 року № 1054-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2021. № 4. Ст. 201.

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.

13. Горінецький Й. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2005. 203 с.

14. Лошицький М. Теоретико-правові засади адміністративно-поліцейської діяльності держави: монографія Київ: МП «Леся», 2013. 370 с.

15. Коваленко А.В. Поняття поліцейської діяльності та підходи до його розуміння в праві (кримінологічний аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 54. С. 149-151.

16. Шевченко С.І. Адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2018. 22 с.

17. Проневич С.О. Поліцейська діяльність як вид державно-управлінської діяльності. *Форум права*. 2009. № 2. С. 350–356.

18. Пилипенко Є.О. Діяльність підрозділів поліції на воді у сфері забезпечення транспортної безпеки: проблемні питання та шляхи їх вирішення. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 2 (2). С. 94-99.

19. Лук'янова Г.Ю., Тунків Ю.Р. Державні службовці, як суб'єкти адміністративно-правових відносин. *The VII International Science Conference «Modern science and practice»*. March 26 – 27, 2021. Boston, USA. 171 p.
20. Битяк Ю.П. Проблеми визначення системи законодавства про державну службу. *Право України*. 2006. № 5. С. 22-26.
21. Водний кодекс України : Закон України від 06 червня 1995 року № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.
22. Круговий С.В. Правове регулювання охорони водних об'єктів при здійсненні рибогосподарської діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 80. Частина 1. С. 349-354.
23. Про аквакультуру : Закону України від 18 вересня 2012 року № 5293-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 43. Ст. 616.
24. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08 липня 2011 року № 3677-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 17. Ст. 155.
25. Про тваринний світ : Закону України від 13 грудня 2001 року № 2894-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 97.
26. Федчишин Д.В., Ігнатенко І.В. Органічне виробництво продукції аквакультури в Україні: особливості та перспективи. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 138–145.
27. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
28. Колпаков В.К. Предмет і система адміністративного права: поняття, структура і система адміністративно-правових відносин / Питання адміністративного права. Кн. 2 / відп. за вип. Н. Б. Писаренко. Харків: ООО «Оберіг», 2018. С. 8-24.
29. Шевченко С.І. Реалізація правоохоронної функції держави як складова публічної безпеки. *Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції.

м. Дніпропетровськ, 27 травня 2016 р., 2016. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ. 2016. С. 134–136.

30. Шевченко С.І., Сидорова Е.О. Особливості поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку в Україні. *Publishing House «Baltija Publishing»*. 2022. С. 491–535.

31. Кузніченко С.О. Територіальні підрозділи водної поліції як складова механізму забезпечення національної безпеки України. *International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021, Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”*. 428 p.

32. Юридична енциклопедія. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998. 639 с.

33. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського правопорядку при ускладненні оперативної обстановки : монографія. Дніпропетровськ : Україна, 2001. 430 с.

34. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2006. 656 с.

35. Загальна теорія держави і права / за ред. акад. АПрН Укр. проф. В.В. Копейчикова. Київ : Юрінком, 1997. 211 с.

36. Хатнюк Ю.А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку : курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с.

37. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.

38. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 594.

39. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01 грудня 1994 року № 264/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 52. Ст. 455.

40. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.
41. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів : Закон України від 08 липня 2011 року № 3673-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 9. Ст. 64.
42. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.
43. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від 22 вересня 2005 року № 2899-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.
44. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
45. Громадське місце: де необхідно носити маску / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/gromadske-misce-de-neobhidno-nositi-masku> (дата звернення: 11.08.2023).
46. Хомініч С.В. Забезпечення охорони та безпеки правосуддя в Україні: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Маріуполь, 2021. 230 с.
47. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / Авт. кол. Київ: Видаництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.
48. Малахов В. Спілкування // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.

49. Етика ділового спілкування»: конспект лекцій для студентів I курсу всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл. І.І. Какуріна. Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2015. 96 с.
50. Виприцький А.О., Махова Л.О. Профілактика адміністративних правопорушень у громадських місцях: поняття та види. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 142-147.
51. Хоменко І. Логіка: Підручник для вищих навчальних закладів. Київ: Абрис, 2004. 256 с.
52. Готинян-Журавльова В.В. Двоїсте визначення поняття «система» і двоїсте значення терміну «класифікація». *Slovak international scientific journal*. 2018. № 24. С. 44-46.
53. Про затвердження Правил безпеки людей на водних об'єктах: наказ МВС України від 10 квітня 2017 року № 301. *Офіційний вісник України*. 2017. № 42. Ст. 1312.
54. Сахно А.П. Щодо змісту юрисдикційних повноважень поліції на воді та Держрибагентства під час спільного проведення правоохоронних рейдів. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1 (5). С. 77-81.
55. Сахно А.П., Коваленко Я.А. Актуальні питання взаємодії підрозділів поліції на воді та територіальних органів Держрибагентства під час здійснення рибоохоронних рейдів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 77: частина 2. С. 108-113.
56. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
57. Адміністративне право України: підручник / С.В. Ківалов, В.Б. Авер'янов, Є.В. Додін та ін; за заг. ред. С.В. Ківалова. Харків: Одисей, 2005. 880 с.
58. Шопіна І.М. Адміністративно-правове регулювання органами внутрішніх справ України: монографія. Київ: НДІ МВС України, 2011. 426 с.

59. Федчишин С.А. Дипломатична служба України: організаційно-правові засади: дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2021. 511 с.
60. Дронік Д.С. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Кропивницький, 2023. 239 с.
61. Адміністративне право України : навчальний посібник : у 2-х т. / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін. / за заг. ред. В.В. Галунька. Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
62. Адміністративне право України : підручник. вид. 2, змін. і доп. / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ : Істина, 2012. 528 с.
63. Безпалова О.І. Правові засади реалізації державної політики у правоохоронній сфері. *Право і Безпека*. 2012. № 3. С. 87–92.
64. Мазепа М.М. Адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності Державної служби охорони при МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2012. 263 с.
65. Великий енциклопедичний словник юриста / кол. авторів: Чижмарь К.І., Коротюк О.В., Короед С.О., Лошицький М.В., Галунько В.В., Іншин М.І. Київ: ОВК, 2018. 1392 с.
66. Дручек О.М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. *Форум права*. 2013. № 2. С. 123-128.
67. Костюченко О.Є. Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2015. №1(68). С. 11-16.
68. Галунько В.В., Єщук О.М. Поняття та зміст адміністративно-правового регулювання. *Actual problems of corruption prevention and counteraction*. 2011. URL : <http://www.law-property.in.ua>.
69. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології: монографія. Київ : ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2008. 336 с.

70. Риндюк В.І. Упорядкування законодавства України: теоретико–методологічний та техніко–юридичний аспекти : дис. ...доктора юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2021. 466 с.
71. Юридична енциклопедія: у 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. К.: «Українська енциклопедія», 1998. Т. 2: Д–Й., 1999. 744 с.
72. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") : Рішення Конституційного суду України від 09 липня 1998 року № 12-рп/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 32. Ст. 1209.
73. Мохонько А.В. Місце норм права у системі соціальних норм. *Держава і право*. 2010. № 4. С. 44-49.
74. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-ІХ. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 93. Ст. 364.
75. Про затвердження Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України: наказ Міністерства транспорту України від 16 лютого 2004 року № 91. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Ст. 2049.
76. Шека Ю.Ю. Поняття та класифікація принципів адміністративної діяльності Національної поліції. *Право. ua*. 2023. № 4. С. 82-87.
77. Цвік М.В. Фундаментальні проблеми теорії права / Антологія української юридичної думки. В 10-ти томах. Т. 10: Юридична наука незалежної України. Київ: Юридична книга, 2005. 658 с.
78. Ткаля О., Шелудько А. Загальні принципи організації та діяльності державного апарату. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 271-276.
79. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.

80. Дручик О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.
81. Шатрава С.О., Парханов Г.Р. Принципи превентивної поліцейської діяльності: поняття, зміст та їх класифікація. *Право і безпека*. 2019. №3 (74). С. 41-47.
82. Словник іншомовних слів : 23.000 слів та терміналогічних словосполучень / Л. О. Пустовіт, О.І Скопненко, Г. М. Сjuta та ін. Київ : Вид. «Довіра» – УНВЦ «Рідна мова», 2000. 1018 с.
83. Тлумачний словник української мови / Уклад. Ковальова Т.В., Коврига Л.П. Харків. Синтекс, 2005. 672 с.
84. Курило С.Л. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. *Форум права*. 2012. № 1. С. 523–526.
85. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
86. Бандурка О.О. Державна податкова служба в Україні: система, правовий статус, модернізація. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 234 с.
87. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у 2 т. / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.П. Голосніченко та ін. Київ : Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина, 2004. 584 с.
88. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Д'яченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
89. Коломoeць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

90. Федевич О.М. Адміністративно-правовий статус Державного агентства України з управління зоною відчуження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 226 с.
91. Катрич Д.К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: поняття і зміст. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право»*. 2016. Випуск. 36. Том 2. С. 31–35.
92. Мороз О.Б., Костовська К.М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Випуск 69. С. 304–310.
93. Нікуліна А.Н. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Суми, 2017. 241 с.
94. Беспалова О.І., Горбач Д.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 31–38.
95. Стародубцев А.А. Організаційно-правові питання діяльності інспекції особового складу щодо зміцнення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 1999. 185 с.
96. Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права : монографія. Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2013. 342 с.
97. Миськів Л.І. Адміністративно-правові засади діяльності вищих навчальних закладів МВС України з питань морально-правового виховання курсантів: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2008. 200 с.
98. Пономаренко Г.О. Поняття та особливості освітніх послуг, які надаються державними вищими навчальними закладами. *Вісник Харківськ. нац. ун-ту внутр. справ*. 2009. Вип. 46. С. 4–11.
99. Ващук О.М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України. *Держава і право*. 2003. Вип. 22. С. 320–326.

100. Кантор Н.Ю. Окремі аспекти використання цілепокладання як методологічного прийому дослідження адміністративного права. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 6. С. 225-230.
101. Попович Є.М. Управління органами прокуратури України: організаційно-правові проблеми : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 387 с.
102. Пилипишин В.П. Щодо сутності, мети та завдань державного управління в Україні. *Форум права*. 2010. № 2. С. 377-381.
103. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник 2-ге видання, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.
104. Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887. *Офіційний вісник України*. 2012. № 73. Ст. 2941.
105. Поліцейська діяльність : підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
106. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення : наказ МВС України від 04 грудня 2017 року № 987. *Офіційний вісник України*. 2018. № 11. Ст. 405.
107. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2136.
108. Белих Д.В., Собакарь А.О. Адміністративна діяльність Державної автомобільної інспекції МВС України : монографія. Київ: «МП Леся», 2015. 205 с.
109. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 23. Ст. 808.

110. Сквірський І.О. Теорія і практика громадського контролю у публічному управлінні: адміністративно-правове дослідження: монографія. Харків: Діса плюс, 2013. 428 с.
111. Коваль Л. Адміністративне право України: курс лекцій (Загальна частина). Київ: Основа, 1994. 154 с.
112. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності : наказ МВС України від 10 грудня 2015 року № 1560. *Офіційний вісник України*. 2016. № 6. Ст. 319.
113. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / авт.-уклад. Ю.С. Шемшученко. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2006. Т. 2. 2008. 800 с.
114. Корольова В.В. Функції поліції України як юридична категорія. *Legal Bulletin*. 2022. № 4. С. 69-73.
115. Шатіло В.А. Співвідношення функцій державного апарату та механізму державної влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2 (27). С. 5–11.
116. Бородін І.Л. Функції публічного управління. *Юридичний вісник*. 2014. № 3 (32). С. 24-29.
117. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т./редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. Т. 1: Загальна частина. Київ: Юрид. думка, 2007. 592 с.
118. Проневич О.С. Функції поліції (міліції): нормативно-доктринальна інтерпретація. *Право і безпека*. 2010. № 4. С. 141-146.
119. Денисюк Д.С. Функції Національної поліції України: поняття та класифікація. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. №4. С. 114-117.
120. Фільштейн М.В. Поліцейські органи Прибалтійських держав-членів Європейського Союзу (Латвія, Литва, Естонія): організація та правове забезпечення діяльності в сфері внутрішніх справ: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 228 с.

121. Сердюк А.М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах: адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 45-49.

122. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС : Наказ МВС України від 02 липня 2015 року № 796. *Офіційний вісник України*. 2015. №54. Ст. 1767.

123. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку : наказ Національної поліції України від 14 листопада 2015 р. № 90 / Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/acts/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-departament-karnogo-rozshuku-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini> (дата звернення: 05.06.2023).

124. Заржицький О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): монографія. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2012. 200 с.

125. Буцьких Д.О. Адміністративно-правова охорона водних ресурсів України : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Дніпро, 2023. 261 с.

126. Про затвердження Положення про Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у м. Києві та Київській області: наказ Держрибагентства від 15 лютого 2024 року № 77 / Офіційний сайт Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Одеській області. URL: https://kv.darg.gov.ua/_pro_upravlinnja_0_2_menu_0_1.html (дата звернення: 02.07.2023).

127. Казанчук І.Д. Функціонування екологічної поліції як напрям оптимізації механізму адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища в Україні. *East European Scientific Journal*. 2020. № 11 (63). С. 52-56.

128. Державне управління : навчальний посібник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Смоленський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко ; за ред. А.Ф. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с.
129. Холод В.В. Державне та регіональне управління : навчально-метододичні рекомендації. Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. 136 с.
130. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник. Луцьк : Вежа, 2000. 558 с.
131. Євтушенко О.Н. Державне управління : навчальний посібник : у 3 ч. Ч. 3: Основи внутрішньої організації державного органу та менеджменту. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 248 с.
132. Костенюк Н.І. Теоретичний підхід до визначення поняття організаційно-функціональної структури управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 98–104.
133. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. *Офіційний вісник України*. 2023. № 51. Ст. 2823.
134. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд.. юрид. наук. 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.
135. Реформа децентралізації / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 08.01.2024).
136. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 34. Ст. 1167.
137. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05 лютого 2015 року № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст. 91.
138. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад : Закон України

від 16 квітня 2020 року № 562-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. №35. Ст. 259.

139. Ігор Клименко презентував нову модель організації діяльності Національної поліції України / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/igor-klimenkoprezentuvav-novu-model-organizaciyi-diyalnosti-nacionalnoyi-policiyiukrayini> (дата звернення: 11.11.2023).

140. Гусаров С.М. Сучасний стан побудови організаційної структури Національної поліції України. *Проблеми сучасної поліцейстики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 20 квіт. 2022 р., 2022. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2022. С. 32-36.

141. Шило Є.П. Проблеми збалансованості системи територіальних органів Національної поліції України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2019. №2. С. 95-100.

142. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України: монографія. Харків: Панов, 2016. 460 с.

143. Гусаров С. М. Деякі питання оптимізації структури Національної поліції України. *Наше право*. 2017. № 1. С. 27–32.

144. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_NPU_2023.pdf (дата звернення: 17.02.2024).

145. Про затвердження Положення про Головне управління державної авіації України : наказ Міноборони України від 04 лютого 2023 року № 59 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0059322-23> (дата звернення: 11.05.2023).

146. Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України : наказ Міноборони України від 08 грудня 2016 року № 661. *Офіційний вісник України*. 2017. № 13. Ст. 378.

147. Про затвердження Правил виконання польотів державної авіації України : наказ Міноборони України від 05 січня 2015 року № 2. *Офіційний вісник України*. 2015. № 13. Ст. 344.

148. Про затвердження Авіаційних правил України «Загальні правила польотів у повітряному просторі України» : наказ Державіаслужба України від 06 лютого 2017 року № 66/73. *Офіційний вісник України*. 2017. № 45. Ст. 1416.

149. Департамент авіаційної безпеки МВС України / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ. URL: <https://mvs.gov.ua/struktura/departament-aviacii-noyi-bezpeki> (дата звернення: 01.06.2024).

150. Управління регулювання державної авіації Департаменту авіаційної безпеки МВС України / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ. URL: <https://mvs.gov.ua/struktura/viddil-z-pitan-koordinaciyi-diyalnosti-aviaciyi> (дата звернення: 11.07.2023).

151. Казанчук І.Д. Можливості використання в Україні європейського досвіду адміністративно-правового закріплення і реалізації стандартів якості охорони навколишнього природного середовища. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2012. №4 (61). С. 3-11.

152. Брусакова О.В. Національна поліція України як суб'єкт забезпечення екологічної безпеки держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків. 2017. С. 27–30.

153. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 16. Ст.70.

154. Рекомендації до розроблення проекту Комплексної програми розвитку сталої та конкурентоспроможної аквакультури на 2023–2030 роки. Київ: НУБіП України, 2021. 24 с.

155. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

156. Рогозіннікова К.С. Національна поліція як суб'єкт захисту прав громадян на екологічну безпеку. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 4 (32). С. 438-450.

157. Хозлу І.К. Місце та роль підрозділів поліції на воді у структурі Національної поліції України. *International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats»: conference proceedings, Vol. 1.* (December 23, 2021, Odessa, Ukraine). Riga, Latvia : «Baltija Publishing». С. 209-211.

158. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 року № 179. *Офіційний вісник України*. 2005. № 11. Ст. 522.

159. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля / Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. URL: <https://mepr.gov.ua/dajdzhest-klyuchovyh-naslidkiv-rosijskoyi-agresiyi-dlya-ukrayinskogo-dovkillya-za-8-14-kvitnya-2022-roku/> (дата звернення: 25.03.2024).

160. Про внесення зміни до статті 15 Закону України "Про Національну поліцію" щодо приведення у відповідність із статтею 21 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" : Закон України від 12 травня 2016 року №1354-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 28. Ст. 530.

161. Андрійів М.М. Поняття та структура компетенції органів публічної влади. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2017. Вип. 2 (57). 216 с.

162. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Гловченко, В.С. Ковальський (кер) та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 528 с.

163. Батракова Д. Визначення компетенції місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування: проблема співвідношення. *Юридичний вісник*. 2016. № 1. С. 17-21.

164. Журавель Я.В. Співвідношення понять «функції», «компетенція», «повноваження» в державному управлінні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 6. С. 157-162.

165. Іллічов М.О. Адміністративно-правове становище посадової особи органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2002. 173 с.

166. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року №580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

167. Кочеров М.В. Поняття та зміст функцій Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ системи органів МВС України. *Правові новели*. 2020. № 10. Т. 2. С. 51-55.

168. Про затвердження Положення про територіальний сервісний центр МВС: наказ МВС України від 29 грудня 2015 року № 1646. *Офіційний вісник України*. 2016. № 12. Ст. 526.

169. Пижов С.Л. Адміністративно-правове регулювання діяльності регіональних сервісних центрів МВС України у сфері надання публічно-сервісних послуг : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Кропивницький, 2023. 218 с.

170. Теремецький В.І. Особливості адміністративно-правового статусу державної податкової служби України. *Право і безпека*. 2012. № 2(44). С. 82–88.

171. Падалка О.А. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. 23 с.

172. Потіп М.М. Щодо сутності компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 32-35.

173. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

174. Кочеров М.В. Поняття компетенції Національної поліції як суб'єкта забезпечення реформ у сфері публічного порядку та безпеки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1 (22). Том 5. Частина 1. С. 83-86.
175. Дмитрик Р.В. Адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 204 с.
176. Сікорський О.П. Поняття концепції органу виконавчої влади. *Гуманіт. вісн. НУК. Миколаїв* : НУК, 2012. Вип. 5. С. 52–54.
177. Про транспорт : Закон України від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.
178. Остапенко О.І., Хитра О.Л. Юрисдикційна діяльність органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення : навчальний посібник. Львів : Растр–7, 2017. 220 с.
179. Поліцейська діяльність : підручник / за заг. ред. О. С. Юніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 432 с.
180. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес : підручник. Київ : Літера, 2002. 288 с.
181. Пінчук В.В. Поняття, ознаки та основні форми адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 191-195.
182. Про затвердження Порядку проведення рибоохоронних рейдів : Наказ Мінагрополітики України від 23 жовтня 2018 року № 512. *Офіційний вісник України*. 2018. № 95. Ст. 3146.
183. Про затвердження Інструкції з оформлення органами рибоохорони матеріалів про адміністративні правопорушення : наказ Мінагрополітики України від 09 квітня 2003 року № 101. *Офіційний вісник України*. 2003. № 17. Ст. 803.
184. Рибне господарство країни на порозі істотних змін / Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/ribne-gospodarstvo-krayini-na-porozi-istotnih-zmin> (дата звернення: 07.01.2024).

185. Беспалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 544 с.
186. Горбач Д.О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України : монографія / за заг. ред. д-ра. юрид. наук, проф. О.І. Беспалової). Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 288 с.
187. The Thames River Police: Forefathers of Modern Policing / by David Wells and the West India Committee. West India Committee, 2017. 40 p.
188. Marine Area Command / NSW Police Force. URL: https://www.police.nsw.gov.au/about_us/organisational_structure/units/marine_area_command# (дата звернення: 17.12.2023).
189. Die Bayerische Polizei. (2011). Die Bayerische Wasserschutzpolizei. URL: <https://www.polizei.bayern.de/wir-ueber-uns/aufgaben/dienststellen-mit-speziellen-aufgaben/001783/index.html> (дата звернення: 05.09.2022).
190. Jahre Wasserschutzpolizei Hamburg. (2012). Polizei Hamburg Bruno-Georges-Platz 1 22297 Hamburg, 118.
191. Die Bayerische Polizei / Verkehrspolizeiinspektion Bamberg. URL: <https://www.polizei.bayern.de/wir-ueber-uns/organisation/dienststellen/> (дата звернення: 01.08.2023).
192. Aufgaben und Zuständigkeiten der Wasserschutzpolizei / Polizei Brandenburg. URL: <https://polizei.brandenburg.de/seite/aufgaben-und-zustaendigkeiten-der-wasser/72007> (дата звернення: 30.10.2023).
193. Wasserschutzpolizei / Wikipedia. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Wasserschutzpolizei> (дата звернення 13.05.2022).
194. Von Dierk Stahl. Wasserschutzpolizei. Jeder kennt sie, kaum jemand weiß, was sie eigentlich genau tut! *Deutsche polizei*. 2017. Juli. B. 4–9.
195. Wasserschutzpolizei-schule. / Polizei Brandenburg. URL: <http://www.wasserschutzpolizei-schule.de/> (дата звернення 23.06.2022).
196. WSPS: 75 Jahre. Hamburg: GK Druck Gerth & Klaas GmbH Druckerei, 2020. 55 b.

197. Про посилення практичної складової в освітньому процесі закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09 серпня 2023 року № 652 / Офіційний сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <file:///C:/Users/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BC/Downloads/652%20%20%20%20%20%20%20%20%20.pdf> (дата звернення: 12.12.2023).

198. Sjöpolisen - polisens arbete. URL: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sjopolisen/> (дата звернення: 30.06.2022).

199. Rattfylleri och sjöfylleri. URL: <https://polisen.se/lagar-och-regler/trafik-och-fordon/ratt--ochsjofylleri/> (дата звернення: 18.08.2021).

200. Хозлу І. К. Спеціальні заходи протидії керуванню водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених. м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року, 2021. Маріуполь: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2021. С. 46–49.

201. Sjöpolisen kontrollerar körkort för vattenskoter. URL: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/sjopolisen-kontrollerar-korkort-for-vattenskoter> (дата звернення: 07.10.2022).

202. Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчення судноводія малого / маломірного судна : наказ Міністерства інфраструктури України від 07 травня 2013 року № 283. *Офіційний вісник України*. 2013. № 43. Ст. 1555.

203. Działania policji wodnej na wodach morskich i terenach nadmorskich: Informacja o wynikach kontroli. Gdansk: Najwyższa Izba Kontroli. 55 с.

204. Zarządzenie nr 1386 komendanta głównego policji w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych z dnia 17 listopada 2009 r. URL: <https://docplayer.pl/115004234-70->

zarzadzenie-nr-1386-komendanta-glownego-policji.html (дата звернення: 05.11.2022).

205. Poliziadistato. (2016). Squadre nautiche. URL: <https://www.poliziadistato.it/articolo/squadre-nautiche> (дата звернення: 05.11.2022).

206. Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova. NN 97/2020 (31.8.2020). URL: <https://narodnenovine.nn.hr/cla> (дата звернення: 10.11.2022).

207. Police-Nationale.net est un site privé non-officiel. (n.d.). La Gendarmerie Nationale : histoire, missions, effectifs, recrutement. URL: <https://www.police-nationale.net/gendarmerie/#missions-gendarmerie-francaise> (дата звернення: 12.11.2022).

208. Renzo C.L. (2019). La policía marítima y su rol como auxiliar del Ministerio Público. Revista de Marina, 136 (971). URL: <https://revistamarina.cl/es/articulo/la-policia-maritima-y-su-rol-como-auxiliar-del-ministerio-publico> (дата звернення: 25.11.2022).

209. Сокурєнко В.В. Пріоритети розвитку Національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. круглого столу. м. Харків, 27 жовт. 2017 р. / МВС України. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 228 с.

210. Про Стратегію морської безпеки України: Указ Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024 / Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/6935.html> (дата звернення: 01.08.2024).

211. Богданович В.Ю., Ільяшов О.А., Комаров В.С., Олексіюк В.В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 2 (72). С. 33–39.

212. Бочарніков В.П., Свешніков С.В. Безпекове середовище 2030 : монографія. Київ : Майстер книг, 2019. 76 с.

213. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та проведення оборонного огляду : наказ Міністерства оборони України від 10 червня 2019 року № 9262/з / Офіційний сайт Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/reformi-ta-planuvannya-u-sferi-oboroni/plani-ukraina-2020/metodichni-rekomendaczii-z-organizaczii-ta-provedennya-oboronного-oglyadu-yaki-zatverdzheno-ministrom-oboroni-ukraini-7-cherhvnya-2019-roku.html> (дата звернення: 30.06.2022).

214. Безпекове середовище. URL: <https://prometheus.ngo/environmen> (дата звернення: 15.06.2024).

215. Про затвердження Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті : наказ Мінтранс України від 20 листопада 2003 року № 904. *Офіційний вісник України*. 2003. № 52. Том 2. Ст. 2844.

216. Бугайчук К.Л. Безпекове середовище держави в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 111-120.

217. Плачкова Т.М. Адміністративно-правовий механізм забезпечення безпеки мореплавства в Україні: генеза правового регулювання. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. № 4. С. 78-96.

218. Сергійчик В.О. Адміністративно-правові засади виконання Україною обов'язків держави прапора щодо контролю технічного стану морських суден: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2010. 19 с.

219. Деякі питання оптимізації функціонування центральних органів виконавчої влади у сферах морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 212. *Офіційний вісник України*. 2022. № 25. Ст. 1296.

220. Про затвердження Типової форми місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для

розваг: наказ Міністерства інфраструктури України від 07 липня 2022 року №493. *Офіційний вісник України*. 2022. № 68. Ст. 4156.

221. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 14 / Офіційний сайт *Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

222. Про Правила дорожнього руху: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306. *Офіційний вісник України*. 2001. № 41. Ст. 1852.

223. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст. 105.

224. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735. *Офіційний вісник України*. 2015. № 88. Ст. 2965.

225. Риндюк І.І. Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння в Україні та іноземних державах : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Київ, 2021. 227 с.

ДОДАТКИ**Додаток А****МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ****ЗАТВЕРДЖУЮ**

Перший проректор
Донецького державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Єгор НАЗИМКО2024 р.

**впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на
воді», підготовленого Хозлу Іваном Костянтиновичем
в науково-дослідну діяльність Донецького державного університету
внутрішніх справ**

1. Комісія у складі:

Голова комісії: Ганна БУГА, начальник відділу організації наукової роботи, доктор юридичних наук, доцент;

Члени комісії:

1. Юлія ДАНИЛЕВСЬКА, завідувач докторантури, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;
2. Олена РЯБЧЕНКО, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2, доктор юридичних наук, професор;
3. Андрій ЗАХАРЧЕНКО, завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету №2, доктор юридичних наук, професор

2. Комісія встановила:

Результати дисертаційного дослідження Хозлу Івана Костянтиновича «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за галуззю 08 Право, спеціальністю 081 Право використовуються в науково-дослідній діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ під час проведення галузевих досліджень, спрямованих на подальший розвиток адміністративно-правих засад та адміністративного забезпечення діяльності Національної поліції України, зокрема підрозділів поліції на воді.

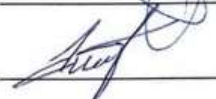
Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані Донецьким державним університетом внутрішніх справ в межах виконання тем науково-дослідних робіт на 2020-2024 роки «Забезпечення транспортної безпеки органами та підрозділами Національної поліції України» (державний реєстраційний номер 0120U105337) та «Правові форми взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки і порядку» (державний реєстраційний номер 0120U105512).

Голова комісії:

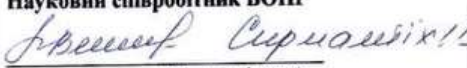

Ганна БУГА

Члени комісії:

Юлія ДАНИЛЕВСЬКА

Олена РЯБЧЕНКО

Андрій ЗАХАРЧЕНКО

<p>ЗАРЕЄСТРОВАНО в журналі обліку актів впровадження результатів наукових досліджень в науково- дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ « 11 » <u>жовтня</u> 20<u>24</u>р. Науковий співробітник ВОНР (підпис, прізвище)</p>
--

Додаток Б

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Донецького державного
 університету внутрішніх справ
 кандидат юридичних наук, професор
 полковник поліції

[Handwritten signature] **Олена ВОЛОБУЄВА**

[Handwritten signature] 2024 р.

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на
воді», підготовленого Хозлу Іваном Костянтиновичем
в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ

1. Комісія у складі:

Голова комісії: Ольга ГАПОНЮК, начальник навчально-методичного відділу, кандидат економічних наук, доцент;

Члени комісії:

1. Ганна БУГА, начальник відділу організації наукової роботи, доктор юридичних наук, доцент;

2. Артем САХНО, гарант освітньо-професійної програми Правоохоронна діяльність другого (магістерського) рівня вищої освіти ступеня «бакалавр» галузі знань 26 «Цивільна безпека» зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

3. Олена РЯБЧЕНКО, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2, доктор юридичних наук, професор

2. Комісія встановила:

Результати дисертаційного дослідження Хозлу Івана Костянтиновича «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 Право використовуються в освітньому процесі Донецького державного університету внутрішніх справ при викладанні освітньої компоненти ОК 5 «Актуальні проблеми поліцейської діяльності» освітньо-професійної програми Правоохоронна діяльність другого (магістерського)

рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», зокрема, висновки і пропозиції викладені у дисертації знайшли своє відображення у тексті лекції до теми «Актуальні проблеми діяльності підрозділів поліції на воді».

Декана факультету №2
 підполковник поліції
 _____ Микола ТИШЛЕК

Завідувач кафедри
 адміністративно-правових
 дисциплін факультету №2
 підполковник поліції
 _____ Ольга МЕРДОВА

Голова комісії:
 _____ Ольга ГАПОНЮК

Члени комісії:
 _____ Ганна БУГА
 _____ Артем САХНО
 _____ Олена РЯБЧЕНКО

<p style="text-align: center;">ЗАРЕЄСТРОВАНО</p> <p style="text-align: center;">в журналі обліку актів впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес   Донецького державного університету внутрішніх справ   « 11 » лютого 2024 р.</p> <p>Науковий співробітник ДОНУП   _____ Сергій І. В.   (підпис, прізвище)</p>

Додаток В

Проект

Наказ Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України
____. _____ 20__ року

ТИПОВЕ ПОЛОЖЕННЯ **про підрозділи поліції на воді Управління авіації та поліції на воді** **Національної поліції України**

I. Загальні положення

1. Це Положення визначає організацію діяльності підрозділів поліції на воді Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України (далі – підрозділи поліції на воді), які у межах компетенції організують та забезпечують виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України повноважень щодо забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України.

2. Підрозділи поліції на воді у своїй діяльності керуються Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, міжнародними договорами України, прийнятими відповідно до законодавства України та іншими нормативно-правовими актами МВС, Національної поліції України, а також цим Положенням.

3. Діяльність підрозділів поліції на воді ґрунтується на:

- загальних принципах: верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності;

- спеціальних принципах: пріоритету забезпечення безпеки життя і здоров'я людини, охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту; запобігання забрудненню навколишнього природного середовища; взаємодії з центральними органами виконавчої влади у сфері охорони водних ресурсів та природокористування; міжрегіональної організаційної побудови підрозділів поліції на воді, з урахуванням особливостей розташування водних об'єктів.

II. Завдання підрозділів поліції на воді

1) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту, в межах компетенції;

2) контроль за дотриманням громадянами правил користування водними об'єктами та інфраструктурою водного транспорту, шляхом застосування превентивних поліцейських заходів;

3) попередження й припинення загроз публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту, у тому числі під час введення правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану;

4) взаємодія з правоохоронними органами, органами публічного адміністрування та їх посадовими особами, наділеними повноваженнями в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів.

III. Функції підрозділів поліції на воді

1. Підрозділи поліції на воді, відповідно до покладених на них завдань, виконують функції щодо:

1) запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту;

2) виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

3) запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці людей, майна, публічній безпеці і порядку на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту;

4) реалізація заходів щодо розкриття злочинів і правопорушень, розшуку та затримання по «гарячих слідах» осіб, які їх вчинили;

5) вжиття заходів щодо забезпечення охорони природи, природного середовища та екологічної безпеки;

6) забезпечення безпеки судноплавства;

7) забезпечення безпеки людей, які перебувають на водних об'єктах, з метою реалізації прав та законних інтересів;

8) попередження нещасних випадків на воді, здійснення рятування людей у разі загрози життю та здоров'ю на водних об'єктах та інфраструктурі водного транспорту;

9) розшук осіб, зниклих безвісти в місцях зосередження водних об'єктів;

10) виявлення та вилучення предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосередніми об'єктами правопорушень, а також предметів, володіння якими заборонено;

11) забезпечення публічного порядку в місцях зараження отруйними та іншими речовинами, що становлять загрозу життю чи здоров'ю людей і навколишньому природному середовищу;

12) забезпечення громадського порядку в місцях катастроф і стихійного лиха;

13) здійснення охорони водойм із питною водою та річок, що впадають у ці водойми;

14) перевірка умов та забезпечення громадської безпеки і порядку під час проведення масових та розважальних заходів, які проводяться в акваторії та прибережних територіях;

15) складення протоколів про адміністративні правопорушення у межах визначеної компетенції;

16) розгляд справ про адміністративні правопорушення та притягнення громадян до адміністративної відповідальності у сфері безпеки судноплавства;

17) використання технічних засобів фіксації правопорушень, під час їх виявлення та оформлення у встановленому законом порядку;

18) взаємодія з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, іншими правоохоронними органами, підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, громадськими об'єднаннями та громадянами щодо забезпечення безпеки водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту;

19) виконання в межах компетенції підводних робіт, в рамках кримінальних та адміністративних проваджень.

20) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами законодавства у сфері екологічної безпеки, рибоохорони та судноплавства;

21) забезпечення наповнення актуальної інформації до інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», в межах компетенції;

22) забезпечення в межах компетенції виконання завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності;

23) виконання інших функцій в межах компетенції.

IV. Організація та забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді

1. Структура підрозділів поліції на воді включає апарат Управління авіації та поліції на воді (далі – Управління) та територіальні підрозділи поліції на воді Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, які перебувають у оперативному підпорядкуванні територіальних органів Національної поліції України та організаційному підпорядкуванні Управління,

яке здійснює координацію та контроль діяльності територіальних підрозділів поліції на воді.

Безпосереднє керівництво підрозділами поліції на воді здійснює заступник начальника Управління за напрямом організації поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, відповідно до розподілу обов'язків.

2. Заступник начальника Управління за напрямом організації поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді, начальники територіальних підрозділів поліції на воді та працівники цих підрозділів (поліцейські), несуть персональну відповідальність за належне виконання покладених на них обов'язків, наказів і доручень їх безпосередніх керівників.

3. Заступник начальника Управління за напрямом організації поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді:

1) погоджує з начальником Управління основні напрями діяльності підрозділів поліції на воді;

2) розподіляє обов'язки між керівниками апарату Управління, відповідальними за організацію поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

3) у межах компетенції особисто бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів, розробником яких є Національна поліція України, а також в опрацюванні проектів нормативно-правових актів, які надходять до Національної поліції;

4) подає начальнику Управління пропозиції до поточних та перспективних планів роботи Управління, пропозиції щодо організації поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

5) ініціює в межах компетенції проведення цільових перевірок поліцейської діяльності територіальних підрозділів поліції на воді, заслуховує звіти їх керівників щодо поточного стану та результатів поліцейської діяльності підпорядкованих підрозділів;

6) організовує підготовку матеріалів до проведення нарад з питань, що стосуються поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

7) уносить пропозиції начальнику Управління щодо удосконалення поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

8) організовує в межах компетенції відбір, розстановку, переміщення та професійну підготовку керівників територіальних підрозділів поліції на воді;

9) уносить у визначеному порядку пропозиції начальнику Управління щодо відрядження керівників територіальних підрозділів поліції на воді, установаження керівникам територіальних підрозділів поліції на воді посадових окладів, надбавок та інших виплат, передбачених законодавством України для поліцейських;

10) уносить пропозиції начальнику Управління щодо заохочення керівників територіальних підрозділів поліції на воді, а також щодо притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;

11) у визначеному законодавством порядку отримує від керівників територіальних підрозділів поліції на воді інформаційні, звітні документи та інші матеріали, необхідні для виконання завдань, покладених на підрозділи поліції на воді;

12) у межах компетенції організовує і контролює роботу зі зверненнями громадян, депутатськими зверненнями та запитами народних депутатів України, запитам на інформацію, здійснює особистий прийом громадян;

13) контролює стан діловодства в Управлінні з питань, що стосуються поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

14) у межах компетенції підписує від імені начальника Управління листи, дозволи, звернення, повідомлення та інші документи організаційно-розпорядчого характеру;

15) у межах компетенції вживає заходів щодо забезпечення збереження та цільового використання матеріальних та нематеріальних активів, що передані в користування або відповідальне зберігання працівникам апарату Управління;

16) у межах компетенції подає начальнику Управління потребу в коштах і в матеріально-технічному забезпеченні територіальних підрозділів поліції на воді, з деталізованим обґрунтуванням розрахунків в межах норм та лімітів, передбачених на утримання підрозділів поліції на воді;

17) за дорученням начальника Управління представляє інтереси Національної поліції України в частині, що стосується поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді;

18) дотримується у межах компетенції принципу гендерної рівності забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у своїй діяльності;

19) сприяє в межах компетенції забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

20) забезпечує в межах компетенції виконання нормативно-правових актів з питань дотримання гендерної рівності, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі та сексуальним домаганням.

4. Структура та штатна чисельність підрозділів поліції на воді затверджуються у визначеному законодавством України порядку.

5. Матеріально-технічне та ресурсне забезпечення підрозділів поліції на воді здійснюється відповідно до законодавства України.

Додаток Д

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ

**працівників підрозділів поліції на воді Управління авіації та поліції на воді
Національної поліції України (Черкаська, Київська, Запорізька,
Дніпропетровська область), щодо доцільності удосконалення організації
діяльності підрозділів поліції на воді (опитано 150 респондентів)**

1. Чи є необхідність покращення організаційної структури Управління авіації та поліції на воді, шляхом утворення територіальних підрозділів поліції на воді у складі зазначеного управління?

Так – 142

Ні – 5

Важко відповісти – 3

2. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до частини 1 статті 255 КУпАП, щодо закріплення компетенції підрозділів поліції на воді стосовно складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів (ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст.ст. 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП)?

Так – 130

Ні – 10

Важко відповісти – 10

3. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до частини 1 статті 255 КУпАП, щодо закріплення компетенції підрозділів поліції на воді стосовно складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язаних із порушенням правил безпеки судноплавства (ст.ст. 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117 КУпАП)?

Так – 150

Ні – 0

Важко відповісти – 0

4. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до статті 265-1 КУпАП та Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 щодо визначення підстав для вилучення посвідчення судноводія, шляхом заміни терміну «посвідчення водія на транспортний засіб» на словосполучення «посвідчення водія або посвідчення судноводія на транспортний засіб»?

Так – 146

Ні – 4

Важко відповісти – 0

5. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102, щодо здійснення доставлення річкового, морського, малого, спортивного судна або водного мотоцикла на базу для стоянки малих або спортивних суден працівником підрозділу водної поліції, який має посвідчення судноводія?»

Так – 147

Ні – 3

Важко відповісти – 0

6. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 09 листопада 2015 року № 1452/735 щодо визначення підстав для проведення огляду на стан сп'яніння відносно судноводіїв, шляхом використання терміну «особа, яка керує транспортним засобом», замість словосполучення «водій транспортного засобу»?

Так – 139

Ні – 10

Важко відповісти – 1

7. Чи вважаєте Ви за доцільне внесення змін до Типового положення про службу морської безпеки, щодо уточнення поняття «морська безпека» як стану захищеності водних об'єктів та інфраструктури водного транспорту України, від реальних та потенційних загроз щодо вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень на воді?

Так – 111

Ні – 19

Важко відповісти – 20

8. Чи існує необхідність наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді природоохоронними функціями?

Так – 35

Ні – 0

Важко відповісти – 115

9. Чи є необхідність утворення природоохоронної поліції у складі Національної поліції України, структурним елементом якої мають виступити підрозділи поліції на воді?

Так – 55

Ні – 85

Важко відповісти – 10

10. Чи є ефективною взаємодія територіальних підрозділів поліції на воді з Держрибагентством України на регіональному рівні?

Так – 9

Ні – 141

Важко відповісти – 0

Додаток Ж

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Хозлу І.К. Зарубіжний досвід діяльності підрозділів поліції на воді (на прикладі Великобританії, Австралії, Німеччини, Швеції, Польщі). *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2. С. 127-135.

2. Хозлу І.К. Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 2 (4). С. 17-21.

3. Хозлу І. К. Організаційно-структурне положення підрозділів поліції на воді у системі Національної поліції України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 2. С. 62–67.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Хозлу І.К. Спеціальні заходи протидії керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння що застосовується поліцією: досвід Швеції. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених*. м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року, 2021. Маріуполь: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2021. С. 46-49.

2. Хозлу І.К. Місце та роль підрозділів поліції на воді у структурі Національної поліції України. *International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats»: conference proceedings, Vol. 1. (December 23, 2021, Odessa, Ukraine)*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». С. 209-211.

3. Хозлу І.К. Зарубіжний досвід підготовки працівників підрозділів поліції на воді. *Modern research in world science: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Куновіце (Чеська республіка), 17-18 червня 2022 року, 2022. Куновіце : Академія ГУСПОЛ. 2022. С. 165-167.

4. Хозлу І.К. Щодо правових підстав зупинки водного транспорту працівниками поліції. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики в умовах воєнної агресії*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 07 жовтня 2022 року, 2022. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2022. С. 431-433.

5. Хозлу І.К. Профілактичні заходи з охорони рибних запасів та інших водних біоресурсів, що реалізуються підрозділами поліції на воді. *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року, 2023. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 142-143.

6. Хозлу І. Окремі проблемні питання реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень підрозділами поліції на воді. Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності: *збірник матеріалів засідання № 6 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Кропивницький, 12 жовтня 2023 року, 2023. Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво». 2023. С. 49–50.

7. Хозлу І.К. До питання правового врегулювання тимчасового вилучення посвідчення судноводія. *Актуальні питання адміністративного права та процесу*: матеріали IX Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених. м. Кропивницький, 01 грудня 2023 року, 2023. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 207-208.

8. Хозлу І.К. Актуальні питання забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді. *Актуальні проблеми державотворення та правозастосування*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Дніпро, 07 грудня 2023 року, 2023. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 115-117.

9. Хозлу І. До питання правового врегулювання повноважень уповноважених підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення

безпечного освітнього середовища. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони*. Міжнародна науково-практична конференція. м. Кропивницький, 19 квітня 2024 року, 2024. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2024. С. 627-630.

10. Хозлу І. Взаємодія підрозділів поліції на воді з підрозділами превентивної діяльності. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 червня 2024 року, 2024. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2024. С. 302-303.